

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

En
Antiquarisk og Statistisk
Topographie
over
Egitzlesmagle Sogn
og
Vester-Flakkeberg Herreds
Pastorater
med
toe gamle store Herregaarde
Vorrebye og Basnæs
i
Sielland.

Egitzlesmagle den 1ste
Decembris 1820.

Udgivet

af

Seyer Mahling Beyer,
Sognepræst og Jubellæser, Provst
over Vester-Flakkeberg Herred,
Ridder af Dannebrog.

Slagelse.
Trykt hos Peter Magnus.

Høivelbaarne Hr. Etatsraad

Peter Johansen de Neergaard,

Herre til Gundersløsholm, Førsløf, Fug-

leberg, Castrup, Petersgaard, Gertrup,

Lyngbyegaard i Sieland; Nørholm og Tor-

sted Lund i Sylland; Fuglsang og Prierflø

i Lolland med underliggende Godser.

Høistærede Herre !

Jeg har flere Aarsager, hvortor jeg bør dediceere Dem dette mit lidet topographiske Skrift; jeg har havt den Ære at kiende Dem fra Deres Ungdom, som Ven og Belynder.

De eier den største Deel af mit Egisklefmagle Sogn med 2 deilige Herregaarde deri. De har som indsigtsfuld og retskaffen Patriot gjort adskillige gode Indretninger for deres Bønder og Underhavende, i den Tid De have havt denne Eiendom. Deres og Families venffabelige Dm-gang imod mig, som Deres Præst, har givet mig sande Prøver paa Deres Godhed og Artighed. Modtag da dette mit lidet Skrift, som et Beviis paa min Hviagtelse og Hengivenhed, med hvilken jeg har den Ære at henleve

Deres Høivelbaarenheds
tienstforbundne ydmyge Diener.

S. M. B o y e r.

F o r e r i n d r i n g .

Da jeg ved Guds styrkende Naade har været Præst til 2 Pastorarer i Sielland; til det første i Bringstrup og Sigersted ved Ringsted i 21 Aar; og til det sidste i Egihlesmagle over 31 Aar (foruden at jeg forhen var i 3 Aar Cathet ved Frue Kirke og Lærer ved dens Skole). Over det første Stæd udgav jeg en Topographie med 3 Kaabere, et Situations-Kort over begge Sogne, og 2 Kaabere over adskillige der opgravede Didsager, som in publico blev saa vel

optaget, og saa vel affat, at alle Exemplarer deraf for længst ere udsolgte og disse endnu efterspørges.

Saa har dette opmuntret mig til paa mine sidste Dage ogsaa at udgive en Topographie over mit gamle Egilesmagle og Vester-Flakkeberg Herreds Pastorater, samt over 2de ældgamle udmærkede Herregaarde, Borrebye og Basnæs. Sandt er det, at Egilesmagle Sogn og Vester-Flakkeberg Herreds Territorium er kun en liden Plet paa den danske Jordbund; men ogsaa smaa enkelte Stæder kan fra Oldtiidens Dage opvise Mærkværdigheder, som da var en øde og fast Steengrund med store og tykke Eskove ubeboet og ubefolket, der nu er folkeriig og opfyldt med Borgere og Bønder. Siger Historien at der var et sumpig Morads og utilgiængelig Udørk paa nogle Miles Distance, saa opviser Tider nu, disse ere indhegnede og gjort duelig til Agerdyrkning og Fædrift; seer vi en Bye, en Herregaard, en Fæstning,

et Slot der anlagt paa en Landstrækning, som maaffee fra Syndflodens Tid var øde og tom erfare vi nu, Kunst og Natur ved utrættet og vel anvendt Flid har forenet sig med hinanden til flige Stæders Forandringer og Forædlinger, der vi bør falde Underværker i fornuftige Skabningers Dine, thi hvorfra disse nu opførte Bygninger og cultiverede Stæder? Er de blot Virkninger fra menneskelig Haand og Aand? Nei! Gud den store og beundringsværdige Skaber har anvist Menneskene der at giere Anlæg og udrustet dem med Wiisdom, Forstand, Klogskab og Kraft at fuldføre og frembringe det til flige Indretninger til Menneskelighedens Gavn, Nytte og Fornøielse; thi dersom ikke den gode Gud og Skaber havde anvist og anført Menneskene, havde flige Forandringer og Indretninger ved al menneskelig Kraft og Bestræbelse været forgiæves, og vore fordums Stæder endnu været øde og ufrugtbar. De ældgamle, mellemste og nyere Tiders Historier lærer os, hvorledes mange Stæ-

der vare øde, tomme og udannede, og nu er kultiverede, folkerige og beboelige, som alt fører os til høie og værdige Betragtninger om en viis, god og almægtig Guds Bestyrelse og Veiledning, at vi som fornuftige Skabninger har Aarsag at tilstaae, det er Herrens Haand som har gjort det Altsammen. En Beskrivelse over en liden Jordplet i en Stat kan ikke alene bidrage til Guds- og Menneſke- Kundſkabs Udbredelse, at beundre og erkiende den store tilbedelseværdige Gud og Skaber, thi der er intet kultiveret og dannet Stæd paa Jorden, det jo især fra Oldtidens Dage opgiver og indbeholder sine Mærkværdigheder og underlige Tildragelser.

Men hertil kommer endog ſlige Stæd-Beskrivelser, større eller mindre, indeholder jo noget interreſſant, behagelig og nyttig. Det er derfor ligesom beklagelig for tænkende og dannede Menneſker, der i vore Tider ved at læse de offentlige Tidender ikke engang kiender

deres eget Fædreland, som de ere fødte, lever og boer i, og veed ikke, hvor den Riøbsstæd, den Herregaard, det Kirkesogn ligger. En Stæd-Beskrivelse er altsaa nyttig i flere Henseender for tænkende Mand i Staten. En Regent maae kiende sine egne Lande for at skjielne dem fra de Fremmede paagrændsende, og jo bedre han kiender dem i deres indvortes Forfatning, desfordeelagtigere for Undersaatter og Indbyggere til at gjøre en og anden Indretning, Indberling og Forandring. En Stats-Mand maae kiende sin Lands-Herres tilhørende Landes Styrke og Svaghed, Situationer og Productioner, og Provincernes Bestaaffenhed, med hvilke hans Herres Lande staae i Forbindelse med andre, og dertil behøves topographisk politisk Kundskab.

En Theolog kan hverken selv ret forstaae den hellige Skrift, eller forklare den tilbørlig, ei heller kan han ophøie, udbrede eller fortolke Gud og hans store Gierninger, og endnu min-

dre gjøre dem bekendt for andre, naar han er uerfaren i Stæd-Beskrivelser. En Naturkyndig kan med stor Nytte have slige Beskrivelser til Diemærke i sit Fag. En Kiøbmand, hvis Handel udstrækker sig i mange Grene baade nær og langt borte, kan umuelig undvære saadanne Beskrivelser's ypperlige Videnskab, og hvilken Nytte har ikke Reisende af samme, der underretter ham om ethvert Stæds Beliggenhed og Mærkværdighed, og siger hvad han deraf har at tage i Diesyn og at undersøge til sin Fornøielse.

Kort, Stæd-Beskrivelser, mindre eller større, tiener alle Mennesker, af hvad Stand de er, til nyttig og behagelig Tidsfordriv at læse lære og vide. Og er Topographien saa nyttig behagelig og nødvendig for en Stat, var det at ønske, flere Kyndige af Fædrelandets Bønder vilde opstaae og samle locale og politiske Efterretninger ved at biedrage dertil. Ingen tænke, jeg er saa forfængelig og daarlig at

troe, jeg ved denne liden Piece har virket noget stort dertil. Nei her maatte større Erfarenhed, større Kunnskaber, større Færdigheder end jeg besidder. Smidlertid vilde jeg ønske, at mine Brødre vilde prøve herpaa og gjøre det bedre end jeg; thi mange Bække smaae, gjøre en stor Aae; af mange Pastorats Beskrivelser kunde maaskee i Tiden udkomme volumina af Topographier. Smidlertid ærligt sagt, har jeg i mine Frietimmer fra mange Forretninger og Skriverier samlet og sammenfrevet dette liidet om mit gamle Egiglesmagle og Vester-Flakkeberg Herreds Pastorater, som jeg har været Provst over næsten 24 Aar, og vover nu i Guds Navn at træde frem dermed for Publici Dine med en Gunstforventende Dom og vil Glæde mig, om jeg har moret Nogle; men maae derhos skyldigst anmærke, at i Henseende til Egiglesmagle Sogns Navn, Velde, Befolkning, Bestaaffenhed &c. samt Vester-Flakkeberg Herreds Pastoraters antiqvariske og politiske Stilling, og de 2 i Landet udmærkede Herre-

gaarde Borrebne og Basnæs, har jeg beskrevet efter de velgrundede Anviisninger, Formodninger og Forskrifter, som jeg har fundet i adskillige Historier og Manuskripter, som jeg eier. At jeg har anmeldt gamle høiadelige Familier, *) er fordi maaskee endnu levende af disses Descendenter kunde see og erindre deres Herkomst fra dem, der mueligt kunde være dem behagelige og mindesværdige at vide, hvor og naar disse have levet, boet, stiftet og indrettet et og andet Got, og hvor disse have endt deres Dage. At jeg har indrømmet og anført Fabulense og underlige Tildragelser, Anecdoter ic. paa sine Stæder, efter de Tidens Dvertroe, Pætroenhed, Svaghed og Tænkemaade, ere for at ligne disse med vore nu, Gud være lo-

---

*) Fra Aarhundreberne 14 og 15, De Binder, Gueler, Urner, Giedder, Friiser, Daaer, Brokkenhuser, Kaaser, Marvinn, Hvitfeldt, Schenkel, Steel, Basse, Stram, Rosenkrans, Gise, Krabbe, Bilde, Trolle, Grubbe, Brahe, Holt, Barnekob, Bielke, Sparre, Hundemark; o. fl.

vet, bedre og mere oplyste Læser, og vi derfor takke Gud, at vi tænke og troe anderledes, som ingen vil miskiende mig for. At der maaskee vel vil findes hist og her Mangler og Feil mod min Billie, efter mine derom indhentede Efterretninger og Oplysninger tilstaaer jeg er mueligt, som maatte undskyldes og overbæres mig. At dette har kostet mig nogen Umage, Gliid, Tidspilde og Omkostninger at samle og opdage disse Data vilde mine Læsere troe og derfor overlader denne til deres gunstige Dømmeme, i hvilken Forventning dette lidet topographiske Skrift i Guds Navn udgaaer

fra

F o r f a t t e r e n .

In d h o l d.

Egitzlesmagle Sogns

Navn

Sted

første Befolkning

Befæffenhed

Byer

Præstegaard

Kirke

Kirkevæsen

Skolevæsen

Fattigvæsen

Agerdyrking og Sædearter

Folkemængde

Mortalite eller Dødeliste

Lørbemose

Mergel.

Beskrivelse over Vester-Flakkeberg
Herreds Pastorater.

1. Høie og Flakkeberg
2. Schjorpinge og Faardrup
3. Sorbyemagle og Kirkerup
4. Gimlinge
5. Hyllested, Bardslef og Holsteinborg
6. Haarslef og Tingjellinge
7. Drølef og Bierre
8. Tierebye.
9. Maglebye
10. Aggersøe og Dmøe,

samt

over de to udmærkede gamle Herregaarde
Borrebye og Basnæs.

Egilesmagle Sogns Navn.

Egilesmagle By, som er Hovedbyen for Sognet, ligger i Vester-Flakkeberg Herred, nye Sorø Amt, $\frac{2}{3}$ Miil fra Skielshør, 2 Miil fra Korsør og 2 Miil fra Slagelse. Byen har sit Navn af Egidius *) paa dansk Giødingsen, hvilket Navn endnu findes paa sine Stæder blandt visse Familier hos os, nedstammende fra de gamle Gøther, formodentlig for eller fra Dithins Tid, hvilken Egidius har allerførst befæstet og befolket sig paa denne Landkandt i Sieland, som han fandt øde og tom, men passende og beqvem for sig til at beboe og keherste, og derfor bestemte sig efter sit overlagte Bølg at gjøre Anlæg her for sig og Descendenter, og altsaa har denne Egidius eller paa dansk Giødingsen været en snild og navnkundig Mand, skøndt Historien ikke beretter os, hvem eller hvorfra han har været hverken af sine Egenstaber eller Stand, ikke heller af nogen Ubaad eller af nogen bestemt Dpholdssted, eller indtaget Eiendom, blot kun at han har stiftet disse 2 Byer,

---

*) See Marmora Danica og Pontoppidans Atlas, Suhms Danmark's Historie, 2det Bind, Pag. 39.

Egglefsmagle og Egglefslille, hvorfor han fortjener vor Opmærksomhed og Agtelse, som vor Fæd og Sogns Stifter og Benævner; thi at Sognet har det Tillægsord les eller løv, vidner fra Oldtidens Dage, der har været Skov og løvsfulde Træer, som de fleste Stæder fra allerførst har været begræet med, og at begge Byerne end mere har faaet det Tillægsord Magle og Lille, er for at skilne imellem dem begge, hvorfor Magle, som et megalos og bemærker paa dansk stor, og Mal betyde det store Egglef fra det mindre Egglefslille.

Ved nu at sammenligne vor Egglefsmagle Sogns Stiftelse og Navne-Opriindelse med de andre mærkværdige Stæder i Omegnen af deres Benævnelse efter deres første Stiftere, som Stielstier, Boriesbye, Bagnæs og Bierdrup, maade man rimelig kunde slutte og bevise, at denne Bye har sin sande Opriindelse fra denne Egidius og det fra de allerældste Tider, om ikke før, saa fra det 3die og 4de Seculo, hvor disse saa kaldte Egidier eller Gidingsfer, som vor store Historieograph Suhm saa meget omtaler, der i Gothernes Tid har befæstet og udbredt sig *) indtil denne Slægt med Tiden forsvandt og forandrede sig, og Stæderne og Egnen ved sin Befolkning og Cultur har forbedret og foræblet Velig-

---

*) See Suhms Danmarks Historie 3die Bind pag. 40. 41.

genheden, og Stædet, at det nu er successive bleven til det, det er, og altsaa efter disse opgivne rimelige Data er behagelig og curieus at vide. Egidius er et latinſk Navn, og vi finder ligesaa mange Stæder opkaldte efter deres latinſke Navne: Oprindelse, som fordanſket efter deres Ords Bemærkelse. Dette Egideſmagle Byes eller Eogns Navn findes ogsaa ſaaledes i ældgamle Protocoller, Breve og Manuscripter ſkrevet og bogstaveret; ligesom ogsaa ſamme Navn ſtaaer ſaaledes paa vor Klokke i Taarnet, ſkøbt 1407, paaſkrevet og paatrykt med det ulæselige eller rettere bekiendte Munke-Latin.

Om Stædets Ælde.

Det er vanffeligt at udfinde gamle Byes Navne. Kiøbstæder og Landſtæder have almindelig beholdt deres Navne, men Herregaarde og ſmaa Stæder have forandret deres Navne, ligesom de have ſaaet Herſkaber og Egere til, da Stædet ofte kaldes efter Manden og Manden ofte efter Stædet. Men end vanffeligere er det at udfinde Stædets Ælde og Opkomſt.

De første Egere og Befiddere havde ved deres Familie-Navne conſerveret Stædet ved ſin Afkom og Descendentere ved Succesſion, Arv og ſlig Overeens-

komst, men ikke vigileret eller sørget for
 at opgive og bevare Stædet i sin Erin-
 dring af sin Ursag, Opkomst og Velde,
 naar eller af hvem det blev funderet og
 optaget til det, det er. Skal Egibius
 efter Pontoppidans og fleres Formening
 være første Stifter og Benævnere til
 vor Sogn Egiklesmagle, hvis Uffødnin-
 ger og Descendentere kaldes paa Dansk,
 Gisbinger, som vor lærde Suhm statu-
 erer og beregnet fra Kong Dans Tid,
 der levede for Christi Fødsel, og ansæt-
 ter disse Gisbinger formodentlig enten
 som, smaa Konger, eller som Høvding-
 ger, Optimats over en vis Landstræk-
 ning, som ingen endnu efter Historierne
 havde behersket eller antaget sig Konge-
 Magt, eller Konge = Navn over. Saa
 er det meget rimeligt at denne Egibius
 med sine Descendentere, som her havde
 befæstet sig i Egiklesmagle, har her oppe
 i Landet været Hoved og Høvding
 for andre Land- og Eesirækninger
 i Egnen, som ingen i dette søndre
 Siælland endnu havde bestemt og be-
 fæstet sig til at ned sætte sig paa, da
 samme Egne endnu som Suhm krie-
 ver, havde været øde fra Syndflodens

Skjelsfjæ, som i forrige Tider der vare overflødige og bekjendt velsmagende *) og det Lillægssord Dre, som er et gammelt dansk Ord, der bemærker en Hav eller Søby, som Corøer, Helsingør 2c.

Denne Kjøbstad Skjelsfjæ har været til i de hedenske Tider, stor og Floresant bygget af De Griker og Baldemarer **) i det 11te og 12te Seculo, hvorfor og Baldemar den 2den, som fik denne Kjøbstad som et Patrimoniale for sin Son Kong Abel, pantsatte den til en General Emeldorph, hvorefter Byen maatte udstaae 2de store Beleiringer af Kong Christopher og siden af Erik Glippings Mordere, Marsk Stig og hans Tilhængere, der gandske afbrændte især den vestlige Deel af Byen til Kirken, som den Tid stod midt i Byen, i hvilken Tid Byens og Borgernes Tilstand efter slige Fata

---

*) Hvorfor og Kong Friderik den Anden da han havde Hoflager eller Herredag i Corøer 1562 befalede daglig under sit Ophold at levere fra Skjelsfjæ til hans Kjøkken.

**) See Artild Hvidtselv.

var yderst fløt, indtil 1450. Den Oldenborgske Stammes Opreisning paa den danske Throne, som successive gav Skjelsthor mange herlige Benaadninger og Privilegier som af sin ypperlige Beliggenhed til Sejlads med Handel og Wandel opreiste sig Aar fra Aar, at der Tid efter anden ved en bedre anvendt Agerdyrkning og mere udbredt Handel har meget tiltaget især i det næstsidste Seculo, og derved op- hjulpet baade sig og Omegnen.

2. Eldre end Bortebye Hovedgaard, anlagt og funderet i det 13de Seculo af Marck Stiig, eller Stygge, hvorom en næiere Beskrivelse følger.

3. Eldre end Bansk, som ogsaa vidtløftigere beskrives i den paafølgende.

4. Eldre end Gjerdrup.

En af Landets ældste Herregaarde, beliggende i Egihlesmagle Sogn, og har sit Navn af Giurd, en Søn af Kong Oluf, som i Elagelse blev hylbet til Konge i Danmark i sit Alders 11te Aar, i det 12te Seculo, og efterlod sig mange Sønner, hvoraf denne Giurd ri-

meligviis har opsøgt et Næs eller Døde ud af Havet til, som derfor og udvalgte dette ubeboede og ubefolkede Sted, og efter sig givet Stedet Navn af Gjerdrup *). Ved at lægge det Ord til Ryp, som i det gamle danske Sprog kaldes og bemærker Boelig eller Opholdssted; thi at det med Tiden er kaldet Gjerdrup, er fordi i dansk Talemaade det pronunceres lættre, saaledes, ligesom Nærum ved Kjøbenhavn har sit Navn i Grunden Niurdrum, og nu kaldes Nærum **).

Dg har saa dette gamle Gjerdrup i hin øde og ubefolkede Egne udbredet og optaget sig i de hedenske Tider indtil det ved Cultur og Christendom har forbedret og forædlet sig Tid efter anden, og bleven det, det nu er, kunns Skade, at Historierne ikke har levet os Efterretning om nogen som i det 13de og 14de Seculo tilhørte og beboede dette Gjerdrup eller Gjurdrup, førend i det 15de Seculo, at de Kaaser og Wiiber har be-

---

*) conf. Suhms 3die Bind pag. 776.

***) conf. Suhms Historiske Register 4de Bind pag. 255.

boet og eiet denne Gaard, og staae opbyggt
 Borge-Gaarden af gamle ubrugelige Kir-
 kelader i Egnen, som de fik for godt
 Kjøb (man siger 10 Rdlr. for hver Kir-
 kelade) tilkjøbte sig, hvori Kirke-Tien-
 den blev samlet og bevaret, hvortil der
 endnu er Rudera paa mange Kirkegaarde,
 hvor disse Kirkelader har staaet. Si-
 den i det 16de Seculo har Gjerdrup væ-
 ret beboet af en Peder og Claus Hun-
 de mark, der siden efter kom til at til-
 høre en Joachim Frederik Bind,
 som solgte den til Cankler Bind,
 hvis Datter blev gift med Mag. Dibe-
 rik Gruble, Sognepræst til Hyllested,
 der ved den Leilighed kom til at eie Gjer-
 drup Gaard og Gods, og da en derved
 liggende Bondekøye, kaldet Løngbye,
 bestaaende af 12 Gaarde, tilhørende Kong
 Friderich den 4., som i den svenske Krig
 blev afbrændt og total ødelagt, at sam-
 me Jorder længe laae øde og ufrugtba-
 re, kjøbte bemeldte Mag. Gruble denne
 Byes Jorder, hvis Hartkorn er 101 Løn-
 der 4 Skicpper. Kjøbet dateret 1696,
 den 8 November, stattefrie men tiendes-
 pligtig, paa hvilken Byes Grund blev
 anlagt og opbyggt en Sødegaard kaldet

1644.

1674.

- nu Lønghyegaard, og denne Jord underlagt med tilhørende Bøndergods, i alt 391 Tønder 6 Skieppet Hartkorn, hvorefter ved denne Eiendom Gjerdrup og Lønghyegaard med alt Underliggende blev samlet og derpaa
1739. blev overladt Hr. Justisraad Ole Bruun, der igjen
1747. solgt den til Borthausen, hvorefter da
1751. Hr. Major Bylov købte samme, der igjen
1756. afhændede denne Eiendom i en maabelig Forfatning til Hr. Justisraad og Landvæsens-Commisair Morten Dvillinggaard, der som en driftig og fornuftig Landmand satte Bøndergodslet i god og fordeelagtigt Stand, ligesom og forbedrede Gjerdrup i Bygning og Bequemmelighed, men fra nye af opbygte dens forfaldne Lønghyegaard i alt, hvor den nu staaer, og der tilkøbte Boeslunde Sogns Kirke med dens Tiende, samt et skjøndt Stykke Skov af Areal 70 Tønder i Kirkerup Sogn, omhegnet og indelukket med Steengjerder.
- Gjerdrup Gaard staaer for Hartkorn frie   •   19 Tdr. 5 Skp. 1 Alb.
               ufrie   =   14   6   =   2

har 9 Marker, hver paa 24 Tdr. Udsæd.

16 hoveriegjørende Bønder,

249 Tdr. 7 Skpr. Hartkorn underliggende Bøndergods, holder 70 a 80 Dvæghøveder.

Lynghyegaard har 101 Tdr. Tiendepligtig Hartkorn, inddeelt i 11 Marker, hver paa 55 Tønder Land. Derforuden en Enghave paa omtrent 80 Tønder Land. Har 40 hoveriegjørende Bønder, 391 Tdr. 6 Skpr. 1 Alb. Hartkorn Bøndergods, holder 200 Køer.

Saa denne Eiendom Gjerdrup og Lynghyegaarde med underliggende Bøndergods er en smuk, støn og profitabel Eiendom, der ved Hr. Justiceraad Dvistsgaards Død falde i hans værdige Søns Hr. Capitaine Commerce-Raad Dvistsgaards Hænder, der levede for kort efter hans gode Hjerte og Forstand, men dog i sin korte Levetid, som Ciere af Gaardene i 7 a 8 Aar opførte 2 prægtige grundmurede Længder paa Gjerdrup, og desuden forherligede dette af Naturen og Beliggenhedens fieldne Sted med smukke Spadseregange i Skoven og omkring ved Stranden, at det fortjener

1800.

- at kaldes et af Egnens interessante og behagelige Stæder. Smidlertid vedblev
1807. fra hans Dødsdag i Aaret hans brave og værdige Enkefrue, fød Schou, at eis og bestyre sit Huus, Gaard og Gods med Forstand, Orden og Fordeel, indtil, da hun indlod sig i Ægteskab med
1814. Hr. Etatsraad Neergaard til Gunderslevholm, der som en erfaren og indsigtfuld Landmand har hjulpet adskillige af Godsets Bønder paa moderate og billige Vilkaar med Penge-Omsætninger i deres Gaarde, og passende Afbetalinger, til at blive Selveiere, at de nu desbedre kan tilsee og fremme deres Agerbrug og Avlsdrift, og som Erfarenhed har lært, har ophjulpet dem: Kaste vi derfor et Blik til Oldtidens Dage og betænke, vore fordums Fædre, som Hedninge, ubannede og ucultiverede, i hine mørke Tider modtog vore Stæder og Ager øde og udyrkede, og vi nu see disse smukke Boeliger og veldyrkede Ager og Enge, som fornøier og opholde os og Børes, har vi ikke allene Aarsag at paaflionne og prise det algode Forsyn, som har gjort os lykkeligere end hine, men endog tillige erindre disse vore Fæ-

dre med Agtelse og Erkjendtlighed, og derfor anprise deres Bestemmelser og Planer fra Oldtiden, der vel ikke kunde blive anderledes efter de Tidens Lænsfemaade, og derfor ikke vil glemme eller ringeagte en Egidius eller Gjødinger med sine Descendenter, der har først stiftet og opnævnet vor Sogn Egiklesmagle, som vi beboe, leve og opholdes paa.

Om Egiklesmagle Sogns første Befolkning.

Naar Folk i Egiklesmagle Sogn har begyndt først at nedsætte og associere sig, skal vel ikke nogen med Visshed kunde sige og bestemme fra de mørke hedenske Tider, dog sluttelig fra Dannemarks Riges Begyndelse, eller fra den Tid Konger begyndte at regjere i Danmark, som fjøndt Historierne derom ere uenige, vist har været 2 a 300 Aar for Christi Fødsel, da Landene begyndte at besættes med Folk, og Mennesker paa Jorden

at opføge og udmærke Stæder at boe og bygge paa, og Kongerne da faaet Folk og Stæder at resgjere over.

Stæder og Boeliger at bygge maatte Mennesket af sig selv lære efter Eynbefaldet. Deres Legemers Complaxion tillod ikke at ligge under aaben Himmel, ligesaa liden som Legemet kunde undvære Skjul og Klæder. Ennaa Stæder og Boeliger bleve til store Stæder, som Cain der byggede sig et Hønhus; thi efter Eyndfleden steg Byggekunsten overalt, især i alle 3 Verdens Dele, hos de Kæmpier, som vilde bygge sig et Babel, hos de Egypter, Cananitter &c. Store og faste Stæder bleve snart til et Kongerige; og saaledes er det vel og gaar i vore Nordiske Lande. Sandt er det, at man i de hedenske Tider ikke vidste meget af Herget Sansfund eller Politie, dog bedre hen i Tiden, da Folk mere associerede sig, seer man dem dog de ikke vare uden Lov, som kunde samle og binde et Societet tilsammen, thi Skjold den 4de gav mange nyttige Love, som var for Christi Tid *), og Kong Frode, i hvilken Tid Christus fødtes, gav Lands Lov, og Krigsartikler og mangfoldige Anordninger, **) som ikke allene bekræf-

---

*) conf. Euhms 1ste Tome pag. 49.

**) conf. Euhms 1ste Tome pag. 434.

ter Folkets Tiltagelse, men endog Stæders Besfolkelse og Ophuggelse i Siælland *). Man maa ikke vente fra den Tid Colonierne kom i Verden, at strax Riger bleve oprettede, strax Byer eller Stæder bygde, men Tid efter anden som Stæder blevne udfæete og anseete beqvemmeligere og bedre et Eted end et andet, der var øde og udyrket, at da ligesom Stæder bleve udvalgte og Folkemængden teg til, blev det fornødent at bestemme og indrette en vis Regieringsform, at Hovd og Herre, Dyrighed og Herskab blev beskikket, hvorved Folket og Almuen kunde regjeres og enhver paa sit Eted eller sine Stæder nu kunde bindes ved visse Love.

Læse og tænke vi nu om de allerførste Tider der har været Love og Bedtægter imellem visse Colonier og Stæder, som vist har været smaa og faa, saa maa der og have været Folk til, og disse anseet for en eller anden iblandt dem af deres Egenstaber til at regjere over dem og sammenbinde

---

*) Siælland har sit Navn af at det er en Landbund i Søen, hvorfor de Gamle Kribe det Søelund. Holland kaldes saa, fordi det er lavt Land, Sangeland fordi det er langt Land: Fyen fordi det er afskilt fra Jylland, Fions afskilt, Falfes fordi det er et Fæ Alster. conf. Suhms 1ste Tome pag. 48.

be og forbedre visse Landstrækninger ved bestemte
 Love og Bedtægter. Jeg vil ikke tale om Evend
 Dveffiaags Lagobetter's Love ved Christendommens
 Begyndelse i det 10de Seculo, det er os bekjendt
 i de Longobarders, Normanners, Gothers og Cim-
 brernes Udvandring i 11te Seculo af Riget; men
 hvorfor? her var Misvæxt, her var Hunger, her
 var allerede endeel Stæder byggede og Folk i Stæ-
 derne. Folket kjendte intet til Agerdyrking og Fæ-
 avl. Landjorden liden, og Elovene større; vore
 første Beboere formodentlig har tænkt og seet sig
 en Næringsvei bedre paa Havet end paa Landet,
 og derfor søgt og flyttet til Havet og Etrandkan-
 ten, at beboe. Noeskilde veed man, var til 400
 Aar for Christi Fødsel, Helsingborg blev til ved
 Christi Fødsels Tid, Noeskilde laae midt i Lan-
 det, men derfor og forflyttet og udvidet, og an-
 lagt ved Kiøbenhavn, som var Havet og Estran-
 den nærmere, og derfor see vi fra de første Tider
 Søerøvere og Friedyttere at fæste sig næst ved
 Havet og fare ud derpaa for at gjøre deres Lykke,
 naar andre deres Brødre og Naboer bleve ved
 Hjemstanden og det faste Land, som derfor bleve
 kaldte Afkommer, fordi de eiede ikke mere Føde
 og Fetaille end de kunde føre og bevare i Væsker,
 hvor de reiste hen, saa det er sluttelig at Søerø-
 veriet var det første og fornemste Studium i de
 hedenske Tider, hvorfor vi kan nævne en Marsk

Stiig, en Bas, en Boe 2c. iblandt os, og at Sæstæderne, har været blandt de første og ældste, som ere bygte, som et Stignæs, et Basnæs, et Boesfunde, er troeligt. Saa jeg mener jeg ikke feiler eller forskeer mig, om jeg nævner disse Stæders Begyndelse enten for eller kort efter Christi Tider, da disse Stæder formedelst Havets Indløb og de fordum tykke Skove her i Egnen var beqvem til at Søerovere kunde skjule sig i, og man læser i Kong Røls Tid som blev flaget i Leire af sin Svoger Hjarvardt, vare der mange som gav sig Kongers Navne, skjøndt de ei havde noget Land og lod sig kalde Sækonger, som de med rette kunde kaldes; thi det hedder om dem: De sov aldrig under noget Tag og drak aldrig af nogen Bek eller Aae *). Og har vi saadanne grundede Data og Formodninger om vore Stæders og Egns første Anlæg og Oprindelse af deres første Stiftere og Beboere. Saa bliver og Egidius og hans Descendentere Egidierne eller paa dansk De Giødinger, os, vigtig, der har stiftet og nævnet vor Egihlesmagle og Egihles lille større og mindre Egihles, som faste og første samlede Stæder med Beboere i vor Egn, thi en

---

*) S. Mortensens Norske Chronike Pag. 14.

Marff Stig, en Vas, en Boe &c. har kunz stiftet og bygget et Sted for sig og sine, men Egidius har sikkrere og fordeeltigere anseet Landstættene og de for flere Familier anlagte og mere udvidede Landstæder og Byer, og Egidius, vist nok ikke været nogen Søerøver eller Svemand, men elsket Landet og Landstæderne, anseet Landjorden nyttigere, beqvemmere og bedre for Folkeslægten end Havet at fare og omtumles paa, fremfor hine Søerovere og derfor Egidius fortjener at regnes som den første fra Oldtiden, der har bygget Landstæder, samlet Colonier, udsæet disse Egne til Beboelse og Befolkelse og derved formodentlig opdaget og anvist Egnens Søerovere og Friebyttere at ogsaa ligge an paa og fast sætte sig ved Havet paa anlagte Stæder, saa denne Egidius, hvis han har været, som Historien ikke giver nogen vis Efterretning om fra de ældste hedenske Tider, fortjener vor Dmærksomhed og Erindring, som den første Stifter, Behærsker og Besidder af vore samlede Landstæder paa vor Egn saavel i de ældre som nærværende Tider.

Om Egilesmagle Sogns Bestaaffenhed.

Egilesmagle Sogn bestaaer af 6 Proprietairer eller Lodsieiere.

1) Gjerdrup har	23	Bønder = Gaarde
2) Comunitetet	8	
3) Universitetet	3	
4) Holsteinborg	3	
5) Basnæs	7	
6) Borebbye	6	i alt 50.

Hvortil kommer 6 nedlagte Gaarde, som alle ere udparcellerede til 24 Huusbeboere med Hartkorn foruden 150 Huusmænd og Inderster, som ikke har Jord.

Sognets Contribuable Hartkorn er 572 Ldr. 4 Skpr. Sognet har 6 Byer:

Egilesmagle	19	Gaarde
Frankerup	9	
Baaslunde	7	
Hesfelbye	6	
Smidstrup	5	
Egilefille	4	i alt 50 Gaarde.

Hvortil kommer 2 Veir-Møller. En under Gjerdrup tilligemed 3 Ldr. Hrtk. med smuk Boepæl. Canehøi-Mølle, og Smidstrup-Mølle Selveiere med 4 Skpr. Hrtk. tilliggende fra Borebbye. Den

yderste Gaard i Egiklesmagle imod Høye, er stor og udmærket af sin Bygning, Indretning og Have=Anlæg, skal for et par 100 Aar have tilhørt en riig og fornæm Frue Thite, som havde en Søster Tomfrue Thite, boende i Frankerup i Hans Jensens Gaard og ved hendes Død arvet efter Fortælling et Stykke Eng, grændsende til Frue Thites Gaard i Egiklesmagle paa 6 a 7 Tdr. Land, som den Dag i Dag er, derfor kaldes Thites=Med eller Mark, derved Udskiftning 1785 kom tilbage efter Beliggenhed til Frankerup igjen. Gaarden i Egiklesmagle tilhører Holsteinsborg Grevskab. Egiklesmagle=Bye bestaaer af 19 Gaarde, som blev udskiftet 1785, hvoraf de 9 ligger i Byen og de 10 ere udsklyttede paa de yderste Marklodder, som nu drives og dyrkes af deres Beboere med Fordeel efter Jordernes gode Inddeling og Bonitet. Egiklesmagle har 16 Huuse med Jord og 40 Huuse og Inderster uden Jord.

Baa slunde Bye

8 Huuse med Jord og 10 Jordløse Huuse, har 7 Gaarde, nogle af Byens Jorder grændser mod Havet. Bye skal tilforn fra Forstningen af være kaldet Boeslunde efter Søekrigeren Boe, som der allerførst havde befæstet sig i de da værende Lun-

de eller Skove, og endnu findes Kludera ved de saakaldte Skive-Stene, hvor Skibsbroen skal have været, men som de Gamle i Oldtiden har søgt og attræet de høie Stæder, for at have Prospect ad Havet til, har denne Bøe forandret sin Beslutning at boe og befæste sig paa en høiere Station, som nu det siere bekjendte Boeslunde, hvorfra kan sees adskillige Mile ud i Havet, at de Seilende endog nu har den høie, og paa dette høie Stæd liggende Boeslunde-Kirke til et probat Soemærke, og bemeldte Bøe der altsaa tilsidst har resideret og udvidet sig, hvorfor og dette mindre Boeslunde for at skjælnes mellem det større nu for Eftertiden skal være kaldet Baaslunde.

Frankerup Bye

bestaaer af 9 Gaarde og 4 Huuse med Jord og 4 Jordløse Huuse; paa dens Mark ned ved Aaen til, har lagt for-henvend 100 Aar siden en Bye med en Vandmølle, kaldet Høistrup, som blev øde, fordi denne liden Bye Universitetet tilhørende, blev afbrækket da den havde kun 2 Marker og manglede den 3die Mark til Fælled eller Hvile, hvis fleste Jorder er underlagt 2 Bønder; gaarde i Frankerup og tilkjøbt af Gjerdrup, og 14 Edr. Land har lagt til Degnen i Egiblesmagle,

som svarede noget vist deraf til Universitetet aarlig, men ved Udskiftningen 1785, renuncierede Degnen paa denne Jord, som var 14 Edr. Land, fordi den blev lagt saa langt fra Byen, og derpaa underlagt og perpetueret Præstegaardens Jord, som deraf svarede til Universitetet, aarlig 2 Edr. Byg efter Capitels-Takten, denne Jord er contribuabelt i alt.

Hessel Bye

har 7 Bøndergaarde, 8 Huuse med Jord og 8 Jordløse Huuse. Byen har sit Navn af sit ældgamle Jordemon, hvorpaa har staaet en stor Hesselkov, dens Jordarter er af god Bonitet.

Smidstrup Bye

har tilforn bestaaet af 7 Gaarde og over 30 Jordløse Huuse, tilgrændsende Skielskjør Kjøbstad saa nær, at den ene Side af Gaden tilhørte Skielskjør, og den anden Side Smidstrup, ved en i 1805 opkommen Ildbrand, afbrændte den Gades Beboere, som Skielskjør og Smidstrup havde tilfælleds med hinanden, hvorved 2 Smidstrup Gaarde og 24 Huuse bleve lagte i Aske, alt Egihlesmagle Sogn tilliggende, hvorefter 4 Gaarde bleve udskyttede og opbygte paa deres Lodder, og de 3 Gaards Jorder udparfelses.

lerede til 12 Huse, som derpaa bleve opbygte til Bønderne. Pladsen, hvorpaa disse afbrændte 24 Huse stod, som alt tilhørte Hr. General Eastenschiold til Borrebye, var han saa ædelmodig at overlade til Skielstjør Bye mod et øde Bøenge af en Lønde Land stor uden Beboere, for at Skielstjør Bye efter sin Beliggenhed kunde have at udvide Byen med, at bygge paa og profitere af, hvor nu og staaer mange deilige Bygninger, adskillige Beboere af Kjøbmænd og Haandværksmænd boe, og endnu en stor Plads ligger øde, hvorpaa siges, Skielstjør Bye skal have sit almindelige Torv.

Men ved denne Ildbrand tabte Egihlemagle Sogn og Geistlighed ikke lidet, ved at miste denne bemeldte Plads mod 1 Ld. Lands Størrelse, øde og ubeboet. Jeg skrev, freed og modsatte mig dette Magelæg uden synderlig Bederlag, men Magten var mig imod, og høie Bedkommende udvirkede det at Pladsen og dens Beboere skulle fratages Egihlemagle Sogn og Geistlighed og tillægges Skielstjør Kjøbstæd. Pladsen med sine 24 a 26 Beboere har lagt til Egihlemagle Sogn og Geistlighed i umindelige Tider, og nu for alt dette fik kun et øde 1 Ld. Lands Størrelse uden Beboere, at jeg paatalte dette Tab for mig og Efterkommere, skal den førte Correspondence med Bedkommende derom oplyse, som skal ligge efter

mig, og vise jeg her ei har været ligegyldig. Ultra posse etc. Emidstrup Bøe har nu kun 5 Gaardmænd, hver udstyttet paa sine gode Lodsder, hvoriblandt en Gaard med sin Lod er oversladt i Arvefæstet, Hr. Kjøbmand Heilmann i Skjelsflor, som indhegner dens Jorder med Steensgjærder beplantet med levende Gjørder, og midt i Lodden bygget et nyttigt og beqvemt Huus for Creaturet, hvorpaa holdes Staldfoering og udlagt et Stykke Land paa 3 a 4 Skjepper til Skov, som er i frodig Væxt. Jordene drives med Forstand og Fordeel til Exempel for mange, hvad en Gaards Jorder kan blive til og indrente, naar den falder i gode Hænder.

Til Emidstrup ligger endnu enbeel jordløse Huse under Egilefsmagle = Sogn tilhørende Borrebye, staaende paa en Plads, tilgrændsende Skjelsflor, kaldet Maria Kirkegaard, hvor et catolff Kloster 1418 blev opført, efter Skjelsflors Beleiring og Udelæggelse under Kong Christopher, og Paven derpaa indsendte Munke, for paa dette udelagte og afbrændte Sted, at bygge og boe og udbrede den catolffke Religion, som vedvarede næsten en 300 Aar, hvilke Munke kaldtes Carmeliter og Marianer, der levede og opholdt sig her til under Christian den 3dies Tid, da de blev ved Dr. Morten Luther fordrevet 1517, da Reformationen begyndte og Luthers Lære udbredte

fig, hvorpaa Cansler Friis paa Borrebye afkjøbte dem denne deres Klosterbygning, som han lod nedbryde og berjente sig af dets Etene og Materialier til nuværende Borrebye Gaards Opførelse, og fik da tillige disse Munkes Kirkegaard i sin Omfang, der ei var liden, og lod siden paa denne Plads bygge Huse, som den Dag i Dag er staaet der, og endnu er Borrebye tilhørende, hvilket Kloster med sin Grund, vist har lagt under Skjelsfiør; men formædelst Byens overgangne Belciring og store Udelæggelse, vare disse øde Pladser i lidt eller ingen Priis, da Enhver ønskede denne Bye opbygget og istandsat, som disse fremmede Gjæster, fra Paven, ved hans Understøttelse, nemlig de Carmiliter og Marianer paa tog sig at opbygge, og boede der, som sagt, en 300 Aar, til de bleve forbudte der længere at opholde sig, og Catholifismen forgik med dem af Danmark, ved hvilken Leilighed Cansler Friis fik deres Eiendom, som da eiede Byen Emidstrup, der laae i Egiklesmagle Sogn, og paa denne Maade, dette Marianer Kloster og dets Jordsmon, Maria Kirkegaard, ogsaa underlagt Egiklesmagle Sogn, og derved fragaaet Skjelsfiør Kjøbsted.

Egiklesfille Bye

bestaaer af 9 Gaarde, alle Basnæs tilhørende; men deraf kun 4 tilliggende Egiklesmagle Sogn,

og de andre 5, Tierrebye Sogn, som er mærkelig nok, at denne Bye er saaledes deelt imellem disse 2 Sogner, Tierrebye og Egislefmagle, hvilken Inddeling viser, at reise sig fra Biskop Palladius Tid 1560, som var den første Biskop efter Reformationen, der tillige paatog sig store Indretninger, som han vel og heldig udførte til Geistlighedens, Kirkens og Statens Bedste; deraiblandt, at han ordentlig inddeelte og samlede Sognene og Pastoraterne, som de nu er og eksisterer for det meste, og søgte at gjøre Beliggenhederne bekjendt, at et eller flere Sogne fik den Umfang, Størrelse og Embedskrebs, som endnu enhver Præst i Stiftet har, og tilligger ethvert Sogn, der siden og blev en Regel for de andre Biskopper i hvert Stift, til en saa passende Indretning for Menighed og Præst, der ikke i de catholske Tider havde for Skik og var i Brug, men at Munkene kunde opholde sig, lære og holde Sjæle-Mæsser hvor de vilde og fandt for godt, og derover mange eenlige, uformuende og ringe Steder, sjelden hørte et Gud's Ord eller saae en Geistlig, og ved denne Leilighed har den gode og retskafne Palladius *) bestemt denne Deel

---

*) Det er bekjendt i det 11te Seculo, at den catholske Geistlighed havde sine Talenter eller Con-

af Egteleflille at tillægges Egteleflmagle Sogn og fratages Tierrebye, hvorved og Sognene næsten

venter og Sammenkomfter paa sine visse Steder, som de kaldte Calent. Gaarder eller Sildehuse, der havde deres gode Henfigter; saavel som deres Skraa *) Canones og Statuta. Skov-Klosters Gaard ved Herlufsholm ved Næstved, skal have været een af Munkenes Hoved-Calent Gaarde, hvor de holdt deres Convivium Fraternitatis.

Med Tiden forfaldt disse Calenter til overdreven Bellyst, Overdaadighed, Drukkenskab og Uteerlighed, saa at herfor blev sat Grændser og især ved Reformations Tiden, bleve disse Calender ganske forbudne **).

Imidlertid tog den gode Valladius den Sag, som i Catholissismens Tid havde indsnæget sig og var i Brug, i nærmere Overveielse: at naar disse Calenter eller Conventer bleve ret anvendte og ordnede, kunde de have deres gode Nytte, hvorfor Valladius søgte at Provstier blive oprettede og kom istand, at visse Pastorer bleve inddeelte i Herreder, og disse fik en Formand eller Provist Præpositus, som skulle have Opsigt og Vie med disse samlede og inddeelte Herreds-Præster, og staae bam, som Superintendent til Ansvar, fra hvilken Tid 1560 Herreds-Provstierne har deres Oprindelse.

*) Skraa, er et gammel juridisk Ord og bemærkes Bedtægt.

***) See Jens Mortensens norske Cronike Pag. 78.

ere blevne eens ihenseende til Decimanter, og Veien lige lang for dem i Esgjleskille Bye at

-----

Palladius lod derpaa udgaae et Edict, som læses i hans libr. Episcopal. Cap. 50, at Sognepræster og Sognebegne, skulde i det mindste 1 a 2 Gange om Aaret komme tilsammen, for at overlægge, hvad den christelige Lærdom, Levnet, Ceremonie etc. kunde være nyttig og nødvendig for Religionen og meenige Mands Bedste, og blandt andet i sin Formulavifitationis Præposituralis 1553 siger, at Provsterne skulde i Kirkerne visiterer in vere, cum frondent sylvæcum, Formosismus annus, vel in Æstate, vel post collectas Fruges in autumno, etc. etc.

Og saaledes har Herreds- Provsterne nu i 3 a 400 Aar været kjendt nyttige og nødvendige for de danske Stater, at endog danske Lov 2. 16 G. har bestemt deres Pligter og beskyyttet dem i deres Embede, og disse i vigtige Tider og Tilfælde været brugte og raadførte. at Herreds- Provsterne endog var det store Hjul i det store Souverainitets- Værk under Frederik den 3die 1660, der i Forening med Biskop Svane sondeerte alle Præsterne med deres Sognefolk, at bidrage til at indføre og bringe den arvelige Enevolds- Magt paa den danske Throne, som selv følgende Konger paa- skjønnede i at tillægge og benaade Geistligheden med visse Privilegier *), som de efterfølgende Konger allernaadigst har confirmeret og haand- hævet, hvorfor og Herredsprovsterne, da denne

*) See Pontopidans Annales Tom. 4. pag. 466.

søge Kirke og Præst: Egikleskille Torder ere beskændte for fortrinlig Bonitet, blandet med Mergel for det meste i denne Egn.

forandrede og nu indførte Regjeringsform udkrævede Forandring hist og her i de almindelige Landslove, bleve begjerte og forlangte, at indgive derom deres Raad og Resultater, der kunde gavne i geistlige og civile Sager, som ikke stridede imod Souverainiteten og der fra Souverainitetens Begyndelse, Herredsprovsterne i Forening med Biskop Svane og andre lovkundige geistlige og verdslige Mænd, arbejdede paa en Lov, som vi nu har *). Saa Herredsprovsterne 32 i Tallet i Sjællands-Stift, dette hæderværdige Corps, der var en Glæde for den danske Throne og aldrig været Staten til ringeste Byrde, stedse har været anseet og viist dem til sand Nytte og Nødvendighed i Kirken og i Staten; men nu ved Disses Bortgang og Afsted, i Følge Kongelig Forordn. af 5te Dec. 1806. Geistligheden tabte en Perle i deres Diadem, da de tillige mistede deres egen Jurisdiction.

Tid og Tænkemaade vil lære, om disse nyttige Herredsprovster, snart skal komme tilbage eller forgaae med Tiden. Sid! Nationens Dnske heri høres: O! nobis præteritos referat si Juppiter annos. Da Erkebiskop Svane første Gang oplæste disse Geistlighedens forundte Privilegier paa Landemødet den 10de Octobr. 1661, skal han især have anmærket Geistlighedens forundte egen Jurisdiction, og

*) blev færdig 1683.

Egblefmagle. Præstegaard

afbrændte 1540 i en chatolff Præsles Tid, navnlig Hr. Pastor Tæjopsen, altsaa ikke af de Nye, da Gud fra den Tid har bevaret den fra Tyvehaand og Ildbrand. Præstegaarden bestaaer af 4 flikkelige store Længder efter sin Avling og Fæmmon eller Creature.

Indtil 1753, da salig Hr. Fleischer døde, har den vestre Længde været Stuelængde, som vendte ud ad Gaden til, som da Hr. Sevel blev kaldet til, der var en riig Student, vant til høie Boeliger, forandrede han dette og nedrev

paalagt Provflerne at betyde Geistligheden, at paastjonne denne synderlige Kongl. Raade for dem og deres Familier, og derfor overalt indsfjerpe deres Menigheder publice et privatim Lydighed og Trøestab imod deres allernaadigste Souveraine Konge og det ganske Kongl. Arveshuus.

De af Kongen til Biskop Svane overleverede Privilegier, vare indsvøbte og indbundne i rød Kløiels Bind, og af selve Dronningen, hendes Kongl. Majestæt, omhængt et hvidt Atlasses Baand, som Erkebiskoppen erklærede, Dronningen selv havde omhængt og derhos sagt: Dette skulde være Standhaftigheds og Enigheds Baand *).

*) See herom mere Zvergi Siellandske Cleresie pag. 272, 273 o. f. v.

denne vestre Længde, som han indrettede til Loe og Lade, paa Grund af den var gammel og laae ikke til Haven, da man tilforn maatte gaae over Gaarden, naar man vilde i Haven, og bestemte den østre Længde til Stuehuus med Kielder under, men kort var hans Levetid her, da han døde 1759, og fik kun næsten det halve Stuehuus færdigt, bygget prægtigt, høit og beqvemmeligt indrettet. Herpaa blev Hr. Horboe kaldet, som begyndte, mere passende ved Jorden, og fuldførte den øvrige Deel af Stue-Længden, endstjøndt han kun her levede i 3 Aar, da han døde 1762. Hr. Magister Faber, som Succesfor, fandt da en ny Stuelængde for sig og boede her til 1787, indtil Gud kaldede mig Provst Beyer hertil, som nu har boet og levet vel her over 32 Aar, efterat jeg havde været Sognepræst til Bringstrup og Sigersted ved Ringsted, næsten i 21 Aar, og staaer det i Guds Haand hvorklänge Gud behager jeg endnu skal boe og leve her, da jeg, ved at vedligeholde Gaarden forsvarlig, især i mine sidste Leveaar har kostet meget paa den og indsat adskillige Steder Bjelker, Sparer og Stolper, bestøttet ny Vinduer, forbedret Køstet og af nyt bygt Vognremiser i det Huus midt i Gaarden, at den ved lovligt Eyn kan anses for en forsvarlig og beboelig Præstegaard, ved min dødelige Bortgang herfra.

Præstegaarden er indrettet bekvemmeligt, men dens Udhuse ikke tilstrækkelig til saadant Avlingsdrevt, naar en Mand har Forstand, Lyft og Kræfter til at dyrke og behandle et stort Land Areal af 110 Tdr. Land, som blev udskiftet 1785, inddeelt i 7 Lodder eller Marker, grændsende til Gaard og Have, hvoraf enhver indgravet Lod indeholder 16 Tdr. Land frie og ucontribuabelt, undtagen den saakaldte Høistrup-Mark, som er 14 Tdr. Land der er i alt contribuabelt, og indeholder en uopffjærlig og ypperlig Lørvemose af prægtig Benitet, især naar Lørvene trædes og æltes, da sliq Løv kan sættes i Ligning med Brænde. Præstegaardens Hartkorn er i alt stor 17 Tdr. 4 Skjepper, foruden de Præstegaarden tilliggende Lørvæ-Skifter paa den saakaldte gamle Long i Fælledsskab med hele Byen. Et heilig Græsvænge Vilen for Haven, kaldet Stolen, forhen Gadeplads, har Sognepræsten Hr. Hans Christophersen 1629 *) faaet af Bønderne ved at fjenke dem en Lønde M, stor i Begreb, 10 a 12 Skjepper Land, hvor kan avles 4 a 6 Læs Hee og flaaes 2 Gange, om man vil, det er godt indhegnet og conserveret med Grøft at trække Vandet fra det sumpige Sted, hvoriblandt og

---

*) See en gammel Herreds-Protocol.

groer det saakaldede Calmus, som kan bruges til Bindsel, at binde Korn i, da det voxer med høie og brede Blade, og har den ypperlige Egenkab, at det Korn som bindes dermed, afholder Rotter og Muus fra Læden at skjære Kornet, da det har en stærk Lugt som slikt Utsøi ikke kan fordrage, og derfor slyer Korn Negerne, som er beviist, bekjendt og en erfaren Sandhed. En ligedan paa grændsende Plæt kaldes Stølen, har alle Eggerstef Bønder, og derfra henter sit Bindsel aarlig at binde Korn i, og derved erfarer den Nytte, at de ikke hjemses med Rotter og Muus i deres Læder, der andehsteds saa meget klages over, foruden denne Præstegaardens opmaalte Jord-Areal i sit Hele, tilligger og et ved Haven til grændsende Stykke Jord af prægtig Bonitet, som bestaer af 5 Skjepper Land, der aarlig verelviis kan bruges beqvemmelig til tidlig modne Trær og Vikke-Havre til Staldforing.

Præstegaardens Have, som er rummelig og stor anlagt med Blømsker=Quarterer, forsynet med gode frugt bærende Trær, har en vandriig Fiske=Park og Haven omfadt med Steen=Gjærder.

Egskølmagle Kirke

er en stor, rummelig og vel vedligeholdt Kirke, ind- og udvendig, liggende paa den store Forhøi-ning i Byen, efter de ældgamles Maaade, at bygge

Kirker, Kloostere og offentlige Stiftelser paa høie Stæder og Grunde for desbedre at conserveres fra Fugtighed og Forraadnelse; deels for desnærere at sees til Bivat og Prydelser, deels derfra tydeligere at høres ved deres Klokker og Ringning, som i hine Tider brugtes mere end nu til udvortes Opvækkelse og Oftertanke ved Gudsdyrkelsen.

Almindelig byggede de Gamle deres Kirker saaledes, at Alteret stod i Øster og Kirketaarnet i Vester, for at vende sig mod Østen med Ansigtet, i Tanke, at denne Stilling ved deres Andagt og Tilbedelse var Gud behageligere efter Hedningernes Skikke og Tænkemaade, som ved Solens Dpgang altid paakaldte Gud. Kirkens øverste og østre Deel er belagt med de saakaldte Munkestene paa Taget over Choret, der synes at være Kirkens første Størrelse, og siden forøget med en stor Tilbygning og smukt høit Taarn. Kirken tilhører Academiet i Kjøbenhavn, og menes at være bygget i det 13 Seculo. Indvendig er Kirken prydet med en stor og smuk Altertable af Billedhugger Arbeide, med 2de Døre at lukke for, og forestiller Christi gandske Lidelse fra først til sidst, samt hans Begravelse og Opstandelse, alt tydeligt og kunstigt. Efter Fortælling skal denne Altertable for 3 a 400 Aar siden, være fundet paa et forulykket Skib ved Skielshjør, hvor den blev optagen, og derpaa bestemt opsat i Egiglef

Kirke, som en af de ældste Kirker i Egnen. En af rød Fløiel med brede Guldgaloner besadt Chorkaabe og Messeskjorte, samt 2 store Malm-Lysekager, hører til Alteret; Alteret som ved sidste Reformationstfest blev prydet med en smuk ny Alterdug, besadt med fine brede Kniplinger og da tillige der om Alteret behængte røde Fløielsklæde opfarvet og Galonerne derom fornyet, samt Prædikestolen beklædt med rød Fløiel og ziret med brede hvide Fryndser, som alt til denne Høitidelighed blev bekostet af Kirkens Patron Hr. Statsraad og Professor Nicolai Kall. I Choret berunder findes en aaben Begravelse, hvori skal være et balsomeret Barn *), som jeg har eftersøgt, og fundet en saadan Kiste, som jeg ei vilde aabne, formodentlig tilhørende de deri adelige Afdøde, som er en Søren Stampe, Iver Hundstrup, død for Calmar 1611, Anders Skram, Frank Raas, Johan Rønigham, David Wildbous, begge af flotst adelig Familie; neden for Choret findes et ældgammelt Monument af Træe, forgyldt paa Kammen, og fra Forstningen været net og ziirlig, hvor paa læses denne Inscription: Anno 1632 haver ærlig og velbyrdige Mand Hans Petersen i Egglemagle, Birkesoged til Antvortskov, Gud til Ære og denne

*) Dan. Bibliothek 2 Tom. pag. 47.

Kirke til Prydelse og Hiellighed, labet opfatte og bekoste dette Monument for sig og sine. En smuk lukket Stoel for Gjerderup Herkøb findes i Kirken, bygget af Jomfru Christiane Elisabet Grubbe, tilhørende Gjerdrup og Lyngbye Gaarde, hvis Indgang findes fra Kirkegaarden ind i Kirken og paasædt denne Inscription:

Stolen jeg pryder
 Sjælen Gud fryder
 Naar jeg gaaer ind og naar jeg gaaer ud,
 Gud lad mig finde
 Jesum herinde
 Saa er jeg hans kjæreste Brud.

I Choret findes paa Bæggene at læse, som jeg Provst Beyer har labet male og paasætte saaledes:

Episcopi Siællandiæ ante Reforma-
 tionem.

		Anno.
1	Gerbrandus, indfadt i Roskilde af Evend Lveffjæg	1012
2	Uco, dansk Age, indfadt af Knud Magno	1030
3	Wilhelm	1074
4	Svend Mørbage	1085
5	Adzer	1091

	Anno.
6 Arild	1099
7 Peter Botyld, flagen i Krig med. 5 andre Bisper	1135
8 Eftild	1136
9 Richo, dræbt	1143
10 Hermand	1147
11 Udjer	1150
12 Absalon, død den 23de March	1201
13 Peder Eunesen	1229
14 Peder	1233
15 Peder Jacobsen	1240
16 Nicolay Etygot	1245
17 Jacob Erlandsen	1250
18 Peder Bang	1259
19 Etygge	1278
20 Ingvar Hjorth	1290
21 Johannes Krag	1300
22 Dlaus	1320
23 Johannes Hind	1321
24 Jens Nyborg	1330
25 Jannes Povelsen	1344
26 Hentich Girtsen	1368
27 Nicolaus Jacobsen	1395
28 Peder Jacobsen Jernstjæg	1416
29 Jens Andersen	1431
30 Johannes Petri	1438
31 Dlaus Daa	1460

	Anno.
32 Claus Mortinſon . . .	1485
33 Nicolaus Skaffve . . .	1500
34 Johan Raffſusbürger . . .	1512
35 Lauge Urne . . .	1529
36 Johan Rønnoſ, den ſidſte catholſke Biſkop . . .	1536

Episcopi Siællandiæ post Reforma-
tionem.

1 Peder Palladius . . .	1560
2 Johan Albertus . . .	1569
3 Pov. Mathieſen . . .	1596
4 Peder Windſtrup . . .	1614
5 Joh. Poul Reſen . . .	1638
6 Caſp. Brokmand . . .	1652
7 Johan Reſen . . .	1653
8 Laurſ Skaviniuſ . . .	1655
9 Hans Svane . . .	1668
10 Hans Bandal . . .	1675
11 Hans Bagger . . .	1693
12 Henrik Bornemand . . .	1710
13 Chr. Worm . . .	1737
14 Peder Herſleb . . .	1757
15 Ludv. Harboe . . .	1783
16 Nic. Eding. Valle . . .	1807
17 Frederik Mønter	

Procuratores 3: Patroni Templi.

	Annø.
1 Professor Lindtrup . . .	1696
2 Hans Muhle . . .	1699
3 Pet. Horbov . . .	1712
4 Joh. Pet. Anderssen . . .	1726
5 Balt. Buchvaldt . . .	1743
6 Christen Ledberg Friis . . .	1754
7 Christ. G. Krakenstein . . .	1768
8 Christ. Friderik Vadskær . . .	1783
9 Christ. Hee . . .	1786
10 Chr. Friis Rottbøl . . .	1799
11 Abr. Kall . . .	1807
12 E. F. Hornemann . . .	1816
13 N. E. Kall . . .	

Nomarchiæ Præpositi Flakkeb, Oriental.
et Occidental. ante Devisionem.

1 Johan Hviid Karrebek . . .	1411
2 Joh. Albintus Orstef . . .	1432
3 H. Pedersen Skielstær . . .	1446
4 M. Niels Marvede . . .	1463
5 Dan. Lauritzen Førslev . . .	1471
6 N. Jespersen Karrebek . . .	1495
7 H. Henriksen Gimlinge . . .	1523
8 N. Eskild Ljustrup . . .	1533
9 E. Peersen Haarslef . . .	1536

	Anno.
10 J. Olsen Marvede	1554
11 Jacob Hansen Skielffior	1574
12 N. Lauris Egihlesmagle	1589
13 Mogens Jensen Krummerup	1610

Nomarchiæ Præpositi Occidentatis Post
Division.

1 H. Lund Maglebye	1631
2 Mag. N. Willashøi Skielffior	1642
3 Mag. J. Pedersen Hyllested	1649
(En af de 4 Proufter ved Frederik den 3dies Kongevalg i Kjøbenhavn d. 17de April 1648, efter Christian d. 4des Død.)	
4 Ebbe Brun Gimlinge	1671
Præst i 4 Bispers Tid.	
5 Mag. M. Christ. Hyllested	1672
6 J. Muffeld Egihlesmagle	1676
7 Mag. J. Korfob Maglebye	1691
8 Mag. N. Holgersen Drølef	1711
9 Henrik Hirnklov Maglebye	1717
10 Mag. H. Olivarius Drølef	1753
11 P. Edo. Friis Skielffior	1769
12 J. Holg. Olivarius Drølef	1774
13 Mag. M. A. Faber Egihlesmagle	1787
14 J. Falck Tierebye	1796
15 S. M. Beyer Egihlesmagle	

Eccles. Pastores Egitzlefmagle post
Reformationem.

	Anne.
1 H. Ibsen	1562
2 M. Hansen	1585
3 N. Laurigen	1589
4 Chr. Nielsen	1592
5 J. R. Bang	1602
6 H. Christophersen	1635
7 E. N. Sandberg	1657
8 J. Moxfeld	1676
9 M. B. Draghardt	1685
10 G. G. Sandro	1703
11 A. E. Torverd	1729
12 H. Fleißer	1753
13 S. Seval	1759
14 Fr. Horrebov	1762
15 M. A. Faber	1787
16 S. M. Beyer	

Endvidere anbragt i Choret:

Anno 1699, haver denne Kirkes Procurator Bels ædle og Høilærde Hr. Hans Muhle, Professor i det Kongelige kjøbenhavnske Academie og Udfesfor Consistorii, ladet renovere og skafere Alteretablen, Skrifte- og Degnestolen, samt Fonten og Jernværket ved Alteret.

Anno 1801, lod Procurator templi Hr. Abraham Kall, Professor i Historie og Udfesfor

Consistorii ved Kjøbenhavns Universitet, denne Kirke ind- og udvendig med Kirkegaardens Ringmuur istandsætte og forbedre, samt forsyne med ny Vinduer, Skrifte- og Degnestolen opmale og Kirken overalt fuldkommen reparere. Med disse historiske Optegnelser og Bemærkelser, har jeg haft til Hensigt; at da Kirke-Protocoller, Ministerial-Bøger, Manuskripter, Sognet, Kirken og Embedet vedkommende, ofte ringeagtes, der dog kunde være underholdende og tjene Efterflægten til Nytte og Fornøielse, sligt da ved saadanne offentlige Opkrifter, bedre kunde conserveres og vedblive; hvilket var at ønske maatte iagttages og besørget af hver Præst ved sin Kirke, der af Efterflægten vilde blive erkjendt og anmærket.

En smuk Døbefont af ældgammel udhuggen og indhulede Steen med et zirlig messing Døbefad, paategnet med skjønne ophævede Figurer, pryder Choret med stor og skøn Dørbæksel.

Kirken hviler paa 4 store Piller i Midten, og indeholder 6 Bevelster, hvorfor der er 3 Rader Stole. Et Kirke-Uhr har været her, ikke for mange Aar siden, men ei i min Tid; jeg har det Haab, om Gud vil jeg lever, at formeae og udvirke hos vor værdige og brave Kirkepæron Hr. Statsraad og Professor Nicolai Kall, maaskee et Seyerværk endnu kan komme til Egi-

lesmagle Kirke, som der er fra Fortiben, anbragt passende Sted og Bequemmelighed til.

Kirken er lys med store Ruder, ny store Vinduer, bekostet af dens Patron Hr. Etatsraad Abraham Kall, for mod 30 Aar siden ved en af ham afholdt stor Reparation paa Kirken, saa den heri udmærker sig frem for mange Kirker, hvis Vinduer ere smaae, mørke, dunkle og søndrede.

Do prægtige høitlydende Klokker i Taarnet, kalde Menigheden tilsammen til Gudstjenesten, og ringes med den Mindre, Morgen og Aften ved Solens Op- og Nedgang, hvorpaa staaer denne Inscription:

TVRIS FORTISSIMA, NOMEN DOMINI,
AD, IPSUMCURRIT, IUSTUS, EXALTA-
BITUR RUDO, EPHIS, BURG HARDI IN
VSVM, EGGLESIAE EGITZLÖF MAGLE,
FEGIT. ANNO 1520.

Paa den store Klokke staaer en gammel Paaskrift med endeel Characterer og Stjerner paa det gamle ulæselige Munkelatin, som S. L. Hr. Professor Ryerup, har været saa god at udlægge og forklare mig, hvorfor ham ydes min høylidige Taksigelse, og bemærker: Anno millesimo, quadringentesimo Septimo*en Præsto Mariæ. *)

---

*) Klokkerne blev til i de første Christendoms Tider, men deraf maae man ei bestemme eller

Man fortæller, at denne store Klokke skal være støbt paa Egiblesmagle Mark, neden paa

-----

regne Børnes Stiftelse og Tilværelse; thi Etæder og Byer havde længe været til, førend Kirker og Klokker opkom. I de første catholiske Tider begyndte Kirkernes Bygning i det 10de, 11te og 12te Seculo, og Tid efter anden Klokker opfunden. I det 7de Seculo læser man under Pave Ebiniano, Klokkerne blev forordnet at kalde Almuen tilsammen med, og ringe over de Døde, at Dvertroen gik saavidt, man indvieede, consecreerte og døbte Klokkerne, at naar Nogen laae i deres Yderste og skulle døe, blev der ringet med Klokker, der blev anseet for en hellig Ting til at bortjage den onde Aand med, og flere saadanne latterlige Daarligheder og Dumheder, som kunde anføres i disse Dvertroens Tider, siden efter bedre hen i de catholiske Tider, kom Klokkerne mere i Brug, og bleve støbte og omstøbte, at Klokkeringen blev mere almindelig og anseet som en hellig Sag, at der blev støbt større og mindre Klokker til Kirker og Kloostere, hvorfor der og var Tintinabula deels i deres Refectoriis, deels i deres vigiliis et horis matutiniis, til om Morgenens at opvække Munkene med; skulle en Klokke gives, støbes eller repareres, da maatte Menigheden i fordums Tid flyde sammen og contribuere dertil, som de gjorde villig og gjerne; Ringen, Rimen og Klænten, var i de catholiske Tider meget i Brug, hvilket ved Reformationens Begyndelse blev anseet unyttig og utidig, og derfor afskaffet ved et Monitum Episcopale 1559, at

Det saa kaldede Brydebige, der tilhørte den Gaard, som forhen er ommeldt Frue Thite eiede, at da Malmklokke-Massen var smeltet, skal hun have hentet et Forklæde fuld af Sølvpenge og kastet det, hvorfra denne Klokke har sin høie og fine Klang og Resonance.

Kirkegaarden er rummelig og vel vedligeholdt, med en stor Ringmuur af brændte Steen, forskjøttet med smukke Gange, beplantet med over 150 Træer af adskillig Slags, som er i frodig Væxt, inddeelt i hver Byes og Families Leiersted, som er afdeelt med smaa Træer til Skilsmisse og Indhegning, og hver Grav opklappet og udmærket med et $\dagger$, hvorpaa staaer den afdødes Navn og Døds-Aar.

ingen maatte bruge Kirkens Klokke uden til Guds-Tjeneste, at sammenkalde Menigheden med, samt Morgen og Aften til Fred og Bede Klokke og klemte 3 Gange, for at Fraværende skulle samle deres Børn med de Nærværende, den treenige Gud til Lov og Tak for vel fuldendt Dag eller Nat, samt til Ildbrand og de Dødes Begravelse; men ikke til Bystevne, Gilder Gjerdegang ic., dertil skulde være et Horn i hver Bye, at sammenkalde Folket med. Ejeleringen var i Brug en lang Tid efter Reformationen; men blev afføffet 1619, som Kridende mod Ordinantsen, som en catholsk Mildsættelse.

Denne Kirkegaard's smukke og nyttige Indretning, blev af mig, for 7 a 8 Aar siden foranstaltet, og bekostet af Kirkens høiærværdige Patron, Hr. Doctor og Professor Hornemann, som for eviger hans Navn og indtager Mange, som seer den; da neppe nogen Kirkegaard i Stiftet skal overgaae den i Anlæg, Orden og Forskjønnelse.

Den vedligeholdes af Sognets Beboere, ved en Mand, som derfor betales og lønnes aarlig, at ikke dens Gange eller Pladser skal overgroes af Ukrud, eller Gravene oprødes af Creaturene, som desværre sees paa mange Kirkegaarde.

En Kirkegaard er et helligt Sted, Templets Forgaard, som bør hævdes, prydes og overholdes.

Vesten for Kirken, sees endnu Rubera af Grundstene, hvor de saakaldte Kirkelader har staaet, hvor Kirkens Tiende blev bevaret og indlagt, for der at udtærskes, Kirken til Bedste, som over for 200 Aar siden er nedtagne og bortsolgte.

Om Kirkevæjenet.

Kirketjenesten begynder her hver Helligdag præcis Kl. 10, efter der er ringet første Gang Kl. 9, 2den Gang Kl. 9½ og 3die Gang Kl. 10, da Gudstjenesten begynder med No. 375 I dit Tempel møde vi ic., og derefter Alene Gud, eller: Vi troe allesammen ic. vevselvis,

hvorpaa mæsses Collect og Epistel, og derefter 2 Psalmer, passende paa Læsten, der vovelviis prædikes over Evangelium eller Epistelen. Efter Prædiken træder Ungdommen ud paa Kirkegulvet, som gjør Røde for Prædikens Indhold, der fortællig gennemgaaes for dem, og derefter catechiseres over det bestemte og tilfaldne Pensum af Lærebogen, der sluttes med kort Afhandling over en Bibelhistorie, passende paa det der er catechiseret over af Lærebogen. I Fasten catechiseres om Søndagen over Christi Lidelses Historie; derefter forettes de indfaldende Ministerialia og Communionen, hvorefter Collecten og Betsignelsen mæsses og sluttes med en Psalm og paafølgende Bøn i Chorsdøren.

Det er sjelden Nogen forlader Gudstjenesten, førend alt er til Ende. Er der kongelige Placater; Tillysning fra verdslig Dyrighed; Bekjendtgjørelser 2c., oplæses dette for Menigheden i Baasbenhuset og ikke i Kirken, som nogle Steder er en Uffik og ikke passende.

Psalmernes No. som synges i Kirken, er anregnet, paa de i Kirken hængende sorte Tavler, af Kirkesangeren, førend Tjenesten begynder, til Menighedens Efterretning.

Det er ikke sjelden, der catechiseres for 50 til 60 unge Mennesker, hvis Antal anskrives af

Kirkesangeren i den dertil anordnede Protocol, samt hvad der hvergang catechiseres over.

Hver Onsdag i Faste, holdes Fasteprædiken over det af Christi Lidelse oplæste Stykke, hvor Skolebørnene møde. Tjenesten begynder med en Psalme og endes med messen og Beslutnings-Psalme.

Jeg beklager, hvor der efter Rescriptet, catechiseres for Skolebørnene i Kirken, uden Prædiken, hvorover mange af de Eldre udebliver af Kirken, der attraaer hellere at høre en opbyggelig og lærerig Materie afhandlet over Christi Lidelse, og der vil vist ikke fattes paa Tilhørere, især om man paa den Dag lyser til Communion.

Om Lørdag til Skriftemaal, begyndes med en dertil påsænde Psalme, og læses en af Davids Poenitents-Psalmer, derefter: D! Du Guds Lam 2c. og Fader vor, som endes med Psalme, hvorpaa Skriftemaalet begynder.

Confirmations-Børnene møde i Præstens Huus hver Mandag og Torsdag om Ugen, fra Michelis til Paaske, for at gennemgaae og overhøres i deres foresatte Pensum, Barnebaab, Brudevielse og Begravelse, fæer som oftest de Sogndage, hvorover ei fæer nogen Dphold for Menigheden paa de hellige Dage.

Til sand Fornøjelse for Lærerne og Tilhørerne, kan jeg sige med Sandhed, at ved Guds-

Tjenesten indfinder sig en talrig Forsamling, hvor der hersker Andagt, Orden og Stillehed, hvorfor og Gud til Ære, Oplysning, Sædelighed og Gudsfrugt har Sted her i Menigheden.

For haart, domme vi i Almindelighed, naar vi sige: Bonden er usædelig, uoplyst, og har ingen Lyst til Guds Ord, fordi han mangler Opdragelse, Bestalenhed og Belevenhed. Der hersker, troer jeg, mere christelig Eenfoldighed og Religions Reenhed i Hytten, end i Valladset.

I de fleste Bonde-Familier hersker Hønsandagt, især om de lange Vinteraftener. Bonden gaaer sjelden fra sit Bord, han jo ved en af sine Børn eller Tyende, læser høit til og fra Bords. Jeg har seet mangen Moder ved sin Rok, have Barnet ved Siden, at læse for det.

Mange Beboere her i Sognet, har anskaffet sig Bibelen for dem og deres Familie, især paa de senere Tider, der jeg har vor gode Biskop Münster at takke for, som ved Bibelselskabet, har skaffet mig Stykket af Biblerne til dem for 1 Specie Daler.

Mange, ved at høre vor Ungdom ved vore offentlige Catechisationer om Søndagen, vilde overtydes om det, som maaskee ikke troes.

At Christendom og Oplysning udbreder sig, kan jeg bedst og sandfærdig bevidne ved mig, om Sommeren, offentlige Kirkevisitationer her i Vester-

Flakkeberg Herred i andre Sogne, faa at Gud til Gode, Guds og Christi Kundskab og sand Oplysning tager tit, der i Fremtiden vil befordre mere Sædelighed og Borger Held.

Om Skolevæsenet

der nøie overholdes i Folge Forordningen af 29de Juli 1814, ved 2 stikkelige Skolelærere i Sognet. Skolegangen begynder meest strax efter Indhøstningen og vedvarer til Foraars-Pløiningen, og Markvogtning over Smaakreature begynder, i hvilken Tid, 5 a 6 Maanedes, flittig Skolegang paasees og her ogsaa efterkommes.

Underviisningen, bestaaer i god og tydelig Indenadslæsning, som er Grunden til Alt, samt at lære og fatte Lærebogen, Catechismus, Bibelhistorie, Psalmer, Naturhistorie, Fædrenelandshistorie, Forstandszøvelse, Geographie, Skrivning, Tavle og Hovedregning.

Og: da der anvendes Flid paa, at dette kan læres, forsamler Skolecommissjonen sig engang hver Maaned i hver Skole, hvor jeg da examinerer hvert Barn, for at undersøge hvorvidt Flid og Flittighed hos Børnene har havt Sted, som ved hver maanedlig afholdt Examen, bliver indført i en dertil indrettet Skoleprotocel, hvorledes Skolebørnene har gjort Rede for deres

forehavende Pensum fra een Maaned til en anden, der man har fundet nyttig og opmuntrende for Lærerne og de Lærende; thi vel befaler Skoleforordningen en $\frac{1}{2}$ aarig Examen i October og April; men vil man betænke: Skal alt ovennævnte examineres, prøves og gennemgaaes hos ethvert Barn, for at undersøge $\frac{1}{2}$ Aars Læsning og Underviisning, og dette ikke skal være et Opus operatum, udfordres der Tid og Taalmodighed og flere Dage til, end een Dag, hvorfor og Præsten ofte maae høre af de Tilstedeværende under en $\frac{1}{2}$ aarig Examen: Lad os skynde os lidt, lad os springe det over og gjenne det til en anden Gang ic. Skal altsaa Borne-Underviisningen fremmes; Flid og Flittighed existere og Børnene profitere af ret Skolegang, da maa Skoleexamen og Overhørelse afholdes oftere end 2 Gange om Aaret.

Og hvilken Examen skal man i October holde? Hvad skal man kræve af Børnene? hvis Sommer-Skolegang er siden senere Anordning saa meget indskrænket, og som neppe endnu har begyndt ret i Wintermaanederne at besøge Skolen, da neppe endnu paa mange Steder ikke Rugsæden er nedlagt.

Det er langt fra ikke nok, en Præst 1 a 2 Gange om Maaneden kommer i Skolen for at eftersee og overvære, hvad der læres og foreta-

tages paa den Tid i hans ofte korte Nærværelse og Besøg, og det dermed have sit Forblivende til den indfaldende $\frac{1}{2}$ aarige Examen.

Tilsyn og maanedlig Examen er altsaa mere nødvendig end den $\frac{1}{2}$ aarige anbefalede Examen efter Anordningen. Hvorofte Skolepatronen og Skoleforstanderen besøge Skolen, forbigaaer jeg. Hvor nyttig Præstens Tilsyn og Besøg er i Skolerne, har jeg selv erfaret ved mine ugentlige Besøg i Skolen; men især ved mine maanedlige afholdte offentlige Examina, over alt hvad som er lært fra een Maaned til en Anden.

Egislefsmagle Skole har et Antal af Børn i øverste Klasse af 40 og derover; nederste Klasse af 20 til 30 Børn.

Smidstrup Skole har et Antal Børn i øverste Klasse af 16 til 20; nederste Klasse af 20 til 30 og derover. Disse Skolebørn, søge deres Skole efter deres Klasse, ugentlig hveranden Dag, om Vintermaanederne, og om Sommeren (Høsten undtagen det er Ferie) møde øverste Klasse 2 Dage ugentlig, og nederste Klasse 3 Dage, hvor der drives paa, at vedligeholde den Kundskab de har lært og fattet forrige Vinter.

Foruden Skolebørnenes Underviisning om Vinteren, bruges og drives paa den saakaldede Aftenslæsning, for den voksne confirmerede Ungdom, som engang om Ugen samler sig i Skole om Af-

tenen af Piger og Karle, hvor de gjennemgaaes og overhøres det dem forehavende Pensum, af Lærebog, Bibelhistorie og en Psalme, hvorefter oplæses af Skolelæreren et Stykke af en nyttig Bog om Agerdyrking, Humle og Træers Anlæg, Fædrift og Staldføring ic. Forretningen endes med Bøn og Sang, som jeg selv ofte bivaaner med Fornøielse.

En Journal over denne Ungdom, holdes af Skolelæreren, hvori indføres de Tilstedeværende og de Fraværende, som forevises mig, og af mig paategnes ved Vinterens futoendte Aftenlæsning.

Sandt er det, at det er en af en Præstes vigtigste Pligter, at danne og opdrage Ungdommen til Christendom og Sædelighed, for at lære dem at tænke og handle som Christne; men hertil kommer ogsaa, at forædle Ungdommens Begreber ved at vænne og øve dem i borgerlige og huuslige Videnskaber, som Borgere og nyttige Mennesker for sig selv og Andre.

Jeg bestemte mig til den Ende, for en Snees Aar siden, at prøve og lægge an paa, at gøre Ungdommen bekendt med adskillige Slags Haandsarbejde, efter deres Evne og Alder. Jeg foreslog dette for den brave og velkænkende Udføde Hr. Capitain, Commercedaad Quistgaard til Gjerdrup, der villig lovede mig sin Understøttelse, som han og ærlig holdt indtil sin fortidlige Død;

men hans værdige og brave Frue traadte i hans Sted, og gav strax 50 Rdl., at kjøbe Materialier og Værktøi for, hvorved blev bestemt en Commission af Sognets værdige Mænd, som vedtog aarlig, at give noget til en Industrie-Skoles Oprettelse i Sognets Winterastener, og derfor indkjøbte man Lysning, Hør, Hamp, Staalstraad 2c. til at væve Grimer, Seeler, Dækkengjorde, Uldnætter, forfærdige Hegter 2c. Fruen gav selv Høsseltjeppe til Vidier til Sold, Selber, Kurve 2c., og det lykkedes saavel, at man om Foraaret folgte og holdte Auction over det i Egblefsmagle Skole forfærdigede Industrie-Arbeide, der beløb sig til 20 a 24 Rdl. aarlig, hvilket man anvendte til næste Winter, at indkjøbe Lysning og Materialier for.

Høibemeldte Frue Qvistgaard, fornøiet over at see dette Arbeide saaledes fremmet, bestemte derpaa at indkjøbe for 50 Rdl. adskillige Smaating, som Drex, Hamre, Knivtænger, Sauger, Huggejerne, Knive 2c. der hun paa Auctionsdagen, selv udbeelte som Præmier til de meest flittige af Ungdommen efter Fortjeneste og Bedømmelse, for enhver sit Arbeidsforfærdigelse i Skolen om Winterastenen, og saaledes blev dette Arbeide derved fortsat enbeel Aar om Winterastenen i Egblefsmagle Skole, under den gode Skolelærer Petersens Opsyn, som heri viste sig villig og

tjenftagtig i at virke dertil hvad han kunde; ligesom og andre Haandværkere bleve leiede og betalte for at undervise i at snøe Næb, forfærdige Træffoe, Træetøler ic., hvorfor og bemeldte Skolelærer Petersen, blev hædret af Landhuusholdnings-Selskabet, først med en Sølv-Medaille, og siden med et Sølv-Bæger med Inscription, af Værdie 50 Rbd.

Denne vor Industrie-Skole stod saaledes indtil Skolens Protectrice Enke-Fru Dviffgaard, for 6 a 7 Aar siden, indlod sig i Egteskab med Høiædle og Velbaarne Hr. Etatsraad Neergaard, til Gundersleholm, og da forlod Gjerdrup og flyttede derhen, hvor hun nu boer. Ved denne Tildragelse sagtedes noget vor Industrie-Arbejde, Commissionen ophørte, og alt overladt til mig allene, som dog endnu, saavidt mueligt, styrer Arbeidets Fortsættelse, at man aarlig kan sælge fra denne Egiglefmagle Skole af Ungdommens forfærdigede Haandarbeide, for 10, 12 a 16 Rbd., der bruges aarlig til Lysning, og Materialiers Indkjøb til anstundende Vinter-Arbeide. Hensigten og Virkningen af dette Anlæg, har jeg og flere haft den Glæde at see, er opnaet; thi nu kan mange af Sognets Ungdom om Vinterastener være deres Husbonds Grimer, Seeler, Dækkengjorde, Udnætter, sætte Sold, binde Selder, Kurve ic. og derved ikke allene for-

drive Vinterøftener til nyttig Gjærning, men end-
 og Ungdommen fortjene sig noget selv, og skal
 jeg i Forening med min gode Skolelærer Peter-
 sen, fortføre fremdeles med dette Industrie-
 Arbeide til Ungdommens sande Gavn, saalænge Gud
 forunder mig Liv og Helbred, hvilket jeg ved
 denne Leilighed har anført, ikke for at prale, men
 kun for at vise hvad der kan skee, naar man
 ligger Haand paa fligt og virker dertil hvad
 man kan, især naar man er saa heldig, at treffe
 en patriotisk Proprietair og Herskab der vil under-
 støtte, medvirke og bidrage til et Industrie-
 Anlæg til Ungdommens og Efterslægtens sande Nytte.
 Og heraf kan Præsterne paa Grevskabet Holstein-
 borg glæde og rose sig, da S. E. Hr. Kammer-
 herre og Greve v. Holstein, ikke allene selv til-
 seer, opmuntrer og bidrager til Christendom og
 Guds Rundskaars Udbredelse i sine Skoler; men
 og opoffrer mange 100 Rbd. aarlig, som bekjendt
 til mange Slags Haandarbeids Opfindelse og An-
 læg for begge Kjøen, som en sand Patriot.

Ved at have talet dette Lidet om Egiglefs-
 magle Sogns Skolevæsen, kan jeg ikke forbigaae
 at anmærke med Erkjendtlighed, den gode Frue
 Nvistgaard, nu Statsraadinde Neergaard, hendes
 ikke allene priisværdige Bidrag og Medvirking
 til Egiglefsmagle Industrie-Skoles Oprettelse, men
 endog hendes godbædige Offert af den smukke rum-

melige og velindrettede Læse- og Arbeidsskole til Sognet, bestaaende af 9 Fag, Muur- og Bindingsværk, hende tilhørende, der tilforn var anlagt og opbygget af Afdøde Hr. Justitsraad Qvistgaard til Gjerdrup, til det Rybergske Spindeselskab, under Kønigs Fabrique, der for endeel Aar opløste sig selv, ved hvilken Leilighed Høibemeldte Frue forærede Samme til Sognet, hvorfor hun fortjener Ære og Tak; thi havde hun ikke været saa ædelmodig at skænke denne Bygning til en bedre og mere rummelig Skole, som høit behøvedes, havde det forvoldet Sognet en Udgift og Bekostning af 8 a 900 Rbd. til en bedre og større Skoles Opbyggelse.

Om Fattigvæsenet

der her i Sognet i Følge Forordn. af 5te Juli 1803, er i bedste Orden til de Fattiges Lørd, og hvis Antal er 20 a 30 og derover, inddeelt i heel og halv Fattige, som tildeles hver heel Fattig Kvartaliteter, 4 Skpr. Meel til Brød, 1 Skp. Bryn, 1 Skp. Malt, $\frac{1}{2}$ Skp. Urter, 4 Pbd. Ost, 4 Pbd. Smør, 4 Pbd. Flest, og 3 Mk. i Penge; de saakaldede halv Fattige, faae derimod det halve af alle Slags, undtagen i Penge 2 Mk. da disse ved Arbeide kan forhverve sig det Vørige til Livets Ophold, skjøndt blandt de heel Fattige

ogfaa ere de, som kan fortjene sig noget, men da de ere Eldre og svagere, komme de derfor i Betragtning til større Almisse=Andelse.

De Banvittige berimod, som ere graadige med Andre saadanne, faae dobbelt Portion med heel Fattige.

Ofte uddeles ogsaa øjeblikkelig Hjelp til Enge og Sengeliggende, efter deres Trang, og i Fattig=Commissionens Samling bestemmes, hvilke af de meest Nødlidende, der kan trænge til Lin= ned, Gang= og Sengeklæder, som da blive ind= kjøbt og givet de Fattige. Commissionen be= staaer af Sognepræsten, Stedets Politimester, største Lodsseier; Fattigforstandere, efter Sognets Støttelse, der opkræve og indsamle Naturalier og Penge, efter som hver i Sognet ved Aarets Slutning bliver ansat til at svare, efter den af Commissionen lagde Forsørgelses=Plan, for ind= kommende Aar, der indsendes til Amts=Directio= nens Approbation, Sognets Gaardmænd blive da ansatte at yde ungefær efter deres Hartkorn og Formue Kvartaliter, hver 1 Skp. Meel, 1 Skp. Bryn, $\frac{1}{2}$ Skp. Malt, $\frac{1}{4}$ Skp. Urter, 1 Pd. Ost, 1 Pd. Flest, 1 Pd. Smør, som paa et Sted sam= les og der uddeles Kvartaliter til hver, som er heel eller halv Fattige. Hver Gaardmand giver 1 Læs Løv til hver sin Fattig, som de anvises, Hvo og hvor de er, hver Læs paalagt at ind=

holde 400 gode Lørv., og da ei Sognet formaaer at give den fornødne Ildbrændsel af Lørv, saa indløbes for Penge de øvrige Læs Lørv, og meddeles efter Bestemmelsen; hver Huusmand giver efter deres Formue og Næringsvei aarlig, 2, 3 eller 4 Mk., hver Tjenestekarl 1 Mk., hver Tjenestepige 8 St., hertil kommer og Kirkens Tavlepenge ved Communion og andre Ministerial-Forretninger, Blokkepenge, Bryllupper, Bøstpenge, Auctioner over de Fattiges Efterladenskaber, Mulcter oc., for hvilket Alt Præsten ved Aarets Slutning i Commissiønen's Nærværelse aflægger Regnskab over Indtægt og Udgift, til Amts-Directionens Revision. — Der er altsaa sørget faderlig for den Fattige og Nødlidendes Underholdning, ved den fortræffelige Forordn. af 5te Juli 1803, med adskillige paafølgende Rescripter og Anordninger til Fattigvæsenets Forbedring; dog mangler endnu en væsentlig Ting for den Fattige, som er Huustøje, der er saare vanskelig for den Fattige at faae; thi bliver en Inderste Stue eller slikt usfelt Huus ledig hos en Gaardmand, er der, af Folkemængdens Storhed og de mange unge Mennecker, som løber sammen i Egteskab, 100 Hænder om dem, og den Ene byder over den Anden, og Gaardmanden seer ikke saa meget paa at faae Afgiftspenge, som paa at faae ugentlige Arbeidsdage til Af-

betjening derfor i Huusleje, og herved maae den Gamle, Ude, Nødtidende staae tilbage, og ei faae Huus over Hovedet, hvorfør og Præsten maae sørge for, at denne ikke skal ligge paa Gaden, og af Fattigklassens Penge betale kostbar Huusleje for dem.

Det var altsaa onffeligt og saare nødvendigt, at et Fattighuus maatte bygges og indrettes i hvert Pastorat, som er efter Lovens 2, 22, 75, at 10 a 12 Personer kunde indlogeres i, der meget vilde soulagere, og blive til den Fattiges Pleje og Bequemmelighed; hvilket Fattighuus at opbygge ei vilde blive saa meget for et heelt Pastorats Beboere, Gifte og Ugivte, Unge og Gamle; men det allervanskeligste vilde blive, at faae et saadant passende Sted at bygge det paa, især om der skulde sees paa at faae lidet Jord tillagt dette Fattighuus til en liden Have, til Raal og Urter, for saadanne trængende Menneffer; thi nu er hver Gadeplads indtagen, indgravet og afbenyttet, og til at faae lidet Jord dertil, sætte Menneffene alt for megen Priis derpaa, til at kunde undvære noget til den Fattige. — Dette har jeg længe indseet, og derfor allerunderdanigst andraget Samme for min aller-naadigste Konge, at der maatte sørges for et Fattighuses Opbyggelse i hver Pastorat, ligesom og bedet om min gode Konge vilde forunde mig

Tilladelse til at bygge et Fattighuus paa et passende Sted i Præstegaardens Mark, paafødende tæt op til Kirken og Byen, og af Præstegaardens Mark tillige tages og indlægges 6 Ekpr. Land til Have, til et saadant Fattighuus, hvori kunde rummes 10 a 12 Personer, som og er mig allernaadigst bevilget, under 10de Decbr. 1818, hvilket Huus og næst Gud, skal blive opreist og bygget, om Gud under mig Liv og Helbred, og hvori og hvortil jeg gjør mig forsikkert, Sognets Beboeres Herkaber og Guds-Eiere, vil understøtte mig, efter Deres bekjendte Udelmodighed og Godhed, til følgeværdigt Exempel for Flere; sandt er det, at Fattig-Skatten i et Sogn er ikke liden eller ubetydelig, naar den skal lignedes ret, efter nærværende Anordning, og have Hensyn paa det store Antal Fattige; men saa er det bedre, efter nærværende Indretning, at yde sin Almisse til sine Beslægtede, Venner og Bekjendte, end som forhen til Fremmede, Ubekjendte, omløbende Folk, der ei var Almisse værdig, og saa derhos betænke: Det er bedre at give, end at tage.

Om Sognets Ugerdyrkning og Sædearter.

En vel anvendt Ugerdyrkning, en fornuftig og menneskekjærlig Dmgangsmaade i Raad og

Daad med Agerdyrkerne, som ei paalægger overbrevne, men passende Skatter og Byrder, er unægtelig Statens Vel.

Det er bevist, at de Jorddyrkere blomstre, som deels ved Flid lade Jorbernes rette Behandlingsmaade og dens aarlige Forbedring blive Formaalet for deres Bestræbelser, deels eje saadanne Herkaber og Proprietairer, som seer paa at moderere og lindre Bonden i Hovetiearbeide og Landgilde, og beslitte sig paa at betroe Bønderne saaledes Gaard og Grund, at de kan arbejde med Lyst og Haab om Belønning for deres Sved og Bestræbelser. Fornuftige og sædelige Bønderkarle gives der nok af, samt erfarne vindskibelige Personer, som attraae en Gaard, at de kan leve af og ernære sig og Sine ved; men her maae anmærkes om Saadanne, at Fæsterne ei sættes for høit, eller Afgivten forsøges, saa at Bonden, ved Gaardens Tiltrædelse, ei kan svare sin Tribut, som her sees paa, at han ei i Tiden skal blive mismodig og frygtsom for sit Udkomme; thi alt for høit Fæste og en forhøiet Grøde-Afgift, svækker Bondens Mod og Kræfter, at han har intet at istandsætte sig med, men strax skal laane og betale og give umaadelige Ager og Renter, som tærer ham og forarsager strax hans Ruin. Jeg troer det var ikke af Veien, om der blev bestemt hvor meget og hvor høit Fæstet burde

være af hver Td. Hartkorn, naar en Gaard skulde bortfæstes, og hvor høi Afgivten i Hoverie, Penge og Landgilde, proportionaliter burde forses mod den af Gaarden forhen ydede Afgivt, om samme kan taale at forhøies eller blive ved det Gamle, der meget vilde bidrage til Bondens bedre Kaar og Guds: Ejernes sande og sikke Fordeel i Tiden med Afgivtens Svarelse. Hoveries Bonden har tilforn været anseet som Ringest og Svagest, og de saa kaldte Frie: Bønder, Selvejere og Arvefæstere, som de Bedste og Lykkeligste; men nu Hoveriet indskrænkes, og ei ved Hovedgaardens Drift overdrives, antager man Hoverie: Bonden for den Heldigste, da han ved et passende Hoverie aftjener sin Afgivt for sit Hoverie, naar derimod for Selv: Ejerne og Arvefæsterne, spændes Buen for hoit i Hoverie og Landafgivt, som for Exempel, at betale Lønne paa Lønne af Rug, Byg, Havre, og aparte Noget af hver Td. Hartkorn efter Kapitels: Taxten i Penge, og endda derefter betale kongelige Skatter, Tjende: Afgivt, Folke: Løn &c. naar Kornpriserne falde, Kreaturerne tabe sig i Priis; Hr. Etatsraad Neergaard, som en indsigtsfuld og billigtænkende Landmand, har siden han blev Ejer af Gjerdrup, gjort nogle af de til Gjerdrup liggende Hoverie: Bønder, til Selvejere, ved at skaffe dem paa billig God og ved moderate Renter,

Penge i deres Gaarde og bestemte Afgifter for Hoyerie og Landgilde, at disse Bønder ved Flid og Virksomhed vil see sig holden og velsigne ham i Eftertiden, da flige Folk nu arbejder for dem selv og deres Efterlæggt, og denne hans Fremgangsmaade heri, tjener til Exempel for Andre; kort: alt for høi Indfæstning, og alt for stor paabudne Grøde-Afgifter, er skadelig for Staten og tabende for Bønde. og Herremand. — Egiglefmagle Sogns Jordbrugere, har hidtil i Almindelighed været mere Formuende end Uformuende, hvortil har bidraget deres gode Jorders bedre Drikt og Dyrkemaade end forhen, Fælledsflabets Dphævelse for over 30 Aar siden, deres herved mere ordentlige og velindrettede Jordbrug med flere Marker, at de saae Mindre og høste Mere &c., der alt har gjort ikke allene, Bonden til en mere tænkende, flittig og vittig Mand, men endog mere Formuende og Velhavende; kuns at een Ting endnu maatte paasees og overholdes strikte med den fornødne Markfred, at Bonden beholdt sin egen Græsning og Mark for sig selv, og denne ej opædt og nedtraadt af fremmede Creature, men at hver Paagrændsende blev bepliatet at opgrave og indhegne sine Marker, især om Efteraaret, der meget vilde bidrage til Bondens bedre-Kaar og Velstand.

Dg maatte dette endnu opklare Bondens Vane og vække hans Forstand, at see paa saa mange Steder det ham skadelig staaende Vand, aflede og afgrave det fra sig efter Forordn. af 25de Juni 1790, rense og bortrydde de paa hans Agre og Enge i 1000 Tal liggende Steene ic., hvilket vel neppe skeer, af den danske Bonde, førend Vdrigheden bestemmer en Markforvalter eller Jord-Opsynsmand over 2 a 3 Sogne, som skulde paaminde Bonden om at udgrave og udlæde Vandet til sine Jorders Forbedring og mere Sæds Erholdelse, og vilde Bonden ikke inden en vis Tid see dette afhjulpet, da anmelde det for Herflabet, som i Forening med denne ansatte Markforvalter, skulde gjøre det paa Bondens Bekostning, og Ublægget gjøres af Herflabet, hvis Grund-Ejendom vandt derved, og sli Markforvalter i denne Henseende have sin ordentlige Instrux og Bestalling, at see paa og efterkomme.

- 1) At paabrive skadelig vandstaaende i Bondens sure og siide Agre og Enge, afledt og bortført.
- 2) At Lørvemoserne hverken blev forskaaret eller for tidlig opskaaret for Estermanden, ved at bortselge for meget deraf.
- 3) At paasee Bondens paagrænsende Grøfter aarlig blev beplantet med Selvvært, og den

derpaa værende Selvvært hævdet og i rette Tid affkåret.

4) paaſce Markfred ꝛc.

Vil man indvende derimod, hvor ſkal man ſaae Løn til ſaadan duelig og kyndig Perſon, ſom ſkulde være uden for Bondenſtanden, ſaa kunde vel ingen lettere og bedre betale dette, end Bonden ſelv; ſom have meeſt og bedſt Nytte deraf, og maatte hver Mand i Sognet, enten hans Jordsmond behøvede det eller ej, erlægge til ſaadan Markforvalter aarlig: 1 Ekp. Rug og 1 Ekp. Byg. Og vil det ikke fejle, mangen Jordegods-Ejer qva Patnot, vil bidrage til ſaadan Perſons Anſkaffelse og Underholdning med nogen Løn og Boepæl, der i Tiden vilde forbedre hans Grund-Ejendom, og ved ſaadan Perſons Opſyn, affkaffe det mange Steder ſkadelig ſtaaende Vand, hævde vore Tørvemoſer for Efterſlægten, ſee vore Grofter noget mere beplantet med Selvvært, overholde Markfred for hver Mand fra fremmede Kreature ꝛc. ꝛc., da dette vilde berige Staten med mange 1000 Tdr. Korn og indbringe en ikke liden Sum Penge i Landet, da man beklagelig ſeer for ſine Dine ſaa mange ſiide og ſure Agre med maadelig Korn, fordi Vandet ikke afledes og bortgraves, og man derimod har ſeet andre Steder Vandet udgravet af Moſer, Kiær og Søer, hvor nu ſtaaer frodig Vext; og rigelig

afgiver sine Renter for Bekostningen af Vandets Afledning, hvilket alt ikke lidet vilde virke til Bondens Velstand og Agerdyrkingens bedre Fremme, hvilket var at ønske maatte komme under nærmere Betragtning og Prøve; saa da den gode og alvise Skaber, har givet os Jorden til vor Spisekammer og Dphold, vi derfor som hans ringe og kjære Skabninger, ikke vilde glemme at takke og anprise ham derfor, ved at anvende, afbenytte og overholde det i større og mindre Tilfælde, saavel af vore Marker som vore Haver, hvorfra vi høste saa mange store og gode Ting til Livets Fornødenheder og Fornøielser, og kunde høste flere og større, om vi vilde ret lægge an og arbejde derpaa; men da jeg skriver ikke Agerdyrkingens Apologie, men Egiglefmagle Sogns Topographie, saa vil jeg allene sige i Henseende til de mange Forskjælligheder af Sæd, Frugter, Rødder, Bærter ic., hvor lykkelige vi ere, hvor mange Betsignelser vi nyde, og hvor meget vi derfor fjønsumme skyld den algode Gud og Skaber.

Jeg har i min Topographie over Bringstrup og Sigersted, anført og berørt Sæde-Arterne, Hvede, Rug, Byg, Havre, Værter, Viller, Lindser, Boghvede, Hør, Hamp ic., som af samme Forskjællighed og Nytte man seer saa meget forbedret og udbredet for 30 Aar siden, og derfor

vii forbigaae dem, men vil dog anmærke den
saa kaldte

St. Hans Rug, som paa nogle Aar saa
meget nu af Mange roses og prøves, at en Td.
Rug Land, kan besaaes med 3 a 4 Skpr. Rug
og giver 20 a 30 Feld, og er velsmagende og
lys til Brød: den skal saaes ved St. Hans Dags
Tider, og kan afødes eller aflaaes til Esteraaret,
og siden følgende Sommer høstes med Held.

Bikke - Havre Sæd, som er Bikker og
Havre blandet tilsammen, der paa et lidet Stykke
Land kan fode og fede Heste, og giver, Køerne
Kraft til at malke fortræffelig ester, det kan af-
flaaes hver 2den eller 3die Uge efter Vejrligets
Beskaffenhed, forøger Gjødnings-Massen, hindrer
Kreaturet fra Fluernes og Indsekternes Anfald,
da det staaer under Tag og i Huus m. v., som
Hr. Rijkmand Heilman i Eljelskjør, har viist ved
en Gaard her i Sognet han driver, og derpaa
Marken opbyggt et beqvemt Huus til sine Kjør og
Heste, som der Staldfodres, der er folgeværdigt
og fordeelagtigt.

Kartofler, som nu saaes i Marken, hvor
der er Fred, og som Kjør, Heste, og Sviin har
saaet Smag paa, og godt fodres dermed.

Heste - Bønner, som egentlig har sit
Hjem i Holland og der dyrkes med Held og Nytte,
som jeg af Erfarenhed, kjender af sit Foder og

Kjærne, da jeg selv har saæet og høftet dem. Melet deraf er hvidt og tæt, og kan bruges til Brød og Kager, og er velsmagende; Foderet, endog den tykke Stængel, æder Hesten med Appetit, og ligner valffe Bønner, vexer horizontal, er 2 a 3 Alen lang. En Bønne kan give af sig 50 a 60, de skal saæes tykt: Hr. Kammerherre Greve von Holstein, har forskrevet endeel Tønder deraf, for at uddele paa Grevskabet, hvor disse nu er udbredet og bekjendt i Egnen.

Kapsat, eller Roe=Frøe, en holsteensk Sædeart, liig Senep, som meest saæes i Marsselandene, hvis fede Grund dertil er beqvemst, meget frugt bærende og giftig, at af 1 Skjeppe, kan høstes 10 til 12 Tønder, sælges til Diermøller, og i disse Aaringer har givet for Tønden 12 a 16 Rbd., den saæes om Et. Hans Dags Tid og affjæres samme Tid det andet Aar med Forsigtighed, og lægges paa et Lagen, da det vel moden, er villig til at falde af.

Disse sidstnævnte Sædearter, har saaledes i de sidste Aaringer gjort sig bekjendt og fortjent, at de vist vil prøves og dyrkes af Mængden, og seer man saaledes Sædearter i Marken, som aarlig udbreder og forædler sig til Landmandens Dykomst, var det og at ønske, at Jord- og Træsfrugter i Haverne, maatte erkjendes og paastjones til Huusvæsenets Bedste for Bonden, som

staaer enbeel tilbage deri, uagtet saa mange Op-
muntringer fra det Kongelige Landhuusholdnings-
Selskab, og flere heri har udmærket sig, i hvilken
Henseende Hr. Kammerherre Grev von Holstein,
blandt andre roesværdige Indretninger, har viist
sin Omhyggelighed og Patriotisme i at antage og
lønne en duelig Gartner, som om Foraaret paa
Grevskabet besøge og tilsee Bøndernes haver; bes-
saae og beplante dem, bestjære Træerne og gjøre
deri adskillige Anlæg, efter Omstændighederne, saa
at Grevskabets Bønder udmærke sig her i Egnen
med Jord- og Træefrugter, og vist er det, at en
velindrettet og dyrket Have, meget bidrager til
Bøndens Opkomst.

Om Sognets Folkemængde i Aaret 1818.

Byer.	Svinde- fjøn.		Udfte Svinde- fjøn.		i Alt
	St. Mandfjøn.	Sm. Mandfjøn.	St. Mandfjøn.	Sm. Mandfjøn.	
Egilesmagle	80	80	108	128	396
Frankerup	16	16	35	38	105
Lynghvegaard og Mark- husene	13	13	28	32	86
Gjerdrupgaard	2	2	2	11	17
Egilestille	7	7	13	14	41
Baaglundbe	15	15	26	31	87
Hesfelbye	24	24	23	28	99
Smidstrup	31	31	18	21	101
	188	188	253	323	952

Katefolk . . .	376
Ugifte af begge Kjøen	576

Gifte og Ugifte	
Mandspersoner	441
Gifte og Ugifte	
Qvindesperoner	511

---

i alt i begge Sogner 952 Personer af begge Kjøen.
og Qvindfolk . . . 70 flere end Mandfolk.

Dette Overskud af Qvindeskjøen synes ellers mærkeligt, siden man af Syssmitchs Berechnung i hans Göttliche Ordnung in der Menschl. Gesch. seer, at Tallet paa unge Drengedøds er gemeenlig større end af Pigeboern, som samme Auctor anmærker, og er almindelig sandt. Imidlertid erfarer man jevnlig, at Tallet af begge Kjøen altid omtrent gaaer lige op. Og naar man betænker, at der af vorne Mandspersoner, dør langt flere, end af vorne Fruentimmer, ved Krig, Rejser, Slibsfart, Haandværker, Strabatser ic. seer man Ursagen, at der gjerne bliver altid et Overskud af mandbare Fruentimmer, som bemeldte Auctor mener i den Hensigt, at en Enkemand kan tage 2 a 3 flere Hustruer efter hinanden, naar han ikke let vil bestemme sig til at tage en Enke til ægte, og forsørge fremmede Børn. — Er nu dette, saa følger deraf upaatvibelig: at de opfylde Guds Hensigt best, som gifte sig med gamle Enker i ulige Alder, isteden for unge Piger:

eller ikke træde i Ægtestanden førend meget sildig, naar Gud har længe givet dem Evne, Levebrød og Næringsvei.

Om Mortaliteten eller Døde=Listen, i Aaret 1818

døde 8 Mandkjøn og 7 Qvindeskjøn, iberegnet Born og Gamle, da man ellers har aarlig mærket, Føde=Listen altid høiere end Døde=Listen. I Almindelighed gjør man den Beregning, at der i sædvanlige Aar, dør 1 a 38 Menneffer, og iblandt dem over 30 Aar, jeg har været her i Egisklemagle Sogn, træffer det rigtig ind, naar man summerer dem, som ere døde i den Tid i disse Sogne, udbrager deraf Middeltallet og multiplicerer samme med 38, kommer den ungefær rigtig ud.

To Rigboms=Kilder har og besidder Egisklemagle Sogn, fremsfor mange Sogne, som jeg ikke førend jeg slutter denne liden Piece, bør lade være ubemærket; som er:

1) Sognets Ildbrændsel. Endskjont vi boe her paa Heden, og har ingen Skov nærmere end Gundersleholm, Førslef og Gyldenholms Skove, hvor man kan faae Brænde til-

Ljøbs, som er 3 a 4 Mile herfra; saa har dog den vise Skaber ikke ladet os savne Ildbrændsel, ved de os forundte yppetlige og overflødige Løves moser, som især eksistere her i Egglefsmagle Eogn. Vel findes smaae Skove i Egnen ved Gjerdrup, Basnæs og Borrebye, der er mere til Herkaber- nes Promenade og egen Deconomie, end til Ud- viisning og Afbetjening for Andre; saa har dog hver Bonde i Eognet paa sin Grund Løveart, mere eller mindre god i saadan Overflødighed, at de ikke allene selv har tilstrækkelig Ildbrændsel, men endog at de kan sælge og undvære til Andre.

Kuns at man afbenytter den paa den rette Maade, at naar den øverste Græstørv er affkaa- ret, man da oplaster Løvejorden i store Masser og Dyrger, overser den med endeel Vand, ders efter lader den træde ved Heste, som en Leerælte, til den bliver sei og stiv, og derpaa opkjører den paa et høit og tørt Sted, og afdelet den i lange og smalle Rader og Bænke, og oversletter disse med en vaad Spade, ligesom man vil have den, flad og stor til, og derpaa affkjører dem i den Form man vil have den, hvorpaa den staaer i 2 a 3 Dage, da Luften aabner den, at man siden sætter den paa Enden til at tørres, og derefter røgles og stækkes, hvorved den da bliver haard og tæt, at den kan hjemkjøres til Ildbrændsel, og da i sin Styrke sættes den ved Siden af

Brænde i Bomte og Drøjhed, hvilken Omgangsmaade, Bonden ikke kjendte her for 30 Aar siden, da jeg begyndte herpaa, som Bønderne, ligesom alt Nyt, miskjendte og ansaae for Spilfægtetie, der de nu seer, er dem gavnlig og tjenlig, og saaledes af hver Mand bruges og anvendes; thi forhen skar de Tørven, som den var, løs og skjøv og ikke fik Nytte af den halve Deel, der smultrades i Stykker for dem. Vore Tørvemoser bliver altsaa for hver Mand, som har den, en Rigdoms-Kilde, ved at bruge og paaskjønne den, paa den rette Maade. Beklageligt, at vore Tørvemoser i Almindelighed er saa forfkaarne i Dverfladen, at de næsten ere utilgjængelige, men nu ved at kjende deres Værd, holdes i Hævd og Agt. Nyttigt og næsten pligtigt var det dog for Efterslægten, at Tilsyn med Tørvemoserne noget mere eksisterede, da mange især paa Hoverie-Godsset, mishandle og ødelægge den, ved at sælge for meget af deres Tørve-Lod, hvorfor hver Bonde burde i Foraaret udvises, hvor og hvormed han maatte skjære; thi sket ikke saadan Tilsyn og Udviisning med vore Tørvemoser, vil de i Tiden tage af og savnes for Efterslægten, endskjøndt Moser og Søer ved det ferske Vandts Udgravelse eller Afledelse, foreges og forandres til Tørvemoser.

Erfaring har lært, at jo dybere Løvten skjæres, jo fastere og brøjere er den til Brændsel; saa den vise Skaber, har ved sin Anviisning om Jord, eller Løvte-Brændsel, aabnet den fattige Landmand, som er langt fra Skov, og ikke har Evne til at kjøbe Brænde, ikke allene en Besparelsesmaade at udgive Penge for sligt, men endog en Leilighed til paa en passende Maade, at fortjene sig noget, saa at Egistefmagle Sogn, heri har en Rigdoms-Kilde fremfor andre Sogne, ved deres dem tillagte 3de ypperlige Løvtemoser, som er opmaalt, og enhver d. r. anvist sin Plæt.

Saaledes ikke mindre har Sognet en sand Fortrinlighed i den saa kaldede:

2) Mergel eller Jordmarv, der næsten findes overalt hos hver Mand, og kan anvende sin Gjødning ved at sammenblende den med Jord, der altid belønner Arbeidet rigelig, som Hr. Schov, som fornuftig Landmand, paa Gjerdrup har lagt for Dagen, og fundet efter saadan Behandling, Jorden at bære nok saa god Sæd, af Byg og andre Sædearter, som efter anden ordentlig Gjødning. Denne Jordart fortjener altsaa at erkjendes og anprises af sin Værd, hvis Egenheder, er en tør, huul og løs Leerart, af adskillig Farve, saasom hviid, gul og blaagtig, deels blød, deels haard og steenagtig, eller i smaae Klumper. Da Mergelen er saadan Rigdom som den er, der

besvære er skjult for de Fleste, saa er høiftnøds-
 vendig og nyttigt, at kjende dens Værd, for at
 profitere af den, hvor man kan, og den findes,
 som ikke er allesteder; men dertil udkræves, at
 bruge den med Forstand og Forsigtighed; thi at
 belægge Agrene med Mergel, tyk og læsfeviis,
 er en Fejl og Skade; bedst, at enten pløje sin
 Jord først, og da bestroe den dermed, eller og
 førend man pløjer den, at kaste Mergelen om-
 kring hist og her, eller og beblande den med den
 gamle Jord og nogen Gjødning, som giver ypper-
 lig Korn, da Jorden saa bedre opløses og skjæ-
 nes. Om Mergelen ikke er smulret eller løs,
 men i Klumper, siger intet, naar den ej for tyk
 gjødes dermed; thi Jordens Fugtighed, Regn og
 Luften, opløser snart Mergelklumperne. Om-
 gangsmaaden eller Behandlingen med denne ypper-
 lige Mergel Gjødning, giver ellers et bekjendt
 Dedsprog: at den giver en riig Fader, men en
 fattig Søn, som er at forstaae, naar den opdryn-
 ges paa Ageren, at den mere udmergler og ud-
 magrer, end føder og gjøder Jorden, saa at Jor-
 den mere taber end vinder derved.

For at kjende Mergelens Forfjæl fra andre
 Leerarter, behøver man kun at kaste den i Skedes-
 vand eller god Eddike, da den begynder at bruse,
 faage og fermentere; jo mere det fæer, des bedre
 Tegn til dens dilatierende, eller indslugende Kraft.

I disse to Ting bestaaer egentlig dens Nytte for Landmanden. En maadelig Blanden gjør den samme Virkning i Jorden, som Kretsojne eller andre abforberende Ting i det menneffelige Legeme. Den trækker nemlig Eyrligheden til sig, eller indsuger Frugtbarhedens Forhindring, saaledes i sidd og sumpig Ager eller Eng. Dernæst udvider den Jordens mindste Dele til alle Sider, saa den alt for tætte og seje Ager, bliver slijer og gaaben, altsaa beqvem for Luftens Indbringelser og de fine Rødders bedre Udvikling.

Om denne Jordarts Fortræffelighed, fortjener end mere at siges, at dette Eogns Mergel, som er af det hvide Slags, har den Egenstak hos sig, at Bønderne bruge den ofte til at kalkke og hvitte deres Gaarde med, som de kalder at svøme. Beklageligt, at dette Eogns Rigdom, som daglig trædes under Fødder, ikke mere erkjendes og anvendes end skeer.

Vel havde jeg i Sinde, at forsøge og forbedre denne min liden Topographie, med Bestrævelse, om Kreaturets Røgt, om Bondens Lands Levemaade og daglige Ophold, om hans Huse og Bygninger, hans indvortes Huslighed, om Landets eller Egnens Luft, dens Egenstaber, om Eognets mest vildvørende Urter og Træer, firføddede vilde Dyr, Fugle &c., om Solens Op- og Nedgang, Været igjennem, Thermometer, Barometer

i de sidste 10 Aar m. v. — Men da jeg i mit Topographie over Bringstrup og Sigersted Sogne, hvor jeg boede over 20 Aar, har behandlet og anvist dette, der ungefær vilde blive det samme at anføre her som der, har jeg forbligaaet dette, hvor samme kan læses og erfares, og derfor faaleses i Guds Navn, slutter dette mit lidet topographiske Skrift, om mit gamle Egtesmagle Eogn.

Men da jeg har nogle faae Materialier og Data, af et autentique Manuscript, om Vester-Slækkeberg Herreds Pastoraters Hoved- og Annex-Sogners Kirke-Hyer af deres Oprindelse, Aarsag Ude og Navne, vil jeg ikke undlade at melde noget lidet herom, der muligt kunde være curieus og underholdende, at vide og læse om.

En fort
Antiquarisk = Chorographisk
Topographie,
over
Vester Glafkeberg Herreds Pastorater.

1ste Pastorat.

Høje Sogn og Kirke kaldes af Mange Høve, men er en Fejl, og fra sin første Oprindelse hedder Høje, saa kaldet, efter sit meget høie Sted og Situation i Herredet, af de Gamle, hvorfor Byen skrives Høje i ældgamle Breve, Documenter og Manuscripter; thi fra denne Bye Høje, kan sees formedelst sin høie Beliggenhed, mange omliggende Steder ved Volland og flere Der.

Kirken skal efter Tradition være den ældste i Amtet, saa de fra Løve, en Miil paa hiin Side Slagelse, gik til Høje for at høre Messe og faae Absolution, sem viser Kirken, og dens Tjeneste der forrettet, maane være en ældgammel Kirke. Denne Kirke har i Oldtiden været fattig og forfalden, havt store Reparationer, som dens egne Indkomster ikke kunde udføre, saa at den maatte laane af andre Kirker og var over i 1000 Rbdls Gjeld, som Admiral Bjelke, den Tid Ejer af

Buznæs, paatog sig og udbetalte, da han af Kongen tilkjøbte sig Kirken med alle Kirke-Bøgerne, hvori Gjelden var anført, og da tillige tilkjøbte sig Flakkeberg, Ekjorpinge, Faardrup og Bierre Kirker, som da blev underlagt Buznæs, som han ejede.

Paa Høje-Mark ned ad Landevejen mod Bemeløse, skal være en stor Gravhøj, kaldet Jarls Høj, hvor efter Tradition den bekjendte Bøe fra Boestunde, skal have havt et stort Feldtslag med en Jarl, eller Næsse-Konge, ved Navn Hylbing, i hvilket Feldtslag faldt mange Mennesker, som blev begravet i denne Høj, og den Dag i Dag er, kaldes Jarls Høj, som ved dens aarlige Pløjning bliver mindre og mindre.

I Høje Bye er et ypperligt Præste Enkesæde, opbygt af nuværende Sognepræst, Hr. Neder Just, tillagt en skøn Haveplads og et Areal af 6 Tdr. Land af Præstegaardens Jord, efter Kongl. Rescript confirmeret den 21de Sept. 1804, at den tilkommende Præst betaler for dette Enkesæde 100 Rddlr., dog at han igjen af sin Eftermand, erholder den ommeldte Summa erstattet saaledes, at $\frac{1}{3}$ Deel deraf bortfalder for hvert Aar, han efter Hr. Justes Enkes Afgang forbliver i Kaldet.

Til Høje Præstekald er for nærværende Tib hverken Annex eller Mensal Gøds, men har været

der, og nu overdraget til Holsteinborg efter Kongl. Confirmation, dat. 5te Jan, 1775.

Dette Annex og Mensal Gods, bestod af Gaarde og Huse i Høje, Flakkeberg og Haldager-lille, af Hartkorn 38 Tdr. 1 Skp. 2 Fdk., og isteden for Indtægterne af dette Hartkorn, som bestod i Penge-Tiender, Landgilde, Kjøbenhavns Rejser 10., gives nu aarlig kun 59 Rbdlr. 1 Mk. 8 Sk. og 7 Tdr. Byg og 3 Tdr. Havre.

At Præstekaldet i sin Tid skal være tillagt dette store Annex og Mensal Gods, skal rejse sig af, at Dronning Margrete engang skal have logeret og overnattet i Høje-Præstegaard, og derfor tillagt Præste-Kaldet en Gaard i Haldager-lille, paa 5 Tdr. 3 Skp. 2 Fdk. Hartkorn: Anledningen til Dronningens Nærværelse her, skal have været et Feldtslag imellem de Danske og Svenske, som hun bivaanede ved Dalmose-Kroe, paagrændsende Præstegaardens Jord.

Høje Sogn bestaaer af Byerne:

- a) Høje har 14 Gaarde, hvoraf de 5 ere udstyttede; den 13de Gaard er Møllegaarden, som eies af Grev Holstein, og af ham er lagt en Gaards Avling til 16 Huse med Jord, og 6 Huse uden Jord.
- b) Dretne har 10 Gaarde og 14 Huse, de 12 med og de 2 uden Jord.

Præstegaardens Hartkorn er frie 16 Td. 7 Skp.

og ufcie 3 = 2 = 1 Sk.

Dejnens i Brug havende Jord

faa kaldet, Skielkior Skoles

Jord er . . . . . I = 7 = 2 =

Høje Bye har 2 prægtige Kilder, som aldrig blive tørre og have overflødig og velsmagende Vand.

Flakkeberg Bye og Sogn er Annex til Høje, hvis oprindelige Navn er Fladebjerg, saasom alle Byens Marker helter fra Byen og gjør i Marken et fladt Bjerg, hvorpaa Byen ligger og er bygt.

Byen har vist i Oldtiden været en mærk- værdig Bye, enten af sine Beboere eller andre Bestemmelser og Marsager, da begge Herrederne, Vester og Øster Flakkeberg Herreder, har tilforn været et Herred, og har sit Navn fra den Bye. Kirken er kun liden og har ingen Mærkværdig- heder eller Inscriptioner.

Flakkeberg Bye har 23 Gaarde, 29 Huse, med 4 uden Jord.

Høje Sogns Hartkorn er 263 Tdr. 1 Skp. 3 Sk.

Flakkeberg . . . . . 197 = 2 = 2 =

begge Sogners contrib. _____

Hartkorn . . . . . 460 = 4 = 1 =

Høje Pastorats Angivelse i Cancelliet 350
Abdr.

2det Pastorat.

Skjorpinge, har ikke villet lade sig forklare for mig, hverken at finde nogen Oprindelse til dens Navn, ikke heller nogen sand Formodning. Jeg har fundet det nogle Steder skrevet Skjorpinge, men derfor ikke tør give nogen vis Opdagelse til dets Navn; vist nok har det gammel Herkomst, da det paagrænses det gamle Underflod, som det tilforn har lagt under, og tilhørte. Kirken har ingen mærkværdige Antiquiteter uden Alter-Tavlen, hvorpaa forestilles Mos. s i gammel patriarchalisk Dragt, i fuld Corpus, med 2 Horn i Panden, formodentlig som Prydelse, der jeg flere Steder saaledes har seet Mos. s afbildet; og Aaron paa den anden Side med en Fugl paa den ene Haand, ogsaa i gammel patriarchalisk Dragt. I Midten sees noget ulæseligt Munkeskrift.

Skjorpinge Kramvaads Mark, har en Kilde kaldet Koldefilde, omsat med Steen, hvis Vand er fortræffelig i Smag, kjolig i den hedeste Sommer, fryser aldrig og bliver aldrig tør; i denne Mark findes en stor Steendybbe, i Sønder og Nord, som bebuder en mærkværdig Begravelse kaldet Drnekirke, ligeledes i samme Mark, har været opadt et Kors-Træ, paa Veien imellem Elagelse og Underflod, som et Minde om, at

en rig og fornem Fru: paa sin Rejse, skal have faaet Dndt, og der født et levende Barn, og til den Ende, lod opreise og bekoste dette Kors-Træe med Inscription: Ps. 37—35. Jeg har været Ung og er bleven Gammel, og har ikke seet den Retfærdige forladt, og kjøbt og skænket en Gaards Landgilde fra Skjorpinge i Kora til dette opreiste Kors-Træes Hævd og Bedligholdelse, som og skedte i en lang Række af Aar, af Overtroe, hvis dette Kors-Træe forgik, vilde det være Skjorpinge Bønder til Uheld og Skade i Mark og Bye, hvorfor og deres Navne skal være skrevet paa den anden Side af Korstræet, hver med 3 romerske Bogstaver, som jeg endnu har optegnet i mit Manuscript. Ved Jord-Udsiftning for henved 30 Aar siden, er dette Minde-Træe nedtaget og gaaet i Forglemmelse.

I Skjorpinge Sogn har i forrige Tider været 3 Bejr-Møller, af hvilke den ene i Halkevad er bleven ved Magt, men de 2 andre øde. Den ene har staaet neden for et Bjerg, kaldet Bagnet, hvor i forrige Tider blev lagt Advarselstid, som man kaldte Bagn, for at tilkjendegive og advare ved antændt Tid, om Fjendens Ankomst og Bevægelser. Gamle Folk beretter, den ene Mølle har været en meget kostelig Mølle, som blev afbrændt, fordi Mølle vandet blev holdt, at det gik ind paa Bollerup Gaard og over Bøn-

dernes Enge, som fædte 1744. I Kramvads Marken, skal og have været en mindre Mølle, som kaldtes Lille-Mølle, men da Mølleren døde, blev Avlingen solgt fra Eedet og Møllen derved øde.

Ekjörpinge Sogn har

Ekjörpinge Bye, som bestaaer af 14 Gaarde med Udfløttere.

Halkvad Bye har 5 Gaarde,
22 Huse med Jord og 4 Huse uden Jord.

Halkvad Mølle staaer for Hartkorn:
6 Tdr. 1 Skp. 1 Alb. Møllestald.

Præstegaardens Hartkorn 10 Tdr. 1 Alb.,
deraf kun 3 Tdr. frie Hartkorn.

Faardrup er Annex til Ekjörpinge, kaldes ellers Faaretorp, pagus Ovium, det er en Faare-Bye, hvor allerførst var anlagt en Faareavl eller Skæfferie, hvoraf Byen skal allerførst have faaet sit Navn efter gammel Sagen og Skrifter.

I Kirken findes intet mærkværdigt uden Altertavlen, som forestiller Christi Fremstilling i Templet, af Simeon, havende ham paa sine Arme, ret smukt og tydeligt. Neden i Kirken findes nogle Helgene affildret i fuld Corpus paa Pulpituret, med disse Symboler under dem, hver for sig: Fides. Spes. Caritas, Justitia, Prudentia, Sapientia, Fortitudo, Patientia, med endel klæselige Characterer.

Faarstrup Bye bestaaer af 19 Gaarde, beriblandt Annergaarden paa 10 Edr. Hartkorn, hvoraf Præsten nyder 4 Edr. Rug, 12 Edr. Byg, 5 Edr. Havre, 10 Rbd. i Penge og Smaarædsfel, som sædvanlig.

Faarstrup har 19 Huse med Jord, og 5 Huse uden Jord.

Snekkerup Bye har 5 Gaarde og 6 Huse med Jord.

Faarstrup Sogns Hartkorn er 270 Edr. I Skp. I Skf.
 Skjorpinge . . . . . 171 = 5 = 1 =

---

 hele Sognets Hartkorn . 441 = 6 = 2 =

Disse 2de Sogne har tilforn været Anneret til Skjelsfjor, og givet Segnepræsten for Skjelsfjor Kalbs Ringhed, og Præsten til disse 2 Sogner, kun været som Capellan, med saare liden Løn, (da Præsten i Skjelsfjor oppebar Tiende og Alt undtagen Dfferet), men 1765, bleve disse 2 Sogner tagne fra Skjelsfjor; og derpaa fik deres egen Sognepræst for sig selv, med lige Rettigheder som Andre, imod at Sognepræsten i Skjelsfjor faaer 40 Edr. Byg af Præsten i Skjorpinge, og blev da Konge-Tienden af disse 2 Sogner, tillagt Præsten i Skjelsfjor, at Præsten i Skjorpinge kunde hæve Præste-Tienden for sit Arbejde og Forretning.

Skjorpinge Pastorats Angivelse i Cancelliet er 223 Rbdlr.

Grenhøj Gaard ligger der i Sognet, en smuk og velindrettet Sædegaard, paa 20 Ldr. Hartsforn, contribuabel, bygget for en 40 Aar siden, af Forvalter Hviid fra Tersløse, nu beboes og ejes af Hr. Jürgensen.

3die Pastorat.

Sørbyemagle, paa dansk, Søernes store Bye, saakaldet, fordi denne Bye er meget omringet af Søer og Moser; at den har det Tillægs-Ord, Magle, som bemærker paa dansk, stort, er, for at skjelne den fra en mindre Bye, kaldet Sørbyelille. 1593 tilhørte Kirken Christian Friis og Frue Mette Hardenberg, og 1649 ejede Capitain Peder Steenberg til Skousgaard den, som staaer paa Døbefadet.

Sørbyemagle har 9 hele og 2 halve Gaarbe og 27 Huse, dels nogle med Jord, dels uden Jord.

Rosted Bye har 8 hele Gaarbe og 4 halve, og 26 Huse med Jord og 11 uden Jord, og i Skoven ved Rosted findes 2 Huse.

Bødstrup Bye har 5 hele Gaarbe og 2 halve, og 19 Huse med Jord, i Skoven ved Bødstrup er 11 Huse med Jord og 4 uden Jord. I dette Sørbyemagle Sogn, har for flere 100 Aar siden været en anseelig Gaard, kaldet Engelsstrup, lig-

gende ved Hørsevænget; hvor der endnu skal findes Kjændetegn af Kieldre, Brønd og Parker, og endnu kan graves Muurstøen op paa Stedet, hvor Gaarden har staaet, hvortil har ligget en Mark, som og kaldtes Engelsstrup Marken, og er lagt til Røsteb Byes Bønder. Ved samme Gaarde skal have været en Port med Portal og Krone over, hvorigjennem var gaaet en Kongevei igjennem Skoven og de nufaldede Hestehauger, som endnu skal være tilsynne fra Andersklov Slot til Skovsgaard, og har samme Kongevei gaaet midt igjennem Skovsgaard. Som der menes, skal samme Gaard i forrige Tidet været et Bedestøb eller Skiftested for Kongelige Personer, som fra Andersklov vilde rejse til Næstved eller Bordingberg.

Præstegaardens Hartkorn er 5 Ldr. 2 Skp. 1 Alb. og 1 Ed. Skovskjold, hvorpaa staaer en skjon Skov i frodigt Lært, som vel vedligeholdes og hævdes.

Kirken er en Annet til Sørbymagle, Byen fik sit Navn af Kirken, da den blev bygt, ved at ligge Rup til; thi Rup, Torp, Sted, er mange Byers Tillægs-Ord, og bemærker Bye. Kirken menes at være bygget af 2 Gømsruer, som boede paa Skovsgaard der i Sognet, af hvilke den ene heed Sytte, som døde og blev begravet udi en indmuret Begravelse under Alterfoden, som blev tilkuffet med en Hvalving over

samme Begravelse, og saaledes blev befundet, at da der blev gravet til Oberstinde Harboes Liig, som 1724 tilhørte Kirken og Sognet for det meste, traf Graveren just paa samme Begravelse og huggede Siden ud paa den, saa at Oberstindens Liig blev derudi nedfaldt, og var Begravelsen ikke bestemt til mere end et Liig, hvor dog Oberstinden blev begravet 1729.

Om Tomfrue Tjottes Begravelse har man den Tradition, at da hendes Liig blev ført til Kirken fra Skovgaard med 4 Heste for, skal samme Heste været bleven staaende paa Marken og ikke kunne komme af Stedet, førend endeel Jords Omfang som de stod paa, blev givet til Kirken, hvilket og skete, og da gik Hestene med Liget, der formodentlig har været Munkenes Practiqver med andet slikt i Oldtidens mørke Tider, og skal samme Jord endnu være erkjendt, Kirken tilhørende, og kaldes Tjottelund eller Tjotteholm, hvilken med en Kjændelse til Kirken er perpetueret til Skovgaard, mod at give til Kirkerup Kirke, efter den gamle Jorde-Bog, Bog. 119 Wismer Pund.

Wed Kirkerup findes en riig Kilde med sundt og velsmagende Vand, som mange Enge har besøgt og derved blevet hjulpet, hvorfor de og har givet Almisse i Kirkens Blok. Af de indsamlede Penge, er i Amtmand Rustgaards, Provst

Olivarii og Sognepræsten Mag. Hansens Tid, opbyggt et Hospital til 8 Fattig-Lemmer, som hver faaer maanedlig 4 Mk. De indsamlede Penge bliver hvert St. Hans- og Frue-Aften, talt af Amtmanden, Provsten, Gyldenholms Herskab, og Præsten, som hver har sin Nøgel til Blokken, og det Dørblevne fra Fattig-Lemmernes maanedlige Distribus Aaret igjennem, udsættes paa Rente af Amtmanden. 1731 da Hospitalets Bygning var betalt, var i Behold 128 Rdlr., derefter bleve Indkomsterne meget forøgede, ved saa Manges Besøg til Kilden, at den aarlig vorte til en anseelig Capital, som den nu er. Da Kirkens Kilde ligger i en behagelig Skovegn, og Kildens Besøg var paa en behagelig Aarstid, samlede mange Mennesker, Euade og Syge, Rige og Fattige, at ved Freqvencen af disse mange Mennesker, kom mange tilsammen, deels for at fornsie sig, deels for at kjøbe og sælge adskillige Vare, især Høstredskaber, som alle gav i Blokken, ligesom de havde affat deres Vare til, saa det blev i endel Aar anseet som et Markt, der paa saadanne Steder er forbuden at afholdes, hvorfor og denne Forsamling og Vare-Uffætning, blev forbuden for henved 20 Aar siden, der dog ikke præjudicerede Noget, hvorved Hospitalet meget tabte i Indkomster; da jeg som Provst flere Aar har talt Indkommet i Blokken 80 til 90 Rdlr.

og derefter, og nu neppe indkommer 20 Rbdfr. aarlig. Jeg har selv seet mange Dffrende nedlagt sin Gave paa Alteret og i Kirkeblokken med Andagt, Etihed og Tankefuldhed, og derefter gaaet ind i en Stoel i Kirken, og nedboiet gjort sin Bon til Gud, enten for sig selv som syg, eller for andre Eyge, der blev ofret for, tænkende med Apostelen Jacob: Troens Bon skal hjelpe den Eyge, men at Almuen i Almindelighed i Eenfoldighed og Fordom, ofrede just ulige Penge, veed jeg ingen anden Grund til, end Oldtidens bekjendte Ordsprog: Numero Deus impari gaudet. Den Dffrende tog altid en Portion Kildevand hjem med sig, enten selv at nyde eller meddele den Eyge, der blev offret for, og som ofte har befundet sig vel derved. At Mineralvande har noget eget, sundt og styrkende ved sig, fremfor andre Vandsteder, lærer Erfarenhed, af de Mineralvande, som hentes fra de udenlandske Kilder, at drikke for den Eyge.

1688 begyndtes denne Kirkerup Kilde at besøges af Eyge og Svage, da man tilforn søgte Kielstrup Kilde i Stillinge Sogn, men ikke noget klækkeligt indkom førend 1717, fra hvilken Tid den aarlig tiltog og Indkomsterne forøgedes derved, saa at denne gudelige Indretning og fornøielige og nyttige Sammenkomst, ved dets For-

bud, ikke vil betinge eller understøtte Hospitalet eller den Fattige for Eftertiden.

Over Hospitalets Dør staaer i en Steen:

    Ejels og Legems bedste Læge,
    Jesus! Eders Sind bevæge,
    At I ikke slet forglemmer,
    Dette Hus's Fattig-Lemmer.

Fundats for dette Kirkerup Hospital og Fattigvæsen, findes Kongelig confirmeret, dat. d. 2den Octobr. 1733.

I Kirkerup Sogn ligger en Herregaard, kaldet Gyldenholm, som fortjener at anmærkes, saa vidt man veed.

Det Underkøvske Rytterdistrikt eller Kongelige Domainer, som i sin Tid ikkun indbragte liden Indtægt, blev for over 40 Aar siden solgt ved Auction til particulaire Folk. Aaret 1774, kjøbte Hr. Justitsraad Anders Dinesen de 3 Gaarde, Lystager, Rappenburg og Skovsgaard med undetliggende Jorder, Kirker og Skove, som han alle samlede under eet, og ved at nedbryde Lystager og Rappenburg, opbygte 4 store grundmurede og solide Bygninger, kaldet Gyldenholm. Hovedbygningen blev ikke opført, formedelst hans for tidlige Død, og er ikke heller af Ejerne siden bleven opbyggt. Efter hans Død beholdt og drev hans Enkeskue Gaard og Gods endeel Aar, indtil hun overlod alt til Ejendom og Bestyrelse til sin

eneste Søn, nu for Tiden Hr. Justitsraad Jens Dinesen til Kragerup, som i de 7 Aar, han var Ejere deraf, bekostet hele Godssets og Skovenes Udfisfning, udflyttede de Bøndergaarde paa Lodderne, som befandtes nødvendig efter Udfisfnings-Planen, begyndte paa Fredskovens Indhegning, som bestod af omtrent 600 Tdr. Land, samlede den betydeligste Deel af Materialier til Hovedbygningen, men ved et anseeligt Bud paa denne ypperlige Eiendom, hvis Hovedgaards Tact var 100 Tdr. Hartkorn, og det samlede Bøndergods mod 1000 Tdr. Hartkorn, folgte og afhentede samme 1799, til Hr. Stiftamtmand Bylov, og Hr. Etatsraad Neergaard til Gundersleholm, hvilken sidste, som en indsigtsfuld erfaren Landmand, indsaae denne Gyldeholm i sin Størelse og Omfang, var saa stor, at drive under eet, og derpaa udparcellerede Gaarden og dens Marker, samt Bøndergodsset hvorved han gjorde mange af Bønderne til Selvejere, som derfor takker og velsigner ham.

Denne Ejendom Gyldeholm, har nu i en Tid af 20 Aar og derover, været i adskillige Hænder.

Pro tempore ejer og beboer nu Gyldeholm af Hr. Major Jensen, med alle sine store grundmurede Bygninger og underliggende Jord, 46 Tdr. Hartkorn, frie Hovedgaards Tact, og

tilliggende Sørbymagle Kirke, samt Skovgaard paa 11 Tdr. 1 Ekp. 1 Alb., som og er frie Hovedgaards Tact, hvilken Gaard Hr. Majoren har af Nyt skjønt opbygget og indrettet med smukke Bærelser og behørige Længder, til Fæe og Avlsdrift, og derhos tillige af Nyt opreist og bekostet en ypperlig Vejrmølle med Sigte, Grubke og Malværk, samt opbyggt henved 30 Huse, som er alle tillagt Jord, og udgjør 10 Tdr. Harts Korn, frie Hovedgaards Tact.

Den 2den Deel af Gyldeholms tilliggende Ejendom med Jord og Skove, tilhører nu Hr. Cancellieraad Jesen, som paa dens Grund af Nyt har anlagt og opbyggt en ypperlig Gaard, kaldet Cathrineholm, hvis Hartkorn og Areal er mig ubevidst, men i sit Hele er en fortræffelig Ejendom, især af den Strækning, de der tilliggende saakaldte Diber, hvis Jordbund giver tilstrækkelig Græs og Høe, og hvorfra kan høstes overflødig Tørv i umindelige Diber; til denne Cathrineholm ligger og Tingjellinge Kirke.

Den 3die Deel af Gyldeholms Ejendom forbeholdt Hr. Statsraaden sig selv, til en nye Sædegaards Anlæg, kaldet Petersgaard, med Jord og Skov, alt paagrændsende Gunderskesholms Skov og Ejendom.

Anledningen til Gyldeholms Navn, er det Sted, Gaarden af Hr. Justitsraad A. Dinesen,

blev ubseet at bygges og sættes paa, som var paa vild Mark, kaldtes Guld-Agrene, hvorefter han kaldte Gaarden, Gyldenholm.

Kirkerup Sogn har:

- 1) Kirkerup Bye, som bestaaer af 5 Gaarde og 16 Huse, som alle have nogen Jord.
- 2) Esbolte Bye har 4 Gaarde og 9 Huse, som og har nogen Jord.
- 3) Lonip har 2 Gaarde og 2 Huse, som har Jord og 2 Huse uden Jord.

Bøndergodset har i Alt, naar Fredskoven fradrages, 67 Td. Hartkorn, Tiendepligtig.

Fra Skovsgaard nyder Præsten aarlig i Refusion, 4 Mk. af Td. Hartkorn og Degnen $21\frac{1}{2}$ Skill. af Td. Hartkorn, desuden har Skovsgaard af Esbolte Byes Jorder, 4 Tdr. 1 Skp. 1 Alb., samt Enoge Mølle 1 Td. 4 Skp. 1 St. 2 Alb. Hartkorn, hvoraf svares Tiende in natura.

Paa Skovsgaards Grund er 6 Huse, hvoraf de 3 svare Tiende.

Eorbyemagle Sogns contribuable Hartkorn,	
naar Fredskoven fradrages er	217 Tdr. 3 Skp.
og Kirkerup Sogns er . . .	67 " =
	i alt 274 = 3 Skp.

Præstekaldets Ansætning i Cancelliet er 179 Rbdlr.

4de Pastorat.

Gimlinge har tilforn allene havt det Navn Lynge, men da en Colonie for 400 Aar siden, flyttede fra denne Bøe længere ind ad Skoven, paagrændsende dette Sted, og kaldte og deres nye Sted Lynge, som liager ikke langt derfra, saa for at skjæne imellem disse 2 Byer, blev dette Eldre kaldt Gamle Lynge, der siden efter per contractionem, og ved hastig Udtale pronunceres og kaldes Gimlinge; Kirken har endeel gamle Inscriptioner, men temmelig ulæselige. I Skriftestolen er affildret Luther og Melanton, for næsten 300 Aar siden.

I Sacrariet staaer et gammelt Skab i Form som en Pyramide, med adskilligt Munkeskrift, ulæseligt.

Et smukt Epitaphium i en sort Steen med forgyldte Bogstaver, som bebuder at være begravet Hr. Hugo Lühov, Befalingsmand over Anderskov og Corsoer Amter, fød i Meklenborg 1617, som tilhorte Kirken. Han tjente Dronning Anna Sophia, Kong Christian d. 4de, Kong Frederik d. 3die, og Kong Christian d. 5te, til sin Dødsdag. I sit første Egteskab havde han med Frue Ide Rosenkrans, 5 Sønner og 1 Datter; døde 1693, i sit Alders 79 Aar, og Amtes Bestillings 38te Aar. I Gimlinge Kirke findes

og et Epitaphium over Proprietair Niels Jürgensen til Vollerupgaard, begravet 1585.

Denne Vollerupgaard, som nu bestaaer af 2de udmærkede Bøndergaarde, var fordum en gammel adelig Gaard med stor Skov til Gaarden, skal have staaet i Haugen, hvor den ene Gaardmand nu boer, men blev flyttet ned ad Eøen, og blev sat paa den saa kaldede Vold, men da efter Beretning, samme Gaard blev meget forureliget af Spøgelse, maatte Ejeren Marcus Lahn, ved Hjælp af Borgemeister Michelsen i Slagelse, flytte Gaard og Sted ned paa den Plads, hvor nu Vollerup Gaarde staae, og skal være i det 17de Seculo.

Paa Gimlinge Mark er en stor Steendyngse med 3 store Steen, hvorpaa hviler en usædvanlig stor Steen, som bevidner har været et hedenst Alter.

I Byen er et lidet Hospital til 8 Lemmer, maadelig i Bygning. Lemmerne indlægges deri, nu af Fattig-Commissioren, som vedligeholder Samme. Det er stiftet af forbernelde Kirkens Ejer, Amtmand Hugo Lühov.

Gimlinge Sogn har:

- 1) Gimlinge Bye, som bestaaer af 15 Gaardmænd, 18 Huusmænd med Jord, og 16 uden Jord.

- 2) Bemeløse Bye har 14 Gaardmænd, 7 Huusmænd med Jord, og 1 uden Jord.
- 3) Dalmose Kroe har 1 Gaards-Jorder, som tilforn har lagt til Bemeløse Bye.
- 4) Vollerup Bye har 6 Gaardmænd, 17 Huusmænd med Jord.
- 5) Vollerup Gaard har 2 Gaardmænd og 1 Huusmand med Jord.
- 6) Bierup Bye har 3 Gaardmænd, 8 Huusmænd med Jord og 1 uden Jord.

Gimlinge Præstegaard har 14 Tdr. Hartkorn, 6 Ekp. 3 Sk. 2 Alb. frit Hartkorn, to Refusioner, svares til Præsten.

En af Gimlinge Torps Jorder, der vare henlagte under Gyldenholms Hovedgaards Mark; hvoraf svares aartlig 20 Rbd. Sølv, og til Kirkesangeren 6 Rbd. 4 Mk. En Gaard i Bemeløse, som tilforn har været Mensalgaard til Gimlinge Præstekald, deraf svares aartlig 6 Rbd. 4 Mk.

Sognets contribuable Hartkorn er 281 Tdr.

Præstekaldets Ansætning i Cancelliet, staaer for 240 Rbdlr.

5te Pastorat.

Hyllested har sit Navn af en Konge Hyl-
ding, som kom i Kamp med en Jarl eller Kjempe-
Navn, og blev overvundet af Hyl-
ding, som ind-

tog Byen og derfor kaldte den Hylbingsted. Ravn blev derpaa begravet i en Høj eller Steendysse, saa at den Jord, som blev opkastet over ham, hvor der blev en Huulhed og Vandsted, kaldes den Dag i Dag er, en Søe efter ham, Ravn-Søe.

En dum Fabel fortæller: en Steen 6 Alen lang og 3 Alen bred, som ligger paa Hyllestedsmark, og den Dag i Dag er, hedder Høje-Steen, fordi den siges at være kastet fra Højemølle, og intenderet at nedslaae Haarsløf Klokketaarn, fordi det er saa lille og staaer ved nordre Side, men naaede ikke længere end til Hyllestedsmark. Nok, den der liggende Steen kaldes endnu Høje-Steen, uden at vide den rette Ursag dertil.

En lignende Fabel fortælles om Martis Kilde paa Sønder-Tellingemark ved Naen, som ved St. Hans Aften har været slittig besøgt, at en Bondepige ved Navn Martis eller Mærtis, da hun rev Høe paa Marken, skal være besyldt for noget, hun var uskyldig i, forlader Stedet i sin Torighed og tager sin Ven med sig, og under Vejs siger til ham: jeg hører Himmeriges Klokker ringe, hvilket han antog for Phantasi og Daarlighed, hvorpaa hun svarede, saa vist som Himmeriges Klokke ringer, saa vist skal her en Kilde opspringe, som aldrig skal blive tør, stødte derpaa sin Rivestage i Jorden, hvorpaa den Kilde

opqvælebe, som nu har faaet Navn efter hende, Martis Kilde.

1605 ejede Corfis Ulfeldt og Frue Else Brochenuus, Hyllested Kirke, og efter dem

1656 Hugo Lühov, daværende Lehnsmænd paa Corføer Slot, hvis Navn staaer anført i Kirken og paa den ene Klokke i Taarnet.

Kirken har ingen synderlige Mærkværdigheder og Inscriptioner.

Hyllested Kirke har en eneste Sjældenhed, som ikke findes i hele Herredet, at det ejer et Sejerværk, som længe har staaet og været unyttig, men nu godt istandsat til Brug og Nytte af Kirkens nye Patron, Hr. Proprietair Giersing til Nørager, som tillige forskjønner og anlægger Kirkegaarden med smukke Gange og velbeplantede Træer, hvorfor han fortjener Ære og Tak.

Hyllested Pastorat har 3 Sogner, Hyllested, Bardsleb og Holsteinborg.

A. Hyllested Bye og Sønder-Jellinge.

a) Hyllested har 22 Gaardmænd og Sønder-Jellinge 7 Gaardmænd, tilliggende Hyllested, da de øvrige Gaardmænd i Sønder-Jellinge, tilhører Haarslef Sogn.

I Hyllested er 23 Huusmænd med Jord, 3 a 4 Lønder Land, og 2 Huusmænd med Jord af Haarslef Sogn.

B. Wandsleb har sit Navn af Wands, fordi Byens Situation er vandtiig og fra alle Sider omgivet med Vand, formedelst Beliggenheden er lav og sumpig, at der gjeider et Ordsprog: de Drukne, som døe eller jordes i bemeldte Wandsleb, fordi der kommer Vand strax, naar der graves en Alen eller lidt mere i Jorden, enten i Kirken eller Kirkegaarden.

I Kirken findes Hr. Niels Trolles og Frue Helles Waaben 1675, hvilke og der have bygt Capellet, Indgangen til Kirken, hvor og var Holsteinberg-Herskabs Stoel, førend Holsteinburg fik sin egen Kirke.

Ligeledes findes og Anders Trolles og Frue Charlotte Amalia Wind, deres Navne som have tilhørt Kirken, efter hvem Kirken tilfaldt Gros-cankler von Holstein, 1730.

Wandsleb Bye har 19½ Gaarde,

- a) Boelsmænd 4, som har en Gaards Jorder og Hartkorn.
- b) Huusmænd 5, som har en halv Gaards Jorder.
- c) Huusmænd 13, som har ungefær ogsaa der en halv Gaards Jorder.

I Wandsleb har været en Annexgaard paa 9 Tdr. 5 Skp. 2 Sk. 1 Alb., Præsten tillagt, men nu overdraget Holsteinberg, som har bortfæstet den til en driftig og fornuftig Bonde,

Lars Hansen, som baade har opbyggt Gaarden og indrettet den med smukke Værelser, og driver sine Jorder med Forstand og Fordeel, som en exemplarisk Bønde. Ligeledes har Hyllested Præsteskald været tillagt 3 Mensalgaarde, een i Spiellerup, to i Hyllested, som og er kaldet frakommet, og derfor ydes Refusion til Præsten af det Alt.

C. Holsteinborg, under Hyllested Vassorat, som er Residentsen til Grevskabet Holsteinborg, var først kaldet Braadegaard, derved var en Bye kaldet Braade; thi saaledes findes det i Skjodet, givet af Frederik d. 2den, den 16de Februar 1562, til gamle Niels Trolle, nemlig at Kongen ffjæder ham Braadegaard i Ørlef Sogn, i Glakkeberg Herred med 4 Gaarde i Braade-Bye til Mageslang for Thorupgaard i Thorup-Sogn, paa Halsnæs.

Samme Niels Trolle, lod tryde Bøndergaardene af, lagde deres Jorder under Herregaarden og kaldte den efter sit Stammenavn, Trolholm, hvilket Navn continuerede til hans Excellence, Grevcauxleren erigerede den til Grevskabets Residents, og lod den kalde Holsteinborg. Grevskabet er erigeret d. 1ste Januari 1708, og med mere Bøndergods og Kirker, forbedret 1742 og 1743. — Lehns-Rettighed blev da 1708 allernaadigst tillagt Hs. Excellence Hr. Ulrich Adolph von Holstein, som døde 1737. Det er et Stam-

huus, som gaaer fra ældste til ældste Arving, saa længe Sværd siden continuerer, og derfor efter Grevkanslerens Død, tilfaldt hans ældste Søn, Frederik Conrad von Holstein, General-Major og Amtmand over Flensborg Amt, hvis Søn Hr. Kammerherre Greve Henrik von Holstein, efter ham medtog Grevskabet og døde 1796, som efter sin dødelige Udgang overlod Grevskabet til sin nulevende Søn, Hr. Frederik Adolph, Greve af Holstein, som nærværende Ejer og Besidder af Grevskabet Holsteinborg.

Residenten, er af en skøn, zjirlig og med 3de spidse faabertakte Taarne, suffisant grundmuret Bygning, firkantet, og nu indvendig propert indrettet, samt en smuk Kirke inden i Bygningen.

Ladegaarden er og grundmuret. Hvem samme først har funderet og opbygget, tilkjendegiver Efterfølgende, som i en Steen over Porten med forgyldte Bogstaver er udhugget, saaledes lydende:

„Efterat Børre Trolle, som var Niels Trolles Søn, Hr. Jacob Trolles Sønnesøn, og Arild Trolles Sønne-Søn, Søn, med sin kjere Hustru, Fru Anna Munk til Pallisberg; have ladet bygge de første Grundvolde til denne Gaards Bygning, og den største Deel forfærdiget; saa haver hans Søn, Niels Trolle, med sin kjere Hustru, Helle Rosenkrans, Holgers Datter, til Gliminge, dette Huus og andet mere V.F.V.L.D.

forkærdiget med sin Tilbehold, Gud til Tre, og Dem og Deres Efterkommere til Gavn, hvortil Gud give Lykke og Velsignelse af det Høje."

Ædificant alii nobis, nos Posteritati.
Sic prius acceptum reddimus officium 1648.
 Den første Længde er ellers bygget og opført efter det derpaa befundne Urstal 1598.

1729 blev Holsteinborg Capel eller Kirke, indviet til en Sognkirke, for det derunder forterende Sognefolk; men da en Kirke ikke kan siges eller ansees at være complet eller ret ordnet, naar den mangler Kirkegaard, til at jorde sine Døde udi, som dette Holsteinborg hidtil har manglet i henved 100 Aar, da de af Holsteinborg Sogn, som døde, maatte begraves i Vandsleb Kirkegaard, saa har og nu Hr. Kammerherre Grev von Holstein, i dette som i meget andet Rosværdigt, viist sin Omsorg og gode Tænkesmaade, at skjænke og foranstalte et rummelig og passende Stykke Land, til en Kirkegaard, til Holsteinborg Menighed, som Han herlig har ladet anlægge, og med Væle udmærket enhver Byes og Beboeres Lejersted; foruden at denne Kirkegaard er prydet med dejlige Gange, og mange vel beplantede Træer og Blomster; hvilken smukke Kirkegaard i en talrig Forsamling, højtidelig Dom. 3 Adv. 1817, blev indviet af mig som Provst i Herredet, efter Hr. Biskoppens Skrivelse til mig.

Dg efterat jeg den Dag i Holsteinborg Kirke, havde afholdt en Forberedelses-Tale, til Dagens Hensigt og Højtidelighed, over de Ord, Abraham bad: *Giv mig en Plads, jeg kan jorde mine Døde uti. Gen. 23, 4 V.*, som jeg har udgivet i Trykken; forsejede jeg mig til dette smukke og vel indrettede Eted, til en Kirkegaard i det Højs grevelige Herkabs og Manges Nærværelse, under aanen Himmel, i et dejligt Wejr, indviiede og helligede dette Eted til Holsteinborg Sogns bestemte Kirkegaard for Fremtiden, over de Ord: *Her er Guds Huus, her er Himmelens Porte. I Mos. Bog 28, 17 V.*, og viiste vore Kirkegaarde og Gravsteder, som hellige Steder, i deres rette og værdige Betragtninger.

Sognepræsten i Hyllested er nu som Sognespræsten til disse 3de Sogne, bestemt og paalagt, at holde og lønne en Capellan pro loco, da han ikke kan forrette Kirketjeneste paa een Dag i 3 Kirker, hvortil ham af Holsteinborg Herkab gives 100 Rdlr. og 15 Læs Tørv.

Ved Holsteinborg, ligger en paa Søekaartet bekjendt Havn, Bisserup, beqvem for Elibe, som ikke stikke dybere end 6 Fod, der her ligger fikere og bedre i Lye og Læe, end ved Carrebek's Munde. Denne Havn viser, derved har været en Fæstning, som i forrige Tider har været kaldet *Harrilds Havn*, efter en hedenst Jarl, som der

var ihjelstagen og begravet under nogle store Stene, kaldet Herrede Stene, som afgangne Hr. Niels Trolle, lod sprænge, og deraf hugge alle de Grundstene, som staaer under Trostholms Capel, hvilket han lod bygge i Vandsleb Kirke.

Holsteinborg Hovedgaard's Lart er:

Hartkorn . . . . . 55 Tdr. 7 Ekp. 3 Fk.

Skovskov . . . . . 16 = 3 = =

dens Jorder er udskiftet og indhegnet i nuværende Tjeres, Hr. Grevens Tid, i 8 Marker, i hver Mark 32 Tdr. Udsæd.

Til Gaarden kan fodres og græsses med 100 Fæ-Hoveber. Til denne saavel som Grevskabets underliggende Hovedgaarde, er ingen Hovetie, som i Hr. Grevens Besiddelses-Tid, er afskaffet mod faae Dages Kjørdler, som enhver kan fritage sig for, mod 2 Tdr. Bøg aarlig. Afgiften for Hovetiet, er aarlig 12 a 15 Tdr. Bøg, efter Bøndegaardens Størrelse.

Bøndergodsets Grevskabs Hartkorn

er . . . . . 1804 Tdr. 6 Ekp. 3 Fk.

Skov og Møllekølv . . . . . 10 = 6 = 3 =

Holsteinborg Sogn bestaaer af 3 Byer, Ruusde, Sterrade og Distrup, som udgjør i alt 8 hele Gaarde og 4 halve,

har 12 Huse med Jord,

8 Huse med Bænger,

7 Huse uden Jord.

Præstegaardens Hartkorn i Hyllested er **11**
Ldr. 2 Skp. 2 Fdk.

Hyllesteds Sogns Hartkorn er:

	271	Ldr.	3	Skp.	1	Fk.	$1\frac{1}{2}$	Alb.
Wendslebs	148	=	=	=	3	=	$\frac{1}{4}$	
Holsteinborg	94	=	=	=	1	=	$\frac{3}{4}$	

er 514 Ldr. = Skp. $\frac{1}{2}$ Fk. $\frac{1}{2}$ Alb.

Præstekaldets Ansætning i Cancelliet er 335
Rddlr.

6te Pastorat.

Haarslef har sit Navn fra Kong Hother d. 3die; thi der var flere Hothere, og Byen altsaa hedde Hotheslef, og ikke Haarslef. Anledningen her til var, Kong Hother kom i Krig med en russisk Jarl, og overvandt og fældede Kong Hother, og blev begravet i en stor Steendysse ved Enden af Haarslef Bye, og Steendysse den Dag i Dag er, kaldes Haarslef-Høj, eller rettere Hothereslef-Høj, som ogsaa Suhm skriver om. *)

Kirken ejer ingen Mærkværdigheder eller Inscriptioner indvendig, men i sig selv er en Mærkværdighed, da den er bygget af Kalksteen, hvis

---

*) cfr. Suhms Register, 4 Bind pag. 197.

Jordbund er kalkagtig, og denne Materie er Kirken bygget af, som bekræftes naar der graves paa Kirkegaarden, finder man ofte Kalkstene og kalkagtig Jord.

Taarnet staaer ved nordre Side af Kirken, der er en Ejendehed, da almindelig Kirke Taarne staae i Vesten, og dette Taarn er kun 3 a 4 Alen højere end Kirken.

Haarslef Sogn har

- a) Haarslef Bye, som bestaaer af 14 Gaarde og 16 Huse med Jord, og 5 Huse uden Jord.
- b) Sandved har 3 Gaardmænd, og ingen Huusmænd.
- c) Sønder = Jellinge har 4 Gaardmænd og 1 Dito, hvis Jord og Hartkorn ligger i Haarslef Sogn, men Gaard og Bygninger sortere under Hyllested Sogn af Sønder = Jellinge, ligger fra en Gaard 1 Ld. 2 Skp. Hartkorn i Haarslef Sogn, men Gaarden med sine øvrige Bygninger hører til Hyllested. Sønder = Jellinge har 3 Huusmænd med Jord, men Bygningerne høre til Hyllested.
- d) Bendslef har 1 Gaardmand og 1 Dito paa 3 Ldr. 5 Skp. Hartkorn, men Gaardens øvrige Hartkorn ligger til Krumerup Sogn, og selve Gaarden og dens Beboere med Folk, sortere under Haarslef, nok har Haarslef en 3die

Gaard, den selv med øvrigt tilliggende Hartkorn, tilhører Krumerup.

Bendslef har 3 Huusmænd til Haarslef, men deres Jord ligger til Krumerup.

Tingjellinge er Anner til Haarslef, Frives efter gamle Manuscripter Thegen eller Teinjellinge. Thegen eller Thein, bemærker efter ældgammel Dansk, Sikkerhed eller Rolighed *). Jellinge er et gammelt nomen proprium, bekjendt i Historien, hvorefter adskillige Steder i Sjælland, i Ribe og Viborg Stift bærer Navn efter deres fordums Ejere, saaledes Jellinge-Hæede, hvor Kong Frode nedlagde Guld Armbaandet **), Jellinge Kirke o. s. v. En Mand altsaa ved Navn Jelling, har i Oldtiden befæstet og nedsat sig her, og søgt sin Sikkerhed og Rolighed, at boe og bygge paa, hvorfra Byen altsaa har sit Navn, saaledes Theins Jelling, men nu kaldes Tingjellinge.

Kirken er antique bygget i en Oval med en Hvelving, næsten som Biernede Kirke ved Sorø, af Biskop Absalon bygget.

Kirkegaarden er omgivet med store og høje Træer, og holder af deres Velde til Undergang, der har aftaget meget af Slud og Regn til Kir-

---

*) cfr. Suhms Historie, 4 Bind, pag. 357.

**) cfr. Suhms 3die Bind, pag. 197.

lens Conservation, saa det var at ønske flige Træer maatte igjen plantes til Nytte og Siir, for Kirke og Kirkegaarden.

En Hans Wuhle, har ejet Kirken og Byen 1650.

Begge disse Eogne ere altsaa mærkværdige af deres Velde og Navne = Oprindelse.

En Præst, Peder Morten Dampnius, har 1648 legeret en Capital af 100 Slette Daler, til Kalbets Præste = Enke, at nyde Renten af aarlig Fundamen til dette Legat, er afleveret i Erift = Kisten, og i Herreds = Protocolen findes Biskop Brokmans egenhændige Qvittering for Fundamens Modtagelse og en Gjenpart deraf, men ingen veed, hvor Pengene er betalte. Det Mærkeligste, ingen Præste = Enke har været i Kalbet, siden den Tid 1648.

Tingjellinge Eogn har blot Tingjellinge Bye, som har 12 Gaardmænd og deriblandt 6 Parceller.

Haarslef Præstegaards Hartkorn er 10 Lbr. 2 Skp. 1 Alb.

Lit Præstegaarden ligger blot 2 jordløse Huse.

Haarslef Sogns contribuable Hartkorn er:

	202 Lbr. = Skp. 2 St.
Tingjellinge Sogns	97 " 4 " "
i alt	299 Lbr. 4 Skp. 2 St.

Ifølge det saakaldte Klemme-Brev, udstædt af Kong Christian d. 2den, er Præsten i Haarslef tillagt Konge-Tienden af Haarslef, for Kalbets Ringheds Skyld, og i samme Klemme-Brev blev af Tjngjellinge Sogns Konge-Tiende, tillagt Degnen i Haarslef, et Pund Korn, men Hofmans Fundats 2den Tome pag. 47, siger Kong Frederik d. 2den har tillagt Haarslef Degn Tjngjellinge Sogns halve Konge-Tiende, men clausuleret saaledes, om samme kan godtgjøres, anføres ikke.

Haarslef Præstekalds Ansætning i Cancelliet er 239 Rbdtr.

7de Pastorat.

Drølef, saaledes kaldet efter nogle der i Havet tæt liggende Der, Glænsø, Drømø, Sandholm og Strandhøj, Bønø u., hvilken sidste skal have været et heelt Kirke-Sogn, men nu ved Jordstjælv sunken i Havet, hvis yderste Epidse af dette Bønø Klokketaarn, er affaldt paa Søskortet, at avertete Sejlende om Bønø Grunde; uagtet man fortæller for endeel Aar, at en Sejlende traf lige paa Bønø Klokketaarn og forliste, da Bønø Sogn saaledes forgik og omliggende Beboere attraaede igjen at faae et Kirke-Sogn, blev en Bye anlagt paa dette Landstæd,

og Byen kaldet Derslef, som bemærker Dernes' fløvrige Stæd; thi hvor lef tillægges et Stæd, betyder det har været fløvrigt og begroet med Træer, og dette er Derslef Byes Navne: Oprindelse, hvilket og en gammel Herreds Protocol omtaler fra 1400, i hvilket Aarhundrede ved det søndre Wanges- Leed, skal have staaet et Munkes- Kloster fra 1589, hvorfra endnu findes adskillige opgravne Muurstene. Der hver Derslef Kirke nu staaer, skal en Herremand von Bydelsbak, haft sin Residens, men som den afbrændte 2 Gange, og et Stykke deraf blev tilovers, gav Herremanden det til at bygge en Kirke paa, som er af hugne Steen, og endnu er kjendelig paa den nordre Side af Kirken, hvor Truerstuen har været, da Munkene derefter forsikrede ham at Kulde faae Lykke, hvor han siden vilde bygge.

Derslef Kirke bleve i det mørke Aarvedom kaldet St. Hans Baptista Kirke, hvorved fandtes bemeldte Johannes den Døberes Træbillede 2 Alen højt med et Lam, betegnet det Guds Lam, i sin venstre Arm, pægende med 2 af sine højre Fingre, derpaa med Aarstal oven over

M.C.C.C.C.XI.

End mere skal i denne Kirke have staaet St. Hanss Hoved paa et Træefad med 3 Menneskebeen paa, som Almuen blev indbildet at være den hellige St. Hanss Been, hvilket Fad med Hoved

og disse 3 Been, Munkene forðum har omkring i Procession ved Drøstef Kirke St. Hans og Frue-Aften, da de som lagde Guld eller Sølv paa Fadet til Munkene, fik til Bederlag og Afslæds-Forsikring, Tilladelse at kysse disse Been, Reliquias, men de som gav dem kun Mad, Vare, Brød, Ost ic. i Posen, som Budet har efter Munkene, fik kun en Benediction eller Velsignelse. Denne Tradition er for 100 Aar fra tertia Generatione, som selv har seet det.

Paa nordre Side af Alteret er et Epitaphium af Steen med 2 Billeder knælende med Inscription:

„Her ligger begravet E. og W. Alexander Rabe von Poppenheim til Libenov, og Frue Resigke Grubbe. Han var fød i Glodebaek ved Brunsvig 1563, gift med bemeldte Frue 1605 og døde paa Enevinge 1631; bemeldte hans Frue var Cantler Eiler Grubbes Datter, fød paa Tryggevælde 1572, levede i Ægteskab 26 Aar, døde 1650.“

Disse milde Stiftelser og Donationer, dat. 1631, til Drøstef Sogns Fattige og Kirke, læses i Hofmans Fundatser, Tom. 2 pag. 30 ic.

Drøstef Kirke har 2 Capeller, det Søndre og det Nordre, hvilket sidste er et Liig-Capel, for den Grevelige Holsteinborgske Familie.

Ungefær en Fjerdingvej fra Drølef findes en Kilde, kaldet Hittinge-Kilde, noget derfra en Steendybsse, kaldet de Borrede Stene, hvoraf en Steen har 12 runde Huller, lige store, lige dybe, i lige Linie med hinanden, og lige langt fra hverandre; disse ere seeværdige, og Skade man ikke har noget fra Oldtiden om deres mærkværdige Situation, Aarsag, Figur og Navne.

Under Drølef Eogn ligger en gammel Herregaard, kaldet Sninge, dens Navne-Oprindelse vides ikke, men der har allerførst staaet 8 Bønder Gaarde, hvorfra den har sin Oprindelse, da Jørgen Daae, fik den af Kong Christian d. 4de 1598, hvorpaa Gaarden 1615 faldt til Herluf Daae, og Fru Hildeberg Winkel, hvis Hustru døde 1613, hvorefter Herluf Daae giftede sig med Karen Grubbe, der siden efter fik Vincent Bille, der overlod Gaarden til Alexander Rabe von Poppenheim, gift med Regise Grubbe, som kort tilforn er omtalt, hvis Navne skal endnu staae paa Sninge søndre grundmurede Længde. Efter disse faldt Gaarden til Cancellieraad Herluf Trolle, under Holsteinborg, og nu tilhører Hr. Greven paa Holsteinborg.

Drølef Eogn bestaaer af Byer:

- 1) Drølef Bye, som har 6 Bøndergaarde, iberegnet Sninge Mølle, fordi den har en Bøns-

degaards Jord fra Drølef Bye, har 11 Huse med Jord.

- 2) Strubberup har 5 Gaarde, og en Boelsmand, paa en halv Gaard, har 8 Huse med Jord.
- 3) Sibberup har 4 Gaarde, 2 Huse med Jord.
- 4) Glenoe har 11 Gaarde, 11 Huse med Jord, og 4 uden Jord.
- 5) Svedinge Herregaards: Hovedgaardens: Tært: Hartkorn frie 68 Tdr. 6 Skp. Skovskuld . 2 = 3 = 2 Fdk. 2 Alb. har 3 Huse med Jord, og 3 Huse ude paa Marken.

Bjerge Sogn er Annex til Drølef, og har sit Navn af et høit Bjerg, Byen er bygget paa, og har ellers det Tillægs-Ord, Bjerge Sønder, skjøndt man i Egnen ikke kjender med det Navn, hverken Bjerge Nordre, Østre eller Vester, men formodentlig paa den Tid maae have været at skjælne fra et andet, ikke langt derfra liggende Bjerg: Bye ved Slagelse, og derfor denne Bye kaldet Bjerge Sønder.

Denne Bye Bjerge, har adskillige Bjerge, deriblandt et, kaldet Grønge: Bjerg, hvorfra en Ingenieur, efter Præsident Resens Foranstaltning 1684, tog Kort og Bestik over hele Egnens Situation fra dette høje Sted.

Kirken skal først været begyndt at bygges paa, paa det saakaldte Kirke-Bjerg, hvor endnu store Kampeffene sees, men hvad der blev bygget om Dagen, blev revet ned om Natten, saa fik Munkene dem til at bygge, hvor Kirken nu staaer.

Kirken kaldtes ellers St. Karens Kirke, hvilket hendes Billede midt for Alteret har udviist, med denne Inscription under:

Sancta Katerna Ora pro nobis.

Saaavel i Drøstef som Bjerge og flere Kirker, er sadt Mortarium med en Gliise over og Reliquiæ Sanctorum udi fra Munketiderne, da Kirkerne og Alterne bleve indviiede, indsvøbt i røde og hvide Silkeklude, i tyndt Tavleble, og der nedlagt, som man ofte har fundet, seet og opbaget, men ingen Been Reliquiæ deriblandt, som Munkene ansaae for en Helligdom, og indbildte Almuen det, naar en Kirke blev indviet eller stiftet.

1) Bjerge Bye har 16 Gaarde,

16 Huse med Jord og et uden Jord.

2) Bøgelunde har 10 Gaarde,

10 Huse med Jord og et Huus uden Jord.

Paa Marken mellem disse 2 Byer ligger en af Hr. Greve Holstein, af Nyet smukt opbyggt grundmuret Skole med 3 Længder og Jord til.

Drøstef Præstegaards Hartkorn er:

8 Ldr. 7 Skp. 2 Fdk. 2 Alb.

Sognets contribuable Hartkorn er:		
i Drøstef Sogn	186 Tdr.	1 Skp.
i Bjerge	230	1
		<hr/>
i begge Sogner	416 Tdr.	2 Skp.

Til Præsten i Drøstef svarer Hertskabet paa Holsteinborg i aarlig Refusion for overdraget Amsner og Mensalgaard, Rug 2 Tdr., Byg 42 Tdr. 3½ Skp., Havre 1½ Td.; Penge 7 Rbdlr. 3 Mk. 10 Sk. Sølv.

Præstefaldets Ansætning i Cancelliet faaer for 327 Rbdlr.

8de Pastorat.

Tjerebye, skal være Kjærbye, og bær sit Navn af Kjær og Moradser, som det er omgivet med, da det ligger lavt og sumpig, hvorefter det har faaet sit Navn, da de Gamle i Almindelighed tog Anledning af Egn, Jordsmon eller flige Ting, at opkalde og benævne Stæder.

Flere Data om dette Tjerebye, eller Kjærbye, findes i Beskrivelsen herefter over Basnæs, som ligger i dette Sogn.

Tjerebye Sogn bestaaer af:

1) Tjerebye, som har 12 Gaarde

Huusmænd 3 med Jord og 10 med Gaardsplads eller Bønger.

- 2) Lundbye har 13 Gaarde,
10 Huse med Jord, 7 Gaardspladse eller
Vænger.
- 3) Lundstorp har 4 Gaarde, et Huus med Jord.
- 4) Egigleslille har 5 Gaarde, et Huus med Jord.
- 5) Widkjølle har 15 Gaarde, og Basnæs Mølle
en Gaards Lod fra denne Bye, har 6 Huse
med Jord og 7 med Gaardspladse eller
Vænger.
- 6) Tygstofte 11 Gaarde, 21 Huse med Jord og
5 Gaardspladse eller Vænger.
Præsten har aarlig Refusion fra Basnæs,
8 Ldr. Byg for Widkjølle Hestehauge, og 2 Ldr.
Byg for nedlagte Gaarde.
Præslegaardens Hartkorn er 9 Ldr. 2 Fdk.
2 Alb. 88 Ldr. i Areal.
Sognets contribuable Hartkorn er 536 Ldr.
1 Fdk. 2 Alb.
Drølef saakaldte Kirkejord 1 Ld. 7 Skp. 2
Fdk. 2 Alb. Hartkorn sparer Tiende hertil Sognet.
Præsteskaldets Ansætning i Cancelliet er 281
Skblr.

9de Pastorat.

Maglebye er paa dansk Store Bye, fordi
i dette Sogn ere bygte mange Gaarde og Huse,
adspilte fra hinanden, især ned ad Stignæs til,

hvorfor denne Bye samlet paa et Stæd, er kaldet fra Oldtidens Dage Store Bye, paa dansk Maglebye, af megalos, stor. Magle Bye Præsteskald har ikke for 200 Aar siden og derefter haft nogen fast Præstegaard, men Præsten boet andensheds og uden for Sognet, som sees af Præsten Lauritz Eriksen, Sognepræst sammesteds 1641, hans Skrivelse, at den 9de Maj 1643, gav Velbyrdige Oluf Daas, paa hans Broders Jørgen Daads Begne, Stadfæstelse paa, at en nye Præstegaard maatte opbygges Vesten for Kirken, da den gamle Residents i Skjelsjør, givet af Christian d. 3die, var forfalden, og Christian d. 4de 1618 havde befalet, at Præsterne som boede uden for deres Sogn og Menighed, endelig sig skal forsøje der at residere, og Kong Christian d. 4de, gav Bevilling, at den maatte flyttes, saa blev Materialier af Steen og Lømmen, ført fra den gamle Præste Residence i Skjelsjør og blev anvendt til den nye Præstegaards Opførelse i Maglebye.

Af gamle Documenter erfares, at Præsten i Boeslunde, skal give til Maglebye Præst 1 Pd. Rug, 2 Pd. Byg, 20 Lam og 20 Gjæs til Micheldag, efter Fundats af Sal. Velbyrdige Johan Friis til Høvelager, for Maglebye Kalds Ringheds Skyld, confirmeret af Christian d. 3die, ligesom og Præsten i Maglebye nyder den halve Konge-Tiende, over al Maglebye Sogn for Kal-

dets Ringheds Skyld og for den daarlige Jord, der er overalt paa Stignæs, hvorom findes Christian d. 3dies Kongebrev paa begge Dele i Patronens Forvaring paa Borrebye.

Anno 1551 er efter Høifalig Kong Christian d. 3dies Forordning, den anden halve Aenge = Tiende lagt til Kirkens Bedtligholdelse.

Boeslunde Sogn har tilforn været et Annex eller et Capellum til Skjelskjør, indtil Velkyrdige Eat. Johan Friis, Kongl. Majestæts Cansler, fik jus patronatus dertil, at det blev et fuldkommen og fast Præstekald, og da istedet for 14 a 16 Pund Korn foruden Dvægtiende (al Tienden af Korn og Dvægtienden) som Skjelskjør Sognes præst havde af Capellum i Boeslunde; er Præsten i Boeslunde, blevet frie for al Udgift til Skjelskjør Præst, og derimod beskikket og forordnet at pensere de 3 Pd. Korn, 20 Lam og 20 Gjæs til Maglebye Præst.

Til Bederlag for forekommelte Afgift af Boeslunde Præstekald, bekom Præsten i Skjelskjør, Korntienden af lille Fuglede, som han den Dag i Dag er, nyder.

Angaaende foranførte Pension af Boeslunde Præst til Maglebye Præst, skriver Hr. Mag. Henrich Hirnclov, Præst i Maglebye, at han dersom laae i Klammerie med Hr. Hans Pedersen Vejloie i Boeslunde, fra 1691 til 1710, og fik

ham baade med det Døde og det Gode, bragt til Raisen, da hans Kalds Brev og andre Documenter var ham imod, at han betalte 100 Rdlr. til Hirnelov, for de forløbne 12 Aar, og tilbød sig ved Indlæg i Landstings-Retten, at give for Fremtiden 10 Rdlr. aarlig, som Hr. Hans alligevel heldt tilbage, og Hr. Hirnelov efter Hr. Hans Pedersen Bejlses Død 1710, i Stervboet efter ham, paastod betalt, men vides ikke, om han fik noget.

Eiden efter forfulgte og paastod Hirnelovs Succesfor Hr. Otto Maar 1720, den samme Ret over Boeslunde Præst, Hr. Alexander Gronvold, men tales ikke om, hvad eller hvor meget han fik.

Senere derpaa har Hr. Johan Frederik Eteman, Præst i Maglebye, skrevet i Kirkebogen 1738 „denne Pension i Boeslunde, givet fra Arrilds Tid til Præsten i Maglebye.“

I Stiftsbogen er optegnet saaledes: 1567 pag. 134, „af Hr. Mikel i Boeslunde, nyder Præsten i Maglebye, 3 Pd. Korn, 20 Lam og 20 Gjæs.“

Efter alle tilsyneladende Data, burde og skulde Præsten i Boeslunde, give foransførte Afgift til Maglebye Præst, som til Lab for sin Succesforer har fortiet og forsemt dette at paatale, hvorved saamange Præstekald ere forringede.

Tvende Gaarde i Maglebye har været Præstens Mensalgaarde. Herlæbet paa Borrebye har deraf Herligheden og Præsten nyder aartlig 12 Ldr. Byg.

I Følge Kongl. confirmeret Forening, dat. 27 Marts 1782, nyder Præsten Refusion 12 Ldr. Byg og 1 Ld. 4 Ekp. Havre, af 4 saakaldte Nye Gaarde, hvoraf de 3 til sin Tid ere udflyttede og 1 ublagt i Dyrehaugen. Gaardene stode for 16 Ldr. 4 Ekp. Hartkorn. Borrebye Ejer, haver den hele Præste- og den halve Kongetiende, som ellers Præsten tilkom, men af den i Dyrehaugen nyder Præsten for Smaaredsel og Accidenter, i Følge ovenmeldte Forening 2 Rdr. 3 Mk. desforuden har Præsten for sin ringe Præstegaards Auling, 6 Hoveder Græsning paa Borrebye Hovemark, efter de i Præstegaarden befundne skriftlige Tilstaaelser.

Degnen nyder for den i Dyrehaugen udflyttede Gaard, som Erstatning i Dffer og Accidenter 5 Mk. 8 St. og 2 Ekp. Byg.

Maglebye Kirke er ældgammel, om ikke den ældste i Herredet og i Egnen, som grunder sig paa Kirkebøger, Documenter og Manuscripter; Præsten Hr. Hentrich Klafschou har skrevet, Kirken kaldes St. Laurentij Kirke, som kan sluttes af Martyr Laurentij Billede, som fandtes bag Alteret ved min Ankomst hertil 1742, og nogle

Var efter siden borttaget med flere udhugne Billeder, som vare gamle, denne Martyr Laurentius *) Archidiaconus til Rom, levede A. C. 244, altsaa Kirken 14 a 1600 Aar gammel, her til kommer endnu at bevise Maglebye Kirkes Alde, da man fortæller, at en gammel Kirkedør

---

*) See Rami Kirkehistorie pag. 201. Denne Martyr Laurentius blev for Christendommens Antagelse med 6 Diaconis udført til at rettes og miste Livet under de Christnes Forfølgelse, af en romersk Keiser Decius; thi da han Decius lod opsoge og fratage alle de Christne deres Ejendomme og Midler, lod Laurentius samle en Hob Fattige og stillede dem i deres nogne Gestalt for den romerske Keiser, som syntes sig ved dette forhaanet, og derfor befalede Laurentius at strages paa en Rist til han døde, men Laurentius lod Keiseren sige, han som Christen, befandt sig vel, og ved denne Varme vederqvægedes, og bad Tyrannen, han skulde vende Stegen; thi den var nu stegt paa den ene Side, at han kunde æde den, naar han vilde. Denne Laurentius blev med flere martyriseret A. C. 244 den 10de August.

Flere Martyrer bleve som Christne under Decii Forfølgelse ynkelig henrettede, nogle opbrændte i heed Olie, halshugne, andre slagne med Knipler til døde, andre slæbte af Heste gjennem Gaderne til de døde, og saaledes opoffrede sig med Glæde i de Dage for Christi Navns Bekjendelse og Udbredelse.

der skal være funden, hvorpaa det Aarstal 974 skal have staaet, og af gamle Folk for 100 Aar siden været seet og læst, men vare Taliene Diffe er det Fejl; thi paa den Tid skal Tallene ikke endnu være bekendte, men Runes- og Munkes Bogstaver.

I Kirken i Maglebye hviler:

- 1) Jürgen Kruse og Else Kruse.
- 2) Baldemars Datter og Beate Hylsv, døde 1667.
- 3) Beate Henriette, Baronesse af Eølenbal, gift med Greve Henrich den 13de af Reus, død 1757.
- 4) Beate Antoinette, Grevinde Reus.
- 5) Kammerherre Wilhelm Bierregaard, Herre til Kioldhvegaard, Wislesgaard og Borrebye.

Under Conferenceraad Willum Bierregaard, blev Capellet ved Maglebye Kirke efter Kongl. Tilladelse opført og færdig, til hvis Opbyggelse han fik 300 Rdlr. af de 500 Rdlr., som Frue Mette Rosenkrans afg. Sal. Etatsraad Kammeis, havde givet til Maglebye og Boeslunde Kirker. Assessor Ole Bruun paa Gjerdrup, den Gang Boeslunde Kirkepatron, til et Pulpiturs Oprettelse i Boeslunde Kirke, fik af samme Legat 200 Rdlr.

Det paa Borrebye til Gudstjeneste indrettede Capel, der ikke havde været holdt Gudstjeneste i siden 1740, blev i Følge Kongl. Rescript dat.

den 19de Nov. 1756, indrettet og befalet til bestandig Gudstjenestes Afholdelse, naar Herstabet det forlanger, og derfor dette indrømmet i Præstens og Degnens Kaldsbrev, hvorfor og disse af Herstabet er tillagt aarlig Betaling. Capellet er smukt og forsynet med alt en Kirke tilhørende, Alter, Prædikestoel, Døbefont, Orget ic., som burde derfor bruges oftere end skeer nu, da saa mange af Gaardens Folk og nær omliggende Bockere, til deres Opbyggelse vil afbenytte denne gudelige Stiftelse.

1624 stiftede Claus Daae et Legat paa 500 Rdlr., til 15 Fattige Almisselemmer, som aarlig skulde have Renten 30 Rdlr., som ved hans Søn Waldemars flette Tilstand og Uformuenhed tabte sig, hvorover Etatsraad Kammel, som efter ham 1681 modtog Borrebye tilligemed sin Frue Mette Rosenkrans ophjalp det, endskjøndt hun beklager sig i den svenske Krig, at have mistet i Ekaane meget af sit Gods og Formue, men dog siden ved Guds Belsignelse og god Huusholdning, betalt ikke allene de i en Tid forfaldne Renter, men endog forøgede Capitalen, at Legatet vorte til 1768 Rdlr., som uopffaelig staaet i Borrebye Gaard og Gods, i Følge Kongl. confirmeret Fundats dat. Martini 1706, og siden den Tid stedse Renterne udbetalte og Fundatsen nøje overholdt.

**Maglebys Sogns Byer, Stæder og Huse, bes-
taaer af følgende:**

Disse Navne.	Gaardes Antal.	Huses	Huses	
		Antal med Jord.	Antal uden Jord.	
Maglebye . . .	12	13	7	Præste og Degnegaard
Ravnemarken . . .	1	6	---	
Rakkehuset . . .	---	1	1	
Søhusene . . .	---	3	---	
Silkehoved . . .	10	13	---	
Svebøe . . .	1	1	---	
Thorsnæs *) . . .	1	2	---	
Norø	4	---	---	
Rønvang . . .	---	5	---	
Slaskehuset . . .	---	---	1	
ved Borrebys . . .	---	---	2	
Halten	10	8	1	
Mindeshoved . . .	3	1	---	
Ornæs **) . . .	1	1	---	Skolen.
Fourentoft . . .	4	4	---	
Vissgaard . . .	3	5	---	
Gj. Schaugen . . .	2	---	1	
Sermarken . . .	---	---	4	
	52	63	17	

*) Thorsnæs saa kaldet ikke efter Afguden Thor, Odins Søn, men efter en saakaldet Næsse-Konge, som der i sin liden Omfang i de hedenske Tider har boet og der avlede en Søn Nor, som har beboet og indtaget det Stæd Norø, som derefter har sit Navn. See Suhms Register 4 Bind pag. 359.

**) Ornæs, hvor et hedensk Altar sees, hvorpaa er offret Dyr og andre Creature, hvorefter Stædet fra de Tider er givet Navn Ornæs. See Suhms Historie 9 Tom. pag. 41.

Ravnemark = Gaarden, saa kaldet, fordi Ravnene der meest havde deres Opholdssted, efter gammel Sagen, er nu en velindrettet Gaard, ypperlig anlagt med Have og Indhegning, af sin Beboere den virksomme og duelige Landmand Gartner Lehr, som med sin dristige Familie, driver Gaarden, der nu kaldes Anneberg = Gaarden.

Fourentoft = Gaarden, et behageligt Sted, indrettet med smukke Værelser og en rummelig og fordeelagtig Have med mange Frugttræer og nyttige Anlæg, der har sin tilliggende Jordlod med smuk Skov paa, tilforn beboet af Herredsfogden og derfor kaldet Herredsfoged = Gaarden, som tidligere var Birkedommer til Borrebye = Birk, men da Herredsfogden tillige blev Bysfoged i Skjelskjør, blev det befalet, han skulde boe sammesteds, især da Borrebye høje Ejer renuncerede paa sin Birke = Ret, hvis underliggende Gaards og Godses Rets = Sager, nu behandles under Herredets Jurisdiction.

Oster = Hoved, har et stort Batterie synligt, formodentlig fra Krigen 1658.

Sognets contribuable Hartkorn er 346 Tdr. 6 Skp. 3 Fk. 1½ Alb.

Præstegaardens Hartkorn er 6 Tdr. 1 Skp. 1 Fdk., med et Areal af 33 Tdr. Land.

Præstekaldet er ansat for 300 Rbdlr.

10de Pastorat.

Aggersøe, en af vore ældste Der i Bel-
tet, har sit Navn af Agger, en stor og mægtig
Søekriger, som i det femte Seculo stiftede Ag-
gershuus i Norge, nu Christiania kaldet, der ved
Uvej i Søen landede paa denne ubefolkede De,
og der med sin Floade opholdt sig nogen Tid, som
var begrebet med tyk Skov, og skal først have
befæstet sig paa Den ad Egholm til, og der op-
rejst et Stæd til Beboelse, kaldet allerførst Ag-
gershuus, hvorefter Den siden fik det Navn Ag-
gersøe, og blev denne flovrige De derefter beboet
og befolket, især ved den Leilighed, at en Orkan,
ligesom et Jordstjælv 1562 i September, en Nat
skal have omkæstet en stor Mængde Træer, der
med Rod og Buld, der gav de faae Beboere Rum
og Leilighed til at befæste og udbrede sig, for at
afbetjene sig Landjorden og Havet til Næring og
Opbold, og for desmere endnu at gjøre denne De
beboelig fra allerførst, indfandt sig endeel Strand-
fugle, kaldet Rogger, at det Træe som var til,
hvor 8 a 10 eller flere Rogge-Neder fandt Sted,
og hvor disse Fugle kastede deres Ureenlighed, der
visnede Træerne og gik ud efterhaanden, saa at
paa det sidste fandtes neppe 10 Træer, som der
var grønt eller Løv paa, saa baade Øboerne og
de fra Corsøer og fra Omegnen, søgte derhen og

Kovede som de vilde, især, da det var under Kro-
nens Regimente, hvor ingen Tilsyn eller Skov-
betjent var, men enhver tog og gjorde, som han
vilde, og blev disse Fugle-Roggerne paa den
Tid af Stignessere kaldet Aggersøe-Høns, for
den Mængde, som der opholdt sig paa Aggersøe,
og der i forrige Seculis været saa stor Skov paa
Aggersøe, at Landet endnu af sin Situation, bær-
rer Navn af Søndre Skov og Nordre Skov,
fjøndt Lidet eller Intet af Skov findes paa Den.

Paa Egholm derimod existerer endnu en skøn
Skov af adskillige gode og store Træer, men paa
Halvøen er ikke det ringeste Skov, da 1743 en
Bejrmølle og god Gaard blev anlagt og opbyggt,
og dertil alle Træer omhugget, at de ej skulde
hindre Møllen i at faae Malevind, og Skoven
saaledes forbrugt og omhugget til stor Hjælp ved
denne Mølles Dprejsning der, da tilforn alle D-
boerne med stor Besværighed maatte tilføre og ved
Baade transportere deres Brødkorn, at faae ma-
let til Skjælfjør og Corføjr.

Omøe er Anner til Aggersøe, og hár i Be-
gyndelsen ligesom Aggersøe været flovrig og ubes-
folkert, indtil Sejlsads og Folkemængde udbredte
sig, og Jorden til Dphold og Næring, mere blev
søgt end forhen. Omøe Jord er af god Bonitet,
og dens Beboere holdes i Almindelighed for at
være Velhavende.

Dmøse Sund er paa Søefortet anmærket for Sejlende af dens Dybde af over 90 Favne Vand, hvor det største Orlogsskib kan passere, men falder paa sine Tider stor og stærk Strøm, og over dette Sund maae Præsten passere fra Uggersøe for der at holde Gudstjeneste Een- og Helligdage, og ofte af Søe og Bølgernes Dversald gjennemvaad, saaledes i Kirken forrette sit Embede, og mangen Gang med Livsfare attraae sit Hjem, og ofte af Frygt for Uvejr og Sæegang, overnatte paa Dmøse, saa at dette Præstekald med Rette maae kaldes et Poenitentse og Promotions Kald.

Godt, at Præst, Degn og Skolelærer blev samlet i en Person, og disse 3 Embeders Indkomster forenede paa hver sin De, der godt kunde lade sig gjøre paa denne liden Folke-Dmkreds, og et kvalificeret Menneffe til Sang, forrette Sungen i Kirken. Jeg foreslog dette ved sidste Vacance for henved 6 Aar siden, men kunns dette var i Vejen, at faae Boepæl og Præstegaard paa Dmøse, hvorfor det og gik overstyrt og blev intet af.

Disse Dboer har ingen Kirke haft i endeel Secler, da de maatte søge til Skjælstjør Kirke, hvor der blev bygget Plads, som endnu kaldes Dboernes Stole i den nordre Udbygning, men i Kong Fredrik den 2dens Tid 1578, blev foranstaltet Kirke at bygges paa Uggersøe, saavel som

paa Dmøe, hvorom skal findes den næsten ulæselige Inscription udi en Steen næst ved Kirkedøren.

Anno 1574 d. 4de August, befalede Kong Frederik, Eiler Krause, den Tid Slotsherre paa Corsøer Slot, at bestemme Hr. Christen af Tornborg, at være den først beskikkede boesiddende Præst til Aggersøe og Dmøe, og besørge ham sit gode Dphold, og var Hr. Christen, Præst i 36 Aar og døde d. 12te Maj 1610. — Paa nederste Dørtræ paa Dmøe, staaer Anno 1601, lod Povvel Hansen og Niels Wiather denne Kirke bygge.

Aggersøe Kirke er en skøn, lys og rummelig Kirke, af Muur- og Bindingsværk; i hvis Midte hænger et tiltakket Skib, der bebuder det er en Søe Kirke.

Kirken indeholder i sin Simpelhed ingen remarquable Seeværdigheder, uden et fortræffeligt veltruffen Skilderie med Christus paa Korset, indfattet i en stor ægteforgylt bred Ramme, malet med tydelige og kunstige Farver paa hver sit Eted, der meget pryder denne mørke og forfaldne gamle Altertavle, som det er sat paa, bekostet 1814. af den daværende Ejer af disse Her, Hr. Capitain, Grosserer Daniel Guldberg, i Kjøbenhavn, der tillige for at oplyse og giire denne Søe Kirke, forærede et prægtigt veltruffen Malerie, af Landets gode Konge og Dronning med begge Prinsesserne ved Siden af Dem, i fuld og kjendelig

Corpus, fæstet lige for Prædikestolen paa Bægen, der er seerwærdig og paaafalden for enhver Indtrædende i Kirken, ved hvilken smukke og kostbare Offert til Kirkens Trydelse, denne Dernes værdige Ejer og Herskab, Hr. Capitain, Grosserer Guldberg, med flere gode Indretninger har oprettet sig en fortjent Ære og Takkeminde af Dboerne.

En mærkelig Tildragelse hændte sig i Octbr. 1681, at Kong Christian den 5te med sin Dronning Charlotte Amalia, triste fra Holsteen og vilde seile fra Nyborg til Corsøer, men fik under Vejs i Beltet et saadant Uvejr og stærk Strøm, at Smakken drev dem ned under Aggersøe, hvor de landede og tog ind til Præstens, Aggershuus kaldet, som var et maabeligt Logement, men dog det bedste paa Landet; thi Bygningen og Værelserne samt Boeskasbet, var ikke bedre end hos en anden Bonde. Præsten var Hr. Mathias Hansen Lund, da 83 Aar gammel og ei endnu havde Capellan. Kongen lod sig saa vel bifalde ved denne gamle Præstes Ærlighed og simple Talemaader, at Kongen gav ham Frihed til at kalde sig en Capellan, da Kongen lovede at vilde give ham Succession paa Kaldet, hvorpaa Præsten kaldede sig til Capellan, Hr. Christen Sommer, som paa den Tid var Informator hos Peder Clemens Børn, som den Tid var Foged paa Nerne, og levede Præsten

Hr. Mathias, endda til 1693, og var 92 Aar gammel og havde levet i 7 Bispests Tid; som nu Capellanen succederede denne Hr. Mathias, der var Mag. Hans Lunds Søn i Magleboe, hvor han havde været Capellan i 16 Aar hos sin Fader, som nu døde, men befrier en Kjøbmands-Enke i Skjelsjør, som blev ved at handle og nære sig af Kjøbmandskab, og Præsten Hr. Mathias, tilbød sin Tjeneste, at prædike for hvem, der forlangte ham, og boede der i Skjelsjør i 18 Aar, saaledes til 1660, da han blev kaldet til Aggersøe og Dmøe, da han var 59 Aar gammel.

I Begyndelsen boede Præsten og Degnen paa Dmøe i en Bondegaard, som Hovedmanden paa Corsøer Slot, Mogens Gjøe, den Tid efter Kongelig Befaling, havde udviist at blive en Præstegaard, men den anden Præst Hr. Simon, fik Tilladelse at flytte fra Dmøe til Aggersøe, hvor han da fik Præstegaard sig udviist, imod at den Præstegaard paa Dmøe faldt tilbage, og skedte ungefær 1616, efter hvilken Tid Præst og Degn har boet paa Aggersøe.

Iblandt andre remarquable Ting, vil jeg kunns melde, at Aggersøe og Dmøe, er 2 af vore ældgamle Der i Beltet; thi Kong Erich af Norge, som holdt Marss Stiigs Partie, laae med sin Flaade 6 Uger under Aggersøe i Beltet 1287. Mærkelig er det og at paa disse Der findes al-

drig Rotter eller Muldvarper, men derimod et Slags Hamster, som Bønderne kalde Mose-Grise, der er liig Rotter, og har ingen Hale, men høje opstaaende Dren og 2 store Hugtænder i Munden, hvilke Dyr gjøre sig Magaziner og Huler i Jorden, hvor de om Sommeren samle sig Korn og andre Frugter til Føde, at de leve af om Vinteren.

Lillige findes ikke paa disse Der Røve, uden de om Vinteren skulde gjøre Excursioner over Isen til Aggersøe og de andre Der, som var den eneste Maade at lægge disse skadelige Hamster øde paa, men Bøerne tænke og sige, de heller vil have Hamsterne, end Røvene, der æde og tage deres Lam, Gjøes og Høns, og derfor skyde og bortjage Røvene, naar de over Isen gjør Besøg til dem.

Paa Aggersøe Mark findes adskillige Rubera, til hedenste Dffer: og Ringstæder.

Aggersøe Bye, som den eneste paa Landet, har 22 Gaarde, iberegnet Præstegaarden og Herregaarden, hvis sidste Jord er contribuabel og er samlet af 2 Bøndergaarde, her er 17 Huse med og 5 Huse uden Jord; en god Skole med god Jord findes her og. Et eneste Mensalhuus er tillagt Præstegaarden uden Jord.

Dmøe Bye, som den eneste paa Landet, har 20 Gaarde, hvoraf den ene er øde, har 10 Huse med ubetydelig Jord og et jordløs Huus.

Aggersøe Sogns Hartkorn er:

	96	3	1	1
Dmøe Sogns	73	4	3	=

i alt 170 Tdr.

Præstekaldet er ansat i Cancelliet for 179 Rtblr.

Høvelbaarne Hr. Major
Henrik von Castenschiold,
og
Hr. Justitsraad og Grosferer
Christian Frederik Fiedler.

Højtæredede Herrer
tilegnes
denne Antiquariske
og
Chronologiske Beskrivelse,
over
hver deres udmærkede
ældgamle Herregaarde
Borrebye og Basnæs.

Af
Deres
tjenstforbundne Tjener,
S. M. Beyer.
Egilesmagle Præstegaard,
d. 1ste Decbr. 1819.

Om Borrebye Hovedgaard.

Borrebyegaard, ligger i Maglebye Sogn, Vester Flakkeberg Herred, Sorø Amt, $\frac{1}{4}$ Mil fra Skjelskjør, hvor en Marsk Stiig anlagte der ved sig et Castel, kaldet Borgen, i det 13de Seculo, ungefær 1280, som Arild Hvitfeld beretter, hvilket Stæd han udsaae sig til Boepæl og Opholdsstæd, da han hidtil i Forening med de norske Flaade havde gjort adskillige Sætoge, og derved foruroliget især mange Sæ-Kjøbstæder ved Sjælland, Fyen, Folland &c., og havde ingen vis eller fast Landstæd at opholde sig paa, hvilket Castel Borgen, han udvalgte, som det var et meget højt Stæd, og kunde derfra sees mange Mile ud ad Havet til, som man paa de Liden kaldte Næs, som er en Landstrækning i Havet, i hvilken laae adskillige Stæder og Byer, som han med Magt underlagde og sig behærskede til hans Udsætning og Afbetjening i de Liden, og opkaldte dette Stæd

efter sig Stiigs Næs. Denne Rigets Marss Stiig, var en bekjendt drabelig og frygtelig Sæ-Helt i det 13de Seculo, og indjog alle Skræk og Frygt, hvor han kom frem med sin Plyndring og Udaad. Lykken fulgte ham med sin Forstand og Tapperhed: de Rudera, som endnu findes ved og paa hans anlagte Castel Borgen, ved Borrebye, udmærker ham som en klog og tapper Mand, efter de Tidens Historie, da han nedlagde Kong Erik Glipping, der foruroligere og overfaldt saa Mange, som og hans Søn Erik Menved, søgte at hævne. *)

Efterat denne Rigets Marss Stiig havde anlagt, ordnet og befæstet sit Castel Borgen, som han skal have ejet over 40 Aar, og vel behandlet og understøttet Stiigsnæs Beboere, fandt han som Sæ-Helt eller rettere Sæ-Rovere, først i det 14de Seculo, efter mange Sæ-Loge paa de danske Provinsers Kyster, sin Grav i Rorvig Kirke i Dds. Herred, hvor de Hviiders Baaben skal findes og være opsat, da han i en Søefejde fra Nordsøen blev jaget ind i Isfjorden og der overvundet. Hans Venner holdt hans Gravsted hem-

---

*) Arrild Hvitfelds Krønike pag 63, kaldet der Stiig Andersen Hviide, hvorfra den adelige Familie, de Hvider, skal have deres Stamme Oprindelse.

meligt saalænge som de kunde, da de hellere søgte ham som Søehelt at finde sin Grav i Havet, end paa Landjorden. *)

Dette Stiigs Castel, Borgen indeholdt denne efterstaaende Figur, i en aflang firkant af 2 store Grundbygninger i Øster og Vester, med 4 store Taarne og Spiit paa hver sin Ende, og med en stor Brandmuur ved Siden i Sønder og Nord, paa hvilken sidste, nemlig nordre Brandmuur, var Port, og derfra gik Vejen til Maglebye og Skjelskjør, hvilket for faae Aar siden endnu skal være seet Spor til i Borrebye Have.

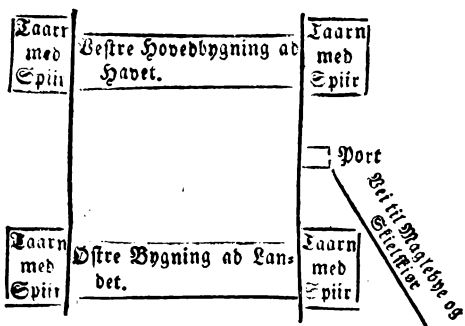
I Justitsraad Haitz Tid, da han ejede Borrebye, ungefær 1779, blev gravet paa dette Borgen, i Tanke, at finde nogle Skatte i Gevelbterne derunder, der rimeligviis endnu hviler og eksisterer der, men da disse Gevelbter laae saa dybt under dette Borgen, og ved at grave efter dem en Tid lang, og derpaa at anvende Bekostninger for at støde paa dem, standsede Gravningen, at man blev kjed af at grave længere efter de forventede Skatte, da man stødte paa nogle store forbrændte Egeplanker, hvor man da fandt nogle Jernstykker, Armatur og umaadelige store tilhugne Stene, som siden bleve bragte til Borrebye, og der brugte til Grund i Bygningen, som

---

*) cfr. Pontoppidans Atlas, 3die Tom. pag. 588.

den Dag i Dag er, sees og findes, hvorved man ikke opdagede andet, end denne Borgens situerede Grundvold, som den gamle værdige Gartner Lehr, der endnu lever, og i Justitsraad Faits Tid var med at grave, har fortalt og opgivet mig og derved opdaget Marsk Stiigs Capel, Borgen kaldet, i sin Grundvold, som en ikke ubetydelig Oldsag, som hermed vises.

Marsk Stiigs Castel, Borgen kaldet, i sin Grundrids.

Imidlertid blev dette hans Castel, Borgen, med alt underliggende Gods paa Stiigsnæs, indtaget af Andre, og formodentlig Castellet afbrændt, som bevises af de i Grunden siden fundne forbrændte store og tykke Egeplanker, og rimeligviis fleet af de paa den Tid i Egnen herskende Sves

Røvere, Was, Boe eller andre, hvis første Besiddere til Stignæs og Borrebye, efter ham skal have været

1443 Andreas Jensen,

1460 Morten Skinkel,

1494 Jes Mertenzen,

1530 Ridder Johan Urne, hvorefter Kong Christian d. 3die forlenede ham denne Ejendom, da

1547 Jøer Krabbe kjøbte den, og igjen solgte samme

1556 til Cansler Johan Friis, der opførte denne store og stærke Bygning, som han lod forflytte fra Capellet, Borgen og opbygge paa den derved tæt liggende Bondebye, kaldet Borrebye, der bestod af 6 Gaarde og endeel Huse, som han lod nedbryde, hvorpaa nu den anseelige Bygning og Gaard, Borrebye staaer. Han lod nu indhegne Markkerne, indgrave Enghaven, alt med Steengjærder, som endnu sees, og satte Borrebye i den Stand, at den blev ikke allene en af de anseeligste Gaarde i Bygning, men endog en af de største og bedste Uvlskaarde i Landet, at den siden altid blev holdet for, at den Gaard stod i Paraleel med Antvorskov

i Slagelse Herred og Gjørsløf i Stevns Herred, baade i Henseende til Udsædens Størrelse og Jordens ypperlige Bessaffenhed og Bonitet, som de 3 navnkundigste Gaarde den Gang i dette Seculo, i Landet.

Stene og Bygnings = Materialier som ikke var tilstrækkelig fra Castellet Borgen til at udvide og opbygge denne prægtige store Bygning med, nu paa sit Stæb, fik Cansler Friis derefter fra det paa Mariæ Kirkegaard staaende Carmeliter = Kloster ved Skielshør, som nu i denne Periode forgik, da de catholske Munkke fik Ordre fra Paven at forlade det, og derpaa solgte det, som de selv havde opbyggt for godt Kjøb, da Catholismen nu ophørte i Landet.

I Henseende til Bygningen, da var al den gamle Bygning, Borgegaard og Ladegaard, trofast gammel Grundmuur, alt med store hugne Steen til Fundament, blandt hvilke der er nogle af anseelig Længde og Størrelse.

Det store høje Huus for sig selv med steensatte Grave omkring, hvor Stedets Herkskab nu residerer, er efter Bygningsregler paa de Liber, et Mestersykke, og fortjener indvendig i Henseende til Smag, Orden, Bequemmelighed og mange smukke og rummelige Værelser i alle 3 Etager, en erdentlig og nøiagtig Beskrivelse.

Paa den Søndre Side deraf, var 2de Rund-
 deler eller grundmurede Kubler paa hver sin Ende
 af Huset, som gik lige ud til den steensatte Grav.
 Den første Runddeel, hvor nu Trappen eller Op-
 gangen er til Bærelserne; thi forhen var Trappen
 og Opgangen dertil ligesom Broen. I hver af
 disse Runddele, var et Cabinet for sig selv, af
 hvilke det første paa venstre Haand, var et Archiv
 eller Brevkammer, hvor der stod 3 store Tern-
 kister, enhver af dem var over 3 Alen lang, 5
 a 6 Qvarteer bred og ligesaa høj, de vare næ-
 sten fulde af Brevkaber og Manuscripter, baade
 particulaire og om Rigets Affairer; nogle skreven
 egenhændig af Christiani 4ti selve Haand, til
 Rigets Admiral Claus Daas, i Søeslaget med de
 Hamborger, hvorledes Ordenen til Bataillen for
 Skibene skulde gaae for sig; hvilke der skulde attas-
 quere, og hvilke der skulde udsætte. — Et Brev
 om Prindsen, der skulde gaae til Holland med et
 Skib; samt at Kongen havde slyet ham 1000
 Rdlr. Species med sig. Et Brev om et Kyraff,
 som Kongen havde leveret en Officieer Penge til,
 men blev ikke anskaffet, med mange flere antique,
 curieuse og læseværdige Breve, hvilke ere læste i
 Baldemar Daas Tid, og siden fortalte af Ge-
 heimeraad Bierregaard, men i hans Barndoms
 Tid, da han ikke saa vel skønnede paa slige vig-
 tige og nyttige Papirers Værd, som han siden

beklagede, han ikke havde Forstand paa at bevare og overholde; thi Røglen sad altid i dette Brevkammers Dør, hvor intet var uden disse Jernkister med Papirer, hvorfor enhver som behøvede noget Papiir, enten til at svøbe i, eller til Maculatur, betjente sig deraf og havde Udgang til, uden Noget taledes derimod, hvorfor og Ridefogden Peder Rosenmejer, lod Kisterne flaae i Stykker og forbrugte Jernet, der var saa tyk, som Stang-Jern, at nogle sagde: han lod deraf gjøre Hestebeslag, og efter gamle Folks Sagn, skal disse Jernkister være sat derind, førend Murens blev opført; thi Døren var kun liden og lav, ikkun 1 Alen bred.

Udi dette samme Brevkammer hængte en Klokke, og ungefær under Hvelvingen, en 7 a 8 Tommer i Diameter, og som man ikke veed til hvad Brug, men efter Tradition skal Christian Friis i sin Døds Sygdom, have sagt til sin Fruen Mætte Hardenberg, at naar hun hørte denne Klokke flaae eller lyde i Brevkammeret, maatte hun være bereed paa, at følge efter ham ved Døden. Hvad skeer: faae Aar derefter da Fruen sad i Stuen og spillede Kort med nogle Fruer og Damer, lyder Klokken i Brevkammeret, derpaa lagger hun Kortet fra sig, sigende: nu er min Død nær, og i det samme sprang hendes Næse op at bløde saa stærkt, at det fusede ud paa Worde og

Stole, og Gulvet blev rød af bare Blod, og det blev hendes Død, og Blodet til en Admindelse fjændtes i mange Aar saa stærkt, at det ikke vilde lade sig afsikke, hvor tidt det blev aftøet; som Udskillige skal have seet og fortalt.

I Borgegaarden var og lige over for det store Huus, en Længde, 2 Lofthøje, deroven paa en stor Sal med 12 Bjelker, paa hvilke enhver efter sin Maade var udskaaet i Billedhuggerværk, Grunden rød, og alle Tegne og Billeder stærkt forgyldt.

I Enden af denne Længde var et højt Taarn stekantet med et anseeligt kaabertagt Spiir paa. Cansler Johan Friis, lagde Grunden til det, som Borrebye nu er og har indvendig og udvendig, og var en lærd, goddædig og riig Herre, da han anvendte paa Borrebyes Dpreisning og Forbedring 80,000 Rdlr., som var meget, og en stor Capital i de Tider. *)

Paa Baaningshuset er udhugget Cansler Johan Frises Navn og Baaben, hvorpaa staaer:

Qvi tenet a prisciis Majoribus
Hesfelager Idem.

II *

---

*) cfr. Windingii Acad. Hafn. pag. 24.

Et Borrebye construxeret ista

Johan Friis *)

Anno M.D.LVI.

*) Denne Cankler Johan Friis, var Herre til Hesselager i Fyen, Hagested og Borrebye i Sjælland, og skal have sagt: Hesselager byggede jeg som Ungkarl, Hagested som Mand, men Borrebye som en erfaren Mand. Han var Danmarks Rigets Raad, fød d. 20de Febr. 1494, døde uden Lisarvinger d. 5te Decbr. 1570 i sit Alders 77 Aar, og begravet i Frue Kirke i Kjøbenhavn. Denne Johan Friis, nedstammer fra den højadelige gamle frisiske Familie fra omtrent 1300, der er bekjendt i Historien, hvis første Stammefader var Oluf Friis til Lundbekgaard 1270, hans Son var Jens Friis, som var Fader til denne Cankler Johan Friis, der ikke allene var af gammel dansk adelig Byrd, men endø og en lærd Herre, velstuderet og velberejst. I hans Ungdom lagde han Grunden til sine Studeringer i Odense og Aarhus Skoler, og sit Magistergraden i Gøln over den Disputats: de virtute heroica i de catholske Tider 1515.

Rejste derpaa til Rom og derefter til Wittenberg, hvor han Converserede de 2de store Mænd, Luther og Melancton; da han siden kom hjem, blev han i Kong Frederik d. 1stes Tid Vicecankler, og Aar 1533 sendt til Kong Christian d. 3die, for at overlevere ham paa Rigets Raads Vegne den Kongelige Krone, da Kong Frederik d. 1ste var død og ved samme Tid og Leilighed, gjorde Kongen ham til

Inde i Borgegaarden over Porten staae 1606
og paa samme Portlængde over Porten til Lade-
gaarden staaer:

C. F. de Frisers Waaben M. H. B.
1607.

virkelig Cansler; han blev og i sin Tid brugt
til adskillige Ambassader og i mange vigtige
Forretninger i Staten. — Blev Kjøbenhavns
Universitets første Patron efter Reformatio-
nen 1539, og desuden nævnes af sin Lærdom
i Christian d. 3dies Kirke-Ordinants 1519.
I den Kjøbenhavnste Reces 1551, trykt i
Malmøe. I den Dronningborgste Reces 1551.
I den Callundborgste Reces 1558, samt i
Frederik d. 2dens Haandfæstning 1562 *) —
Og var den brave Cansler, Johan Friis,
ikke allene en lærd og videnskabelig Mand,
men en riig og goddædig Mand, at da For-
synet ikke havde forundt ham Børn eller Livs-
Arvinger, saa bestemte han mange Legater og
Donationer til adskillige Stæder, ad pios
Usus, og saaledes som Universitets første Pa-
tron efter Reformationen, legeret en anseelig
Capital til fattige Studerendes Understøttelse
ved Academiet i Kjøbenhavn; kaldet de Fri-
fers Stipendium: og da jeg Provst
Beyer selv ved mit Ophold i Kjøbenhavn ved
Academiet, har profiteret af dette de Friisers
Stipendium, og i 3 Aar oppebaaret det, som
jeg i min Ungdom ved at frequentere Roes-
kilde latinste Skole, blev indskrevet til af

*) See herom Arrild Hvitfeldt pag. 1486, 1487,
1498, 1521 og 1554.

Paa Længden ud ad Haven til staaer:

1605

og paa Lade-Længden staaer følgende:

AL MIN TRÖST, HAAB OG TILLID
SETTER IEG TIL HERREN I ALHNTID

1592.

Bed bemeldte Johan Frises Død 1670
uden Livs Arvinger, blev nu denne
store og prægtige Ejendom Borrebye,
overladt

1570 til sin Brodersøn Christian Friis, gift
med Mætte Hardenberg, som tilforn
er ommeldt, der han bortdøde fra,

Directrice for de Frisers Stipendio, Højædle
og Velbaarne Fruken Friis, Abbedisse i Roes-
kilde adelige Kloster, og af Hr. Professor
Munthe, som Ephorus for dette Stipendium
ved Academiet udseet til at nyde det i 3 Aar,
og mindes jeg ret, fik i disse 3 Aar 17 Mk.
i Kroner maanedlig, som nu er over 60 Aar
fiden; saa glæder det mig, at jeg ved at
skrive om denne store og gode Mand, Sangler
Johan Friis, kan hellige og velsigne hans
Minde, af hvis Gøddædighed, jeg saavel som
flere Studerende ved Academiet har profiteret
og nydt Godt af, og ønsker Held og Velsig-
nelse over alle hans gode og minde-spær-
dige Stiftelser, Bygninger og Indretninger i
Livet.

hvis Enkefrue beholdt Gaarden til sin Død

da Gaarden blev solgt til Admiral Claus Daae, som meget forbedrede den af Cankler Johan Friis anlagte Jordbroe til Stiigsnæs, og fik derved den skjonne og fiskerige Sø Borrebye. 1589

Denne Claus Daae, efterat have ejet og guberneret Borrebye en 30 Aar, stipuleerte nu med sin Hustrue Ingeborg Pasbjerg en Capital 500, med Renten deraf til 15 Almisfelemmers Underholdning i et Hospital i Maglebye, som de havde ladet bygge af Grundmuur, og derpaa Kongl. confirmeret Fundats 1624.

Denne Claus Daae var tillige Herre til Ravnstrup, og Befalingsmand over Drachholms Amt, bøde og efterlod sig 2de Sønner, Christian Daae og Valdemar Daae, der modtog nu Borrebye til Ejendom og Bestyrelse, men da de efter deres Faders Død ikke kunde blive enige om, hvem der skulle beholde Borrebye eller have den, saa deelte de Markerne og Bønderne, saa at hver af dem vidste, hvad sit var. 1620

Bygningen bealte de saaledes, at hvem af dem, som fik det store Huus, skulde ikke have videre af Bygningen, men bygge sig selv en La-
begaard, og den anden besidde alt den øvrige
Deel, baade Borgegaarden og Labegaard, hvor-
paa Waldemar Daae fik det store Huus, og byg-
gede sig selv en Labegaard paa den anden Side
af Graven, muret mellem Stolperne, men da
Waldemar Daae var blevet forarmet, og Justits-
raad Povet Nielsen Rosenpalm, Fader til Admi-
ral Rosenpalm, byggede Brorup i St. Michels
Eogn ved Slagelse, af en Bondebye til en Her-
regaard, kjøbte han denne Ladelængde af Walde-
mar Daae, og flyttede den til Brorup. Christian
Daae, fik da den anden paa Borgegaarden med
Labegaarden, men som Taaernet med Spiret var
deriblandt, fortrød siden Waldemar Daae derpaa,
at Christian Daae, havde den Anseelse med Taa-
rn og Spire, som ikke var paa det store Huus,
hvorfor Christian Daae, var engang nogle Uger
borte i Fyen eller Jylland, lader Waldemar Daae
med sine Folk og Bønder, nedtage Spiret og af-
bryde Taaernet til Grunden, og det blev derved.

Waldemar Daae, var ellers kun liden af
Væxt og Statur, men stor Hjertet, blev formes-
delt sin Alchymie, da han laborerede derpaa i
mange Aar saaledes, at han levede paa det sidste
med sine 3de Pigebørn, Ibe, Johanne og Anna

Dorothea, ret kummerlig paa Borrebye, at han om Vinteren laae ved Cengen hele Uger, ikke af Sygdom, men af Mangel at faae sin Ildbrand bragt til Gaarden, og blot for at holde sin chymiske Flaske i tempereret Varme.

En Tid, som han nu meente sig paa det nærmeste at blive den store Alchymist eller Guldmager, efter de rette Kjændetegn han syntes at have observeret, og han med stor Glæde besaae sit Glas og vendte det i Hænderne, faldt det fra ham paa Gulvet og sloges i Stykker, og han mistede derved sit store Haab, samlede dog sin Materie op i et frisk Glas igjen og begyndte sit Arbejde paa nye, hvilket altid blev forgjeves. Der sagdes om ham, at han paa Gulbmagerie eller chymisk Daarlighed, havde distilleret og tilfadt mange Summer Penge.

Denne Baldemar Daae, som uagtet han af Statsraad Dve Kamel, som ejede Basnæs, der havde tilkjøbt et Gjelbs-Brev paa Borrebye, udstædt af Baldemar Daae, til en Adelsmand i Holsteen, og derefter gjorde Indsøsel i Borrebye, tilbød ham at blive hos ham som Ven og Broder sin Livstid, men Baldemar var endnu saa storhjertet, at han ikke vilde, men gik til Fods fra Borrebye med sin Kjep i Haanden og sit alchymiske Glas i Barmen, til Smidstrup, hvor han havde lejet sig Huus for 10 Mark aarlig,

hvilket han beboede udi den Sommer og flyttede siden over til Jylland, hvor man sagde han døde i Viborg.

Baldemar Daas Børn vare Gregers Daae, en renomeret, fjon og mandhaftig General eller Krigsmand i Jylland.

Ide Daae, den ældste Datter 80 Aar gammel, som aldrig var gift og døde i Jylland 1743, hun drak aldrig M eller Wiin, men enten sød Mælk eller Vand, 1714 var hun endnu i Jylland og besøgte sine gamle Bekjendtere.

Johanne Daae fik Johannes Trelund, en raff Karl, fød i Kallundborg, hvis Søn Capitain Trelund, der levede 1744 og havde til ægte Laurentia, Frue Lisbeth Winds Datter, som boede paa Gjerdrup.

Anna Dorthe Daae, den 3die, blev gift med en Winterfelbt i Sjen, og døde 1740.

Denne Baldemar Daae var egentlig den, som for Alvor lagde Haand paa Skoven til Borrebye, og var nu Ursag til, at den bedste Skov blev borte deraf, da der udi Gjedehaugen og Egeskoven var hyppelig Egeskov, foruden ellers overalt paa Stignæs; thi han lod bygge deraf et Orlogskib paa 3 Fordek, hvilket, da det var færdigt og han tænkte at faae det solgt og vel betalt af Kong Frederik d. 3die, og Kongen derfor sendte en Admiral ud til at besee Skibet,

havde Balhemar Daae et Par skjøne sorte Heste paa sin Stald, som Admiralen meget roste, men som Daae ikke vilde forstaae, hvad det betydede, kjøbte Majestæten ikke heller Skibet; thi Admiralen refererede, at Skibsbyggeren havde forset sig, og at det ikke sejlede godt, og huggede foran, og derved blev det til ingen Fordeel for Daae, da Skibet siden blev spøleret og til ingen Nytte.

Da nu disse Daaer ikke kunde bestaae sig ved Borrebye, i det de belede med hverandre og skildte sig fra hinanden, at de forværrede deres Tilstand ved Gjæld paa hver deres Ejendom, faldt den i Etatsraad Dve Kamels Hænder, ved det af disse Daaer udstædte Gjælds = Brev paa Borrebye, som Dve Kamel kjøbte af en holsteensk Adelsmand; bemeldte Dve Kamel, som 1681 nu ejede baade Basnæs og Borrebye, fik nu Endeel at bestille med Borrebye, som var Endeel forfalden og derved ofte rejste fra Basnæs til Borrebye, for at eftersee Reparationer, Haandværksfolk, Gaardens Drift ic.; hvor der fortælles denne besynderlige

og som vil paaftaaes, sandfærdige Til-
dragelse: at da Dve Kamel med sin
Laqvai Peder Rosenmejer en Dag var
paa Borrebye, og havde ladet sig give
Mad og spiste, kom en stor sort
Hund ind af Døren, gaaer hen til
Bordet, hvor han sad allene, og staaer
vift og stirrende at see paa Dve Ka-
mel, som derover blev altereret, da
Hundens Dine syntes at være saa
store som Brikker, og funkede; endes-
lig gaaer Hunden fra ham og søgte
ind i foromnævnte Brevkammer. I det
samme kommer Laqvaien Peder Rosen-
mejer ind, som Dve Kamel lod strax
gaae i Brevkammeret og jage Hunden
ud, som der var gaaet ind, men Peder
Rosenmejer saae og fandt ingen Hund.
Vist er det Dve Kamel døde kort derefter,
enten det var af Alteration eller andre
Forestillinger, veed man ikke, men at
derom skete mange særegne Raiso-
ment, er vist. Dve Kamel som solgte
Basnæs til Admiral Bielke, døde paa
1707 Borrebye da hans Frue Mætte Rosen-
frans, antog sig Gaarden Borrebye til
Bestyrelse og henlagte en Capital af
1668 Rdlr., som Borrebye med 5 pro

Gento skal forrente til 15 fattige Lemmers Dphold og Skolens og Skoleholders Lønning og Bedligeholdelse. *)

Enkefrue Mette Rosenkrans døde, hvorved hendes Datter Frøken Else Ramel fik Borrebye i Besiddelse, som hun bestyrede og beboede til da Gaarden blev solgt til Hr. Conferenceraad Christian Bierregaard, der ikke allene lod Gaarden reparere, som var endeel forfalden ind- og udvendig, forandrede og indrettede Værelserne oven og neden paa det store Huus til Bequemmelighed og Siirlighed, men endog tilbyggede den Længde igjen, som fattedes i Borgegaarden, samt oprejste en Længde midt i Ladegaarden af Egetømmer og Muur, til at rumme Dvæg og Korn udi, saasom Kornet altid før en stor Deel maatte sættes i Stak, af Mangel paa Rum, han lod og Haven udvide til stor Anseelse og Nytte: ved

---

*) Hr. Conferenceraad Bierregaard lod 1732 en Protocol indrette, hvori Foundationerne og Obligationerne paa 1668 Rdlr. er indførte, og hvorledes med samme videre skal forholdes. See Hofmans Fundats 2 Tome pag. 8.

hvilke Forbedringer Gaarden meget til-
tog i Indtræder og Herligheder, og for
at forøge dette Herresæde sin Glæds,
lod istandsætte et paa Gaarden længe
værende øde Capel, som han bekostede
og indrettede 1754 med Orgei, og alt
en Kirke og smuk Capel tilhørende til
Gudstjenestens Udførelse der, som
Præsten i Maglebye forretter, naar
forlanges og efter Kongl. Bevilling af
19de Nov. 1756, dertil er bestemt. *)

1771 Ved Hr. Conferenceraad Bierregaards
dødelige Afgang blev Hr. Scheimeraad
Bierregaard

Ejere af Borrebye, siden Amtmand
over Corsøer og Andersøev Amter,
som han med sin Familie bebøede til
sin Død

da den tilfaldt hans Søn Kammerherre
Bierregaard, som igjen folgte den
1776 til Justitsraad Sait, der ejede Borre-
bye, til han igjen afhentede den

---

*) til Borrebye ligger aparte Maglebye Eogns
Kirke med jus patronatus, hvorefter tillige Kon-
ge-Tienden er tillagt og deelt imellem Herkabet
og Præsten, efter Kongl. Bevilling af Kong
Christian d. 3die og hører til Borrebye 3 un-
derliggende Skoler, Smidstrup, Maglebye og
Stiingsnæs Skoler.

til Hr. General Eastenschiold, som 1784
 ejede og beboede den til sin Død
 i hvilken Tid han gjorde mange nyt- 1816
 tige og gode Indretninger ved Have,
 Gaard og Gods.

1) Haven vedligeholdt han ikke allene
 i sin Nytte til Deconomie og Huus-
 holdning, med de mange fine og kost-
 bare Frugttræer, samt i sin Prydelse
 med de mange smukke Qvarterer og
 Anlæg, men endog udvidede og for-
 bedrede Haven, at det som var paa-
 grændsende Morads og sumpig og næ-
 sten en ufremkommelig Plain ud ad det
 gamle Borgen, lod han opfylde og be-
 plante med mange Slags Træer og
 Bærter og anlægge Gange, at det kun-
 de passeres, at denne sumpige Plain
 ved sin gamle værdige Gartner Lehr,
 blev tilgængelige og midt i denne Mo-
 rads en Forhøjning, foranstaltet og
 prydet med et stekantet seeværdigt Mo-
 nument af Steen, paa hvis Sideplad-
 der læses adskillige estertænksumme og
 lærerige Deseins af de gamle Græker
 og Philosopher, og oven paa Monu-
 mentet ligger en hviid Steen, udhug-
 get og dannet som en opkastet Bog,

hvori er indgravet med sorte Biffer: D! Rigdoms Døb! hvilket alt med disse skjønne og grønne med Træer paa begge Sider beplantede Spadseregange, ved at forekomme og paatræffe dette smukke Monument paa sin Forhøjning, kan ikke andet end være paafaldende, tankesfuld og interessant.

Fra dette smukke og underholdende Sted, gaar man atter gjennem et sumpigt Sted, nu opfyldt og planeret, og med Træer i frodig Bort beplantet til en jevn og fornøielig Promenade, hvori er opsat en treformig hvid Steensjette eller Pyramide med Inscriptioner paa Siderne, hvorefter man da bestiger den gamle Marsk Stiigs Borgen, der Hr. Generalen af Ugtelse for Tidtidens Mindesmærker, paa sine sidste Dage optog til Indhegning, og smuk Anlæg med Blomster Prøvelser og Spadseregange, der før var et raat, stenet, udyrket og skummelt Sted, men nu er behagelig og magelig at bestige, til at gjøre sine Reflexioner over dette Marsk Stiigs gamle Castel og Borgen, som toner langt ud over Havet fra mange Sider, indtager Diet, beundres af Mange og giver Anledning til at kaste et sølsomt Blik til dette mærkværdige Sted fra Tidtidens Dage.

Hvortil kommer en til Haven paagrændsende Eng, som jeg over for 30 Aar siden har seet,

som et vilde Hav fra Jordbroen af til Haven, som Hr. Generalen med stor Omhyggelighed og Bekostning, deels lod udgrave ad Havet til, deels sine Stæder opfylde, at det nu er ganske tør, at man der kan gaae og kjøre, og nu fra denne Eng hjemhøstes til Gaarden aarlig over 50 Læs Høe, og er blevet til en stor og rummelig Græs-bund for Creature.

2) Gaardens tilliggende Hartkorn 108 Ldr. 6 Skp. 2 Fdk., Areal over 800 Ldr. Land, geometrisk Maal, lod han ved denne Ejendoms Tiltrædelse i Aarene 1784 og 1785, opmaale, indhegne og inddele i 14 Marker og en Hjælpe-mark, foruden paa 50 Ldr. Land, hver Marks Udsæd indeholder 50 Ldr. og almindelig saaes Hvede 50 a 60 Ldr., Rug 100 Ldr., Bys 150 Ldr., Havre og Kærter 100 Ldr., som drives uden Hovetie med egne Heste.

Til Gaarden kan holdes over 200 Dvæghøveder foruden Heste, Saar og Sviin.

Midt i Gaarden stod et gammelt Mejeriehuus og Bolig af Bindingsværk, opbyggt af Conferenceraad Bierregaard, lod han nebrive for at forbedre Gaarden i Syn og Rummelighed og forflyttede det uden for Gaarden, hvor nu staaer en smuk grundmuret stor 4 længdet Mejeriegaard og Bolig med Have.

Gaardens 3de Tilgange og Kjørevei er paa begge Sider prydet og beplantet med store og flyggesfulde Træer.

3) Godset, som bestaaer af 529 Ldr. 3 Skp. 3 Fdk. 2 $\frac{1}{2}$ Alb. Hartkorn lod han ved sin Ankomst til Gaarden udfiske og opmaale, udflyttede og opbygte enkelte Gaarde, som fik deres Jordlod efter Gaardens Matricul, der meget forbedrede Bondens Kaar, men især dette, at han for en Snees Aar siden og derover gjorde Bønderne Hovetie frie mod en vis aarlig Pengesum og nogle visse Lodder i Hovmarken at gjøde og høste, der meget ophjalp Borrebye Bønder, at Hr. Generalen derfor ogsaa har efterladt sig hos dem en Ære og Takkeminde.

4) Skoven, Dyrehaugen kaldet, paa 70 Ldr. Land, lod han indhegne fra Naagrændsende, og hævede den saaledes, at dens Underkov kan afgive af sit Slags fornøden Brændsel og Gjærnel, saavel for Gaarden og Godset, som for flere af Omegnens Beboere, som deraf til Gjærnel meddeles uden Betaling.

Denne ypperlige Ejendom i Landet, er ved Hr. Generalens Død 1816 falden i hans værdige Søn, Hr. Major Henrich von Castenschjolds Haand, der vist ikke mindre vil vedligeholde, haandthæve og dyrke dette gode Sted i sit nyttige Anlæg og fordeelagtige Tilstand, til Sin og Fleres

Gavn og Fornøielse, der han har viist i at anlægge den tæt ved Skielfløt, forømmeldte beliggende Skov, Dyrehaugen kaldet, og Borrebye tilhørende, med smukke Spadseregange og Promenader, støvende lige til Stranden, paa adskillige Steder, og desforuden indrettet og bekostet adskillige Lysthuse med Borde og Bænke til Bequemmelighed og Forlystelse for Skielfløt Byes Indvaanere, som dertil har frie Udgang, ligesom og opoffret en stor og behagelig grøn Plain til Byens Skydeselskabs Øvelse og Forlystelse, hvorfor og disse med Erkjendtlighed ærer og takker ham. Højbemeldte Hr. Majorens værdige Frue Moder, Enkefrue Generalinde Castenschiold, fød Behagen, lever og boer nu med sin Frue Søster, Enkefrue von Holstein paa det store Huus paa Borrebye hos sin Hr. Søn, og ønsker enhver, denne Castenschiolds høje og værdige Familie, længe leve og liide vel!

Basnæs Hovedgaard

ligger i Tierebye Sogn, Vester Flakkeberg Herred, Sorø Amt, 1 Miil fra Skielfløt, $2\frac{1}{2}$ Miil fra Slagelse og 3 Mile fra Korsør. Har sit Navn af Bas, en Søekriger eller rettere Søersøer, der efter de Tidens Tænkemaade, satte sin Ære og Bedrifter i at bekrige og plyndre paa Land og Vand, som sin Naboer Markstiiig paa Stigsnæs.

Ugerdyrkning, Handel og Haandværk, var i Oldtidens Dage ikke saa synderlig bekjendt, som Næringsveje. De fleste Stæder vare ubeboet og ubefolket paa Jordkloden; Menneffene selv, som frie Bæfener, vidste ikke hvad de skulde staae an paa eller foretage sig til Ophold og Boepæl. uden der ved Lejlighed efter Forsynets Bink aabnede sig for dem, her og der noget, og de ved Overlæg, da valgte visse Stæder at boe paa, og visse Ting at beskæftige sig med.

Landstæderne var for det meste øde og med Skov begroet, uden hvor En hist og her havde nedfaldt sig. Søestæderne vare mere oplivende og med mere Folkeformering og frequence stemt til at befæste og boesætte sig der, og derfor Søestæderne mere søgte end Landstæderne.

Bas, var en rask, vittig og driftig Søekrieger, fandt denne Landstrækning ad Havet beqvem og fikket til at lægge an paa, at boe og opholde sig der, stiftede nu en Colonie, udbredte sin Familie, og udførte sin Bestemmelse deri, at vilde ved Søe-Bedrifter bevare sit Navn, og opholde sin Familie, og derfor valgte denne Landstrækning ved Havet til Bopæl og Opholdssted, som man i de Tider kaldte Næs, og deraf Stædet efter ham, kaldet allerførst Basis Næs. Af denne Bas, var en udmærket, snild og ferm Mand i de første hedenske Tider viser hans An-

læg og Conduite i at stifte Stæder, anlægge Fæstninger og udvide sin Magt for at sikke sig og Sine efter Beliggenheden, og efter de Tidens Tænkemaade, i disse hedenske Tider forsømte ikke heller at erkjende et højere Væsen, men lod indrette en ordentlig og offentlig Gudsdyrkelse, og hertil bestemte visse Personer, som de kaldte Præster, og besørge de visse Stæder opreiste af Steen-Altene og Dfferstæder, til at forrette Gudsdyrkelse paa, til desmere og bedre at forene og sammenbinde sig den Ene med den Anden, og derfor finde vi en Forhøjning ved Basnæs, omgivet med Vand og Grøfter, der skal være Ruderer til et anlagt Castel, kaldet Rovborg, hvor det erobrede Bytte og Rov blev bevaret, og der tæt ved et endnu stor og seeværdig Steen-Altar med en stor flad Steen, hvilende paa 4 andre Stene, med en Hulhed under, hvor Blodet af Dffer-Creaturet er nedløbet i, under dets Dp-offrelse, hvorhos tæt ved endnu findes en anden liggende Jordhøj, som var deres Tingsted, omsadt med store Stene, hvorpaa de saakaldte Stoklemænd med deres Stok i Haanden under deres Tingfærd, den Dag i Dag er, endnu sees uden for Byen Lygstofte, hvor deres Dfferpræst Lygge boede, hvorefter Byen har sit Navn. Paa denne Plain og Egn befæstede sig nu denne Vas, som Historien ikke giver Anledning til at vide, naar?

eller hvorlænge det er siden, men giver grundet Formodning til at have været fra de ældste Tider i Hedenkabet i Sjælland, vist fra eller for 3die eller 4de Seculo.

Dette Stæd Basnæs bestemte nu denne Søe-Kriger Bas, som var øde, udyrket, ubefolket, begroet med tyk og tør Skov, til sin Boepæl og Opholdsstæd, da han ansaae det beqvemmest for sig, som Søemand og Søekriger, uden at foruroliges af Andre her at befæste sig ved Havet og at fikke sig og Descendenter, som i Tiden har udvidet, bebygget og befolket det, og især i det 10de og 14de Seculo, skal have optaget sig, og hvorfra menes de saakaldte Basfers Familier, have deres Herkomst og Opindelse, som siden de Bilder skal have vedkjendt sig og arvet.

Saavidt vides af historiske Data, skal derefter i senere Tider været Basnæs første Besiddere

1530 have været en Gilert Krause *) gift

---

*) hvis Liig med latinske Inscriptioner med gamle Munkebogstaver og ulæselige Abreviationer findes paa en Liigsteen paa Kirkegulvet i Niereby Kirke.

med Frue Hildeberg Wilde, som Kong Frederik d. 2den *) besøgte paa sin Reise fra den ditmarske Krig og paa Basnæs opholdt sig med sin Armee, og kamperede i Telter ved en Søe, som derefter den Dag i Dag er, kaldes den ditmarske Søe efter de ditmarske Tropper, hvilken Søe ligger i den saakaldte Gallemark ved Basnæs. 1559

Disse Forældre efterlod sig en Søn Hans Krause, gift siden med Kirsten Hans Holks Datter til Baritskov, som modtog Gaarden af liden Omfang med et fattig Bøndergods, og derfor havde mange Restancer paa sig til Kongen Christian d. 4de, som derfor blev Godset overdraget, indtil han overlod og skjænkede det til Axel Arenfeldt, som hos højbemelte Konge, var Generalkrigscommisair i den tydske Krig ved Königs-luther. 1600

Dette Basnæs var fordum kun en liden og maadelig Gaard i Jord og

---

*) Christian d. 3dies Søn og Successor i Regjeringen, der tvang de Ditmarske til Lydighed og lod sig siden i Kjøbenhavn krone af Biskop N. Palladius 1500.

Gods, men blev meget forbedret og udsideret under Axel Arensfeldt; thi deels tog han et stort Stykke Jord fra Vidstjolle Bye og lagde til Basnæs Mark og gav dem ikke dertil andet, end den Strimmel fra Rende Bækken og til Gjerdet mod Vidstjolle, hvorover Bønderne blev misfornøjet og knurrede mod Arensfeldt derfor, hvorfor og dette Land, den Dag i Dag er, kaldes Knurrevang; deels laae en liden Bye ved Basnæs, Brangstrup paa 8 Gaarde, som Axel Arensfeldt gandske lod afbryde og Jorden lægge til Basnæs, hvorpaa han foretog sig at bygge Borgegaarden med 3 Etager, af stærk Grundmuur med et højt Taarn og taaberbelagt Spiir, samt ved Enden af samme Basnæs Gaard

1633 lod indrette et smukt Capel til Gudstjenestens Afholdelse.

Køftet over den store Fruerflue blev alt forfærbiget og givet med prægtigt Billedhuggerværk i Axel Arensfeldts og Frues Tid, Maria Ulfeldt, som var Corfys Ulfelds Søster, med deres Slægters og Svogers Vaaben, prægtigt malet med fine Farver og paa fine Steder imellem forgyldt.

Basnæs blev nu under bispe Ejeres Tid en
suffisant grundmuret Gaard med smukke bekvemme
Værelser. Hovedbygningen, en heel stor Længde,
3 Etager høi, over hvis Dør stod:

J. H. S.

Hr. Axel Arenfeldt til Basnæs, Ridder, med
sin kjære Frue, Ærlig og Velbyrdige

Frue Maria Ulfeldt,

bygget dette Huus til Guds Ære
pia Integritate constans.

Paa den anden søndre Side ud ad til Haven
stod Anno 1633.

Gloria Deo triuno,

foruden mange andre Slags Navne med Jerns
ankere i Træk, og

over Borregaards Porten staaer:

Ørnen bygger paa Højen Halv

Avindsygg ligger i dyben Dal. *)

Denne bekostelige store og høje Taarnbygning
havde Fundament af 4 store hugne Kampesteene,
og var et Signal og Mærke for Søfarende, at
sejle efter, oven paa var indrettet Værelser til
Bægteren, som der boede, ovenpaa et konstige

*) Oprindelsen til disse Stropher skal have været en mellem disse Herstaber paa Basnæs og Borrebye da herskende Animosite, at den ene ikke vilde gibe efter for den anden i Bygning, Stand, Forhold og Omgang med hinanden.

Gerngallerie, øverst i Toppen paa Spiiret en oval Kuppel med Aabninger, hvorpaa stod en smuk Fløj; Vindeltrappen som var af hugne Steen, gik op i samme Taarn til øverste Etage, indtil Vægtergangen, saa kunstig og mesterlig bygget, at der i forrige Tider er gaaet en Spand eller Junge ned i en dyb Brønd, som var gravet og steensat i Grunden af samme Taarn, saa at deraf kunde optrækkes det bedste og reneſte Vand til Brug baade i øverste og nederste Etage; Brønden var inde i Taarnet ved Indgangen fra Døren, ved den store Trappe.

Videre fandtes paa en firkantet Steen over Borgegaard's Porten den Inscription:

pia Integritate constans

og der neden under,
accabamento detoda Aedificatione Sude,
Æquilade bioses quido bon Axelio Arenfeldt,
Cavallere de Order Nyfis nueger buenue
Maria Ulfeldt, Ovodios qvardæ. Gloria
Deo triuno. 1638.

Saavidt man slutter, er denne Skrift spansk, da denne vidtbekjendte Herre, Axel Arenfeldt, havde reist i Spanien og der været i nogle Aar, og bemærke paa dansk:

Fuldenbelsen af hele Bygningen blev opnaaet ved Axels Arenfeldt, Ridder af Ordenen Nyfes, og gode Ægtefælle Maria Ulfeldt, hvilke Gud beskjærme. Den treenige Gud være æret. 1638.

Paa Caminen i den store Sal, skal Kong Christian d. 4des Portrait været udhuggen i Steen med Arenfeldts store Slægt-Register.

Under ham blev bygget den store og stærke Korn-Lade af store hugne Kampestenene, mægtig i Længde og Højde, saa at Antvorskovs forrige Lade-Længde og denne paa Basnæs, ere de største i Sjælland.

En Tradition fortæller, at denne værdige Axel Arenfeldt blev siden Commandant paa en Fæstning i Jylland, og blev fangen af en svensk Officieer, som fordi Arenfeldt skjæmte med ham, lod ham indslutte i et Kammer og der røgede ham ihjel, og skal saaledes have endt sine Dage i Aaret

1643

da begge hans efterladte Sønner Jacob og Jørgen Arenfeldts, modtog Gaard og Gods, som de ejede til

1666

hvilken Ejendom blev meget medtaget i Krigen, da en svensk General Brangel der opholdt og leirede sig med sin Armee, saa at Gaard og Gods blev endeel ruineret, at Arenfeldts Sønner maatte forlade samme, og formedelst Skatter og Responder overgive det til

- Kongen, der godtgjorde disse Arenfeldts Søner noget derfor, hvorefter Hs. Majestæt Christian d. 5te
- 1680 skjænkede samme til Etatsraad Dve Kamel, en skaansk Herremand, som viiste sin Trostid mod Kongen i den skaanske Krig, at han salverede sig paa en Hest og hos ham blev meget pleiet og vel modtaget, hvorfor han maatte forlade 2 skjøne Herregaarde i Skaanen, nemlig Bekkeflov og Urup, og derfor til Belønning af Kongen fik Basnæs, som der med sin Frue Mætte Rosenkrans boede en halv Snees Aar, og tillige fik af Baldemar Daae, Borrebye paa den Maade, som forhen er anført, og de da begge ejede disse 2 ypperlige Herregaarde, Basnæs og Borrebye, indtil
- 1696 da en Admiral Christian Bielke, tilkjøbte sig Basnæs Gaard og Gods af Dve Kamel som flyttede til Borrebye, hvor han med sin Hustrue boede til sin Død, ungefær
- 1706 og imidlertid forbedrede Admiral Bielke Basnæs Gaard og Gods, den søndre og nordre Længde af Ladegaarden, bestofede en smuk nye Altertavle i Ga-

pellet, lod Gravene ved Gaarden rense ved Soldater, ubvidede Gaardens Marker ad Vidkjole og opreiste og besatte mange øde Gaarde og tilkjøbte sig adskillige Kirker, som Høje, Flakkeberg, Schjorpinge, Bierre &c. Bemeldte Admiral Bielke, var med i det store Søefeldtslag ved Rissgebugt, skal have været en Herre med store Qualiteter, og var desuden stærk og robust, at han derfor fandt sin Død ved at forløfte sig paa en Steen.

Hans Frue Wibekke Juul, den store 1709
Admiral Juuls Datter, forblev ved
Basnæs, og bestyrede med Klogskab
og Orden, da hun beskrives af sin gode
Forstand og Hjerte, indtil hun siden
blev gift med Generallieutenant Grezgers Juul, til Erichsholm, og derfor
forlod Basnæs
som hun igjen overlod til Conferences 1712
raad, Landsdommer Poul Eggers, der
lod den saakaldte Hestehauge indhegne,
og derefter afhentede Basnæs igjen
til Generallieutenant Lø. de Bocset, 1714
som ejede den til
og igjen overlod den til Oberstlieute- 1718
nant F. G. de Bocset, der opbygte og

indbrettede en Skole i Tierrebne for Sog-
nets Børn, og deponerede 1000 Rdlr.
med første Prioritet i Basnæs, til
Skolelærerens Løn, han ejede Bas-
næs til

- 1746 da Geheime Conferenceraad Grev F. C.
von Holstein fik denne Ejendom i Be-
siddelse, til
- 1754 som folgte samme til Justitsraad Høj-
feriig, der kun ejede den et Aar, til
- 1755 da Peder Qvistgaard, forhen Forpag-
ter paa Gesselfeldt, kjøbte den, og
havde Basnæs i Eje til
- 1757 da Grev Wedel Jarlsberg fik Gaard
og Gods, men havde den Malheur, at
1758 den 5te Aug. opkom Ildbrand
om Natten, som fortærede denne præg-
tige og velindrettede Bygning med sine
Kostbarheder af 3 Etager med det ype-
perlige Taarn og Spiir med Klokker og
Sejerværk, der alt var en Prydelse for
Gaarden og Egnen og et herligt Sig-
nal for Søfarende; Greven, som en
stærk Podagriff, der nær havde blevet
indebrændt, havde ikke en Pige reddet
og baaret ham ud af Ilden, formaæ-
de ikke, og desuden ikke heller havde
Lyst at bekoste og oprette denne skønne

Bygning, lod nu nedbryde alt det som Siden havde fkaanet og ikke fortæret, deriblandt kunstige store Steenbilleder i menneskelige Figurer, Bæggen indmuret i Gaarden og til Haven paa begge Sider og en umaadelig Hoben Jern og Jern-Anker, samt Klokke, Metal, Raaberplader fra Spiret, som alt ved offentlig Auction blev bortsolgt, og en stor Deel deraf kjøbt af Kjøbmand, Rasmus Langeland, som opbygte den store og ypperlige Gaard i Corsøer, hvor endnu disse prægtige Sindbilleder fra Basnæs, sees indmurede til Gaarden og pryder Gaarden.

Kort, hvad Basnæs har været paa den Tid i sin Glans og Pragt vides af de fra Branden overblevne 2 runde Kulpter ved Enden af Bygningen og Indgangen til Borgegaarden. Ladegaarden og de øvrige Bygninger bleve reddede og bevarede fra Sdens fortærende Luer. Greven havde begyndt paa at tilhugge den nu opbygte Østre Længde paa Basnæs, lige for Broen, som han siden opførte til Værelser og videre Bequemmelighed at boe i.

- Rjed af at eje og beboe Basnæs Gaard og Gods længere, folgte Grevven samme
- 1764 til Oberste Javin, som indkom fra fremmede Lande som en riig Mand til Dannemark, skal efter Rygtet have faaet Ordre at reise herfra og da overlod Basnæs
- 1770 til Cancellieraad Neergaard, den Tid Herre til Ringsted Kloster, som derafra forplantede mange af Bøndergodset til Basnæs Gods, for at forbedre Folke Racen, som og lykkedes ham, at en bedre Folke-Art blev indført i Tænkesmaade og Sædelighed paa Godset, end der forhen var, ligesom og højbemeldte Cancellieraad Neergaard, depenserede meget paa Basnæs Gods Forbedring af Heste, Sæde- og Fødekorn, men derefter
- 1779 folgte samme til daværende Amtsforsvalter i Ringsted, Etatsraad Hofman, som ejede det, til
- 1782 da Brønstrup, en stor Landmand, fik Basnæs i Besiddelse, og drev Gaard og Gods med Forbeel til
- 1784 da Lovgen fra Kjøbenhavn, som ikke var Landmand, eller kjendte til at være Proprietair, afhentede det snart

til sin Svoger Conferenceraad Schûh, 1786
i hvis Tid Bagnæs vandt meget i
Gaard og Godsæs Forædling, især ved
hans værdige Frue, som mest opholdt
sig paa Gaarden, medens hendes Mand,
som Deputeret i det Lybſke = Cancellie,
for det meste var i Kjøbenhavn, da hun
forbedrede Bøndergodset ved Udskiftning,
ved Understøttelse til Bønderne med Ud-
skilligt, at det kom sig og tiltog i
Velstand og bedre Tænkemaade. Hun
bestemte og at nedrive det store af-
brændte Taarn og dets Bygning, og
af dets Stene og Materialier, oprejste
den smukke Hovedbygning som der nu
ſtaaer, til Greminde for hendes For-
ſtand og Driftighed, hvorpaa det igjen
blev ſolgt 1808
til Hr. Kammerherre Blücher, som
ejede det til hans Død, hvorefter hans
Frue ſolgte det 1813
til Hr. Juſtitsraad Fiedler, som i mange
Dele har forbedret denne nu smukke
og fordeelagtige Ejendom, men især
ved at opbygge et i Ladegaarden af
Ryt beqvemt og rummeligt indrettet
Mojſtræhus, og paa Godset og ved Gaar-
den opreift adskillige Stæder og Gaarde

af det saakaldte Pisce eller stampet Leerjord, og derved anvist denne Byggemaade af mindre Kostebarhed, men mere Varighed og Bequemmelighed, forherliget Haven med smukke Anlæg og Prindelser af sjeldne Blomster og Træer; anlagt og indtaget et stort Stykke fra Stranden, som nu er opfyldt, og omgivet med Vand, der udgjør en liden In-sel, som ved sin Promenade paa begge Sider er beplantet med alskens nyttige og sjeldne Træer, der alle staae i frodig Væxt, der meget fornøjer og indtager Djet; samt tillige anvist og opdaget Egnen, den i Jorden skjulte Rigdom. Mergel, som han i mange 1000 Læs har ladet opgrave og udstrøe paa sine Hovmarker, hvoraf han nu høster Frugt og Velsignelse, som stedse hvile over denne drivtuge Landmand og hans værdige Familie.

Basnæs Hovedgaards Tært er: 103 Tdr. 5 Skp. 2 Alb. Hartkorn.

Skovskjold 4 Tdr. 4 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Hartkorn.

Bøndergodssets Hartkorn er 615 Tdr. 5 Skp. = Fdk. 1 Alb.

Basnæs Gaards Jorder er inddeelt i 12 Hovmarker, hvoraf de 11 drives med Hoverie, og den 12te med Gaardens egne Besætning, hver af disse Marker har et Areal af 60 til 70 Tdr. Land, geometrisk Maal. 250 Høveder kan fødes

og græsses ved Gaarden, foruden Heste, Faar og Sviin.

Diæretne Sogns Tiendebænde Hartkorn er:
536 Tdr. 1 Skp. = Fdk. 2 Alb.

T i l l æ g

til Herredets 1ste Pastorat Flakkeberg, ved min i Foraaret over Flakkeberg Kirke afholdte Synsforretning, opdagedes denne Mærkværdighed paa Kronen over Præbikestolen:

MAT 9 ROGATE DOMINUM MESSIS
UT EXTRUDATOPE RARIOSIN MESSEM
SVAM

1 2 8 4

P I L I

Paa Præbikestolen:

QVI VOS AVDIT. ME AVDIT
QVI VOS SPERNIT, ME SPERNIT
LVCÆIO

berunder paa hver Plade af Præbikestolen affskrevet de 4re Evangelister i fuld Corpus.

Paa Stolene i Kirken staaer med store udhugne Romer- Bogstaver:

Jeg vil lære Eder Herrens Frøgt. Bevar din Tunge fra Ondt, og dine Læber at de ikke tale Falskt.

Ulykke skal Naae dend Ugudelige.

Paa den sidste Stoel staaer:

IHS

PER   IPSÖ
LOD   GÖR

I ÆRE

Paa Doren til Sacraestet staaer:

P C W

P I   N K

Paa den mindste Klokke i Taarnet:

DOMINE IN TE SPERAVI NON CON-
FVNDAR IN ÆTIERNVM. BORCARDT
GEL GIESER ME FECIT. Ao. 1511.

Paa den store Klokke er Charactererne saa
utydelige, at de ikke kan aftegnes eller forstaaes,
og altsaa ansees, som en Mærkværdighed af deres
Ælde og Utydelighed.

T r y k f e j l.

1ste Side 1820, læs: 1819.

Pag. 9 første Linie, staae, læs: saa.

— 40 5te Linie, Occidentatis, læs: Occiden-
talis.

— 139 næst sidste Linie underlagde og sig beherskede,
læs: underlagde sig og be-
herskede.

— 149 14de Linie, Capellet, læs: Castellet.
